

SPRAVODAJ

slovenskeje speleologickej spoločnosti

2

2017

Foto: Lubomír Múka

Spravodaj SSS 2/2017

ročník XLVIII

Obsah

• Adresár Slovenskej speleologickej spoločnosti na rok 2017	4
• Peter Holúbek: Zasadnutie predsedníctva Slovenskej speleologickej spoločnosti	10
• Petronela Filipčíková, Monika Tršková: Speleomíting 2017	11
• Paľo Herich, Lukáš Kubičina, Peter Holúbek: Expedícia Demänová 2017	17
• Juraj Szunyog: 3. poschodie Prosieckej jaskyne	22
• Ján Lizák: Prievanová jaskyňa vo Vysokých Tatrách (2007 – 2016)	28
• Ľubomír Múka: Čo nevieme o jaskyniach v údolí Hrona	29
• Peter Holúbek: Jaskyňa pod Nitrianskym hradom	32
• Eduard Piovarči: Dve zahraničné akcie JS Aragonit – Chorvátsko 2016	35
• Pavol Huťka: Jaskyňa Soreq v Izraeli	41
• Lukáš Vlček: Stretnutie poľských jaskynných veteránov na Slovensku	43
• Martin Sluka: Krátka história digitálnej trojrozmernej dokumentácie jaskynných priestorov	44
• Lukáš Vlček: Stručný náhľad do sveta speleofilatelie	53
• Peter Holúbek: Pustovník z Pienin	60
• Spoločenské správy	61
• Summary	64

Fotografie na obálke

1. strana obálky: Čierny kaňon v Prosieckej jaskyni, Chočské vrchy. Foto: Juraj Szunyog
2. strana obálky: Jaskyňa Juranská pečina, Istrijský kras. Foto: Eduard Piovarči
3. strana obálky: Škrapy vo Velebite, Chorvátsko. Foto: Eduard Piovarči
4. strana obálky: V Pustej jaskyni – Psích dierach, Demänovský jaskynný systém. Foto: Lukáš Kubičina

Redakčná rada: Martin Budaj, Zdenko Hochmuth, Peter Holúbek, Ján Kasák, Bohuslav Kortman, Lukáš Kubičina, Alexander Lačný, Ján Tulis, Lukáš Vlček
Redakčne spracoval: Bohuslav Kortman, e-mail: bohuslav.kortman@speleostrazov.sk
Graficky upravil: Ján Kasák, e-mail: jan.kasak@speleostrazov.sk
Adresa redakcie: Slovenská speleologická spoločnosť, Hodžova 11, 031 01 Liptovský Mikuláš
e-mail: speleo@ssj.sk
Vytlačil: Juraj Štefuň – GEORG, Žilina

Contents

• Address Book of the Slovak Speleological Society in 2017	4
• Peter Holúbek: Meeting of the Presidency of the Slovak Speleological Society	10
• Petronela Filipčíková, Monika Tršková: Speleomeeting 2017	11
• Paľo Herich, Lukáš Kubičina, Peter Holúbek: Expedition Demänová 2017	17
• Juraj Szunyog: 3 rd Floor of Prosiek Cave	22
• Ján Lizák: Prievanová Cave in the High Tatras (2007 – 2016)	28
• Ľubomír Múka: What We don't Know about the Caves in Hron River Valley	29
• Peter Holúbek: Cave under Nitra Castle	32
• Eduard Piovarči: Two Foreign Events of Caving Club Aragonit – Croatia 2016	35
• Pavol Huťka: Cave Soreq in Israel	41
• Lukáš Vlček: Meeting of Polish Cave-veterans in Slovakia	43
• Martin Sluka: Short History of Digital Three-dimensional Mapping of Cave Spaces	44
• Lukáš Vlček: Brief Insight into the World of Speleophilately	53
• Peter Holúbek: Hermit from Pieniny	60
• Social News	61
• Summary	64

Cover photos

the 1st cover photo: Black Canyon in Prosiek Cave, Chočské Mts. Photo: Juraj Szunyog

the 2nd cover photo: Cave Juranska Pečina, Istrian Karst. Photo: Eduard Piovarči

the 3rd cover photo: Karren in Velebit, Croatia. Photo: Eduard Piovarči

the 4th cover photo: In Pustá Cave – Psie Diery Cave, Demänovský Cave System. Photo: Lukáš Kubičina

Editorial board:	Martin Budaj, Zdenko Hochmuth, Peter Holúbek, Ján Kasák, Bohuslav Kortman, Lukáš Kubičina, Alexander Lačný, Ján Tulis, Lukáš Vlček
Compiled by:	Bohuslav Kortman, e-mail: bohuslav.kortman@speleostrazov.sk
Graphic arrangement:	Ján Kasák, e-mail: jan.kasak@speleostrazov.sk
Editing:	Slovak Speleological Society, Hodžova 11, 031 01 Liptovský Mikuláš, Slovak Republic, e-mail: speleo@ssj.sk
Print:	Juraj Štefuň – GEORG, Žilina

ADRESÁR

SLOVENSKEJ SPELEOLOGICKEJ SPOLOČNOSTI NA ROK 2017

Oficiálna adresa SSS: **Hodžova 11, 031 01 Liptovský Mikuláš, www.sss.sk**
sekretariát: **044/552 45 56, 0908 931 034 (M. Strmenská), speleo@ssj.sk, speleo.sss@gmail.com**
úradné hodiny: **pondelok, utorok, streda, piatok 8.00 – 13.00 hod.**

VÝBOR SSS			
Meno	funkcia	adresa	telefonický kontakt, e-mail
Ing. Peter Holúbek	predseda	Liptovské Beharovce 53 032 21 Bobrovec	044/552 20 61, 044/552 51 74 044/432 77 08, 0904 333 613 holubek@smopaj.sk
Doc. RNDr. Peter Magdolen, PhD.	podpredseda	Opavská 26/A 831 01 Bratislava	02/602 96 603, 0904 141 186 magdolen@fns.uniba.sk
Pavel Herich	tajomník	Ploštín 91 031 01 Liptovský Mikuláš	0944 108 618 herich@speleodd.sk
Mgr. Bohuslav Kortman	ekonóm	Stred 66/61 017 01 Považská Bystrica	0905 488 028 bohuslav.kortman@speleostrazov.sk
Doc. RNDr. Zdenko Hochmuth, CSc.	člen	M. Nešpora 17 080 01 Prešov	051/774 72 55, 0908 977 594 hochmuth@upjs.sk
Mgr. Pavol Pokrievka ml.	člen	Zámocká 21 036 01 Martin	0902 263 520 palopokrievka@gmail.com
Ing. Marián Jagerčík	člen	Komenského 112 976 66 Polomka	048/619 34 83, 0918 444 163 mjagercik@centrum.sk
Ing. Ján Tulis	čestný predseda	Brezová 9 052 01 Spišská Nová Ves	0903 811 687, 053/446 33 04 speleorajsk@gmail.com

KONTROLNÁ KOMISIA			
Meno	funkcia	adresa	telefonický kontakt, e-mail
Peter Strečanský	predseda	Morovniarska 53/1 972 51 Handlová	046/547 36 81, 0908 642 970 pstrecansky@pobox.sk , peter.strecansky@gmail.com
Ing. Ivan Demovič	člen	A. Hlinku 18/38 921 01 Piešťany	0908 420 545 demovic@mail.t-com.sk
Gabika Majerníčková	členka	Nám. SNP 72/2 031 01 Lipt. Mikuláš	0907 474 508 gabik8@gmail.com

JASKYNIARSKÉ SKUPINY/KLUBY			
Názov	predseda	adresa	telefonický kontakt, e-mail, www
Jaskyniarska skupina Adama Vallu	Ondrej Štefko	Školská 99 013 06 Terchová	0910 970 046 jsav@post.sk
Adonis Ten	Attila Dobos	Nám. E. Štúra 945/2 045 01 Moldava n. Bodvou	0903 656 664 Dobosati007@gmail.com
Jaskyniarska skupina Aragonit	Eduard Piovarči	Osiková 2 010 07 Žilina	0904 800 082, jsaragonit5@gmail.com www.aragonit.webovastranka.sk
Jaskyniarska skupina Arachnos – Slovenský kras	Ladislav Juhász	Kyjevská 5 048 01 Rožňava	0911 226 472 vizy18@gmail.com
Speleoklub Badizer Ardovo	Alexander Skokan	J. A. Komenského 13 048 01 Rožňava	0910 502 457 skokan.alexander@gmail.com
Speleoklub Banská Bystrica	Ing. Štefan Mlynárik	Javornícka 25 974 11 Banská Bystrica	0903 514 704 steho.mlynarik@gmail.com

Názov	predseda	adresa	telefonický kontakt, e-mail, www
Speleo Bratislava	Ing. Pavol Červeň	Bršlenova 11, 841 07 Bratislava	02/58 222 528, 0908 797 809, cerven@itec.sk, igaz.cs@gmail.com www.speleobratislava.webnode.sk
Oblasťná skupina Brezno	Eubomír Múka	Cesta osloboditeľov 171/109 976 46 Valaská	0905 269 845, www.osbr.sss.sk, speleobrezno@gmail.com
Speleoklub Cassovia	Ing. Jozef Thuróczy	Toryská 4/28 040 11 Košice	0905 515 979, www.cassovia.sss.sk thuroczyjozef@gmail.com
Oblasťná skupina Čachtice	Lukáš Kubičina	Západná 16 911 08 Trenčín	0914 230 387, oscachtice@gmail.com www.jeskyinar.cz/cachtice
Speleologický klub Červené vrchy Slovakia	Ján Šmoll	Nám. SNP 2 031 01 Liptovský Mikuláš	0903/512 283, smoll@alconet.sk http://www.cervenevrchy-speleo.sk
Jaskyniarsky klub Demänovská Dolina	Pavel Herich	Ploštín 91, 031 01 Liptovský Mikuláš	0944 108 618, herich@speleodd.sk www.speleodd.sk
Speleo-Detva	Elena Hipmanová	Komenského 16 960 01 Zvolen	0910 993 703 ehipmanova@gmail.com www.speleodetva.sss.sk
Speleoklub Drienka Košice	Ing. Jozef Psotka	Ružová 43 040 01 Košice	0904 338 683, jozef.psotka@gmail.com www.drienka.netkosice.sk
Jaskyniarsky klub Dubnica nad Váhom	Peter Medzihradský	Slatinská 2456/228 018 61 Beluša	0905 380 671 medzo.petrus@stonline.sk www.dubnica.sss.sk
Speleoklub Ďumbier	Milan Štéc	Mlyn 312 976 45 Hronec	048/617 54 28, 0905 135 535 jmnstec@nextra.sk, www.jmn.sk
Hájsky klub športovej speleológie	Tomáš Fussgänger	Háj 52 044 02 Turná nad Bodvou	421 944 592 831, hufihu@seznam.cz tf@meanderpro.sk
Jaskyniarsky klub Handlová	Peter Strečanský	Morovnianska 53/1 972 51 Handlová	046/547 36 81, 0908 642 970 pstrecansky@pobox.sk, peter.strecansky@gmail.com www.jkhandlova.webnode.sk
Speleoclub Chočské vrchy	Ing. Juraj Szunyog	Potočná 66 034 05 Ružomberok- -Hrboltová	0910 555 654 juraj.szunyog@mondigroup.com www.schv.sk
Oblasťná skupina Inovec	Ing. Ivan Demovič	A. Hlinku 18/38 921 01 Piešťany	0908 420 545 demovic@mail.t-com.sk
Oblasťná skupina Jána Majku	MVDr. Zbyněk Valenta	Pod Kopánky 505/5 911 05 Zamarovce	0948 383 178, zvcave@email.cz www.osjm.sk
Oblasťná skupina Liptovská Teplička	Vlastimil Knapp	Liptovská Teplička 551 059 40 Liptovská Teplička	0908 903 798 knapp.vl@gmail.com
Oblasťná skupina Liptovský Mikuláš	Alfréd Gresch	Liptovská Kokava 266 032 44 Liptovská Kokava	0905 306 328 gresch.fredy@gmail.com
Jaskyniarsky klub Liptovský Trnovec	Rastislav Hollý	Liptovský Trnovec 79 032 22 Liptovský Trnovec	0903 596 509 kakus@citycom.sk*
Speleoklub Malá Fatra	Ing. Pavol Pokrievka	Gorkého 44/5 036 01 Martin	043/422 37 01, 0908 964 754 pavolpokrievka@zoznam.sk http://speleomalafatra.webnode.sk/
Speleoklub Minotaurus	RNDr. Jaroslav Stankovič	Edelénynska 10 048 03 Rožňava 3	058/734 34 26, 0905 412 048 stankov@ke.psg.sk http://www.krasnohorskejaskyna.sk/

* Nemá pravidelný prístup k internetu a je potrebné požiadať o odovzdanie odkazu

Názov	predseda	adresa	telefonický kontakt, e-mail, www
Speleoklub Muránska planina	Ing. Ivan Rusnák	J. G. Tajovského 1092/14 050 01 Revúca	0903 296 234 rusnak_i@stonline.sk
Speleoklub Nicolaus	Ing. Peter Holúbek	Liptovské Beharovce 53 032 21 Bobrovec	044/552 20 61, 552 51 74 0904 333 613, holubek@smopaj.sk www.nicolaus.sss.sk
Oblasťná skupina Orava	Vladislav Mikula	Pelhřimovská 1191/5 026 01 Dolný Kubín	043/588 55 32, 0905 501 517 mikulavlado@szm.sk
Jaskyniari Plavecké Podhradie	Marián Grúz	Horný koniec 906 36 Plavecké Podhradie	0918 432 640 marian.gruz@gmail.com mariangruz@speleopp.sk www.speleopp.sk
Oblasťná skupina Prešov	Rudolf Košč	Exnárova 33 080 01 Prešov	0905 237 565 kosc@zladiera.sk, www.zladiera.sk
Oblasťná speleo- logická skupina Rimavská Sobota	Stanislav Scholtz	Pošta: Igor Balciar síd. Rimava 1065/18 979 01 Rimavská Sobota	0908 714 306 (Stanislav Scholtz), 0904 862 248 (Igor Balciar), ossrs@jaskyne.info
Speleoklub Rokoš	Lubomír Kubiček	Šulekova 20/2 971 01 Prievidza	0948 879 898 lubomir.kubicek@gmail.com
Speleo Rožňava	Bartolomej Šturmann	Z. Fábryho 11 048 01 Rožňava	058/734 52 06, 0905 155 277 bercis65@gmail.com speleoroznava@gmail.com www.speleoroznava.webnode.sk
Oblasťná skupina Ružomberok	Bc. Miroslav Jurečka	I. Houdeka 45/16 034 01 Ružomberok	0905 793 351, 0907 041 625 jurecka@rknet.sk, www.speleork.sk
Speleologický klub Slovenský raj	Ing. Ján Tulis	Brezová 9 052 01 Spišská Nová Ves	053/446 33 04, 0903 811 687 speleorajsk@gmail.com www.speleoraj.sk
Sekcia speleopotápania	Peter Kubička	Kukučínova 10, 900 31 Stupava	0905 108 699 kubi@kubi.sk, www.kubi.sk
Speleodiver	Mgr. Karol Kýška	Cetuna 1372 916 11 Bzince pod Javorinou	+421 948 693 191 mgr.kyska@airtrend.sk www.speleodiver.sk
Jaskyniarska skupina Spišská Belá	Vladimír Fudaly	kpt. Nálepku 23 059 01 Spišská Belá	0905 833 176 fudalyv@gmail.com
Jaskyniarsky klub Strážovské vrchy	Mgr. Bohuslav Kortman	Stred 66/61 017 01 Považská Bystrica	0905 488 028 bohuslav.kortman@speleostrazov.sk www.speleostrazov.sk
Speleoklub Šariš	Bc. Martin Hajduk	Janouškova 17 080 01 Prešov	0908 448 556 speleosaris@gmail.com www.speleosaris.estranky.cz
Speleoklub Tisovec	Ivan Kubíni	Štefánikova 956 980 61 Tisovec	0915 979 284, 0908 914 017 (Dušan Hutka), kubinii@centrum.sk, hutkatisovec@gmail.com
Trenčiansky speleoklub	Miroslav Sova	L. Novomeského 7 911 08 Trenčín	0918 602 869 sovamiro@gmail.com
Speleoklub Tribeč	Mgr. Zuzana Kosejová	kpt. Nálepku 549 966 01 Hliník nad Hronom	0944 164 040 zuzanakosejova@gmail.com
Speleoklub Trnava	RNDr. Alexander Lačný	Ovocná 2839/1 917 08 Trnava	0908 895 769, sasol@speleott.sk www.speleott.sk

Názov	predseda	adresa	telefonický kontakt, e-mail, www
Jaskyniarsky klub Speleo Turiec	Mgr. Pavel Pokrievka ml.	Zámocká 21 036 01 Martin	0902 263 520, www.speleoturiec.sk palopokrievka@gmail.com
Oblasťná skupina Uhrovec	Jozef Kováčik	A. Hlinku 1184/3-39 957 01 Bánovce n. Bebravou	038/760 70 38, 0903 273 475 jzfkvcck@gmail.com
Speleoklub Univerzity Komenského v Bratislave	Mgr. Branislav Šmída, PhD.	Speleoklub UK, katedra geológie a paleontológie, Prírodovedecká fakulta UK, Mlynská dolina (pav.G), 842 15 Bratislava	Tajomník: Mgr. Silvia Čúzyová, PhD. 0911 336 387 silvia.cuzyova@gmail.com
Speleoklub Univerzity P. J. Šafárika, Košice	Doc. RNDr. Zdenko Hochmuth, CSc.	M. Nešpora 17 080 01 Prešov	051/774 72 55 0908 977 594 hochmuth@upjs.sk
Jaskyniarsky klub Varín	Ján Nemček	Trizuljaka 231 013 03 Varín	0908 751 388; 0905 365 688 (Pavol Cvacho), jkvarin@centrum.sk, cvachopalo2@gmail.com www.speleovarín.sk
Oblasťná skupina Veľká Fatra	Zuzana Vaceková	A. Stodolu 52 036 01 Martin	0910 198 325 zuzanavacekova@gmail.com
Žilinský jaskyniarsky klub	Tibor Pajtina	Gerlachovská 10 010 08 Žilina	0903 772 579, jaskyniari@jaskyniari.sk www.jaskyniari.sk

JASKYNNÁ ZÁCHRANNÁ SKUPINA HORSKEJ ZÁCHRANNEJ SLUŽBY

tiešňové tel. číslo HZS 183 00	Ivan Račko 0903 624 411 (vedúci JZS)	speleo@hzs.sk	www.speleorescue.sk
-----------------------------------	---	---------------	---------------------

SPOLUPRACUJÚCI DOBROVOENÍ JASKYNNÍ ZÁCHRANÁRI Z RADOV SSS

	Meno a priezvisko	Klub SSS	mobíl	oblasť
1	Peter Medzihradský	JK Dubnica nad Váhom	0905 380 671	západ
2	Ján Marek	JK Dubnica nad Váhom	0911 586 874	západ
3	Ondrej Novák	JK Dubnica nad Váhom	0911 197 265	západ
4	Pavol Pokrievka ml.	JK Speleo Turiec	0902 263 520	západ
5	Patrik Neuschel	JK Speleo Turiec	0907 874 171	západ
6	Maroš Lejava	JK Speleo Turiec	0915 461 441	západ
7	Pavel Herich	JK Demänovská dolina	0944 108 618	západ
8	Andrej Holúbek	Speleoklub Nicolaus	0918 663 023	západ
9	Juraj Míšaný	Jaskyniari Plavecké Podhradie	0907 426 124	západ
10	Igor Michlík	JS Spišská Belá	0911 143 681	východ
11	Michal Grivalský	JS Spišská Belá	0908 973 890	východ
12	Mikuláš Repaszký	Speleo Rožnava	0905 756 833	východ
13	Jozef Hetesi	Speleoklub Drienka Košice	0918 333 882	východ
14	Tomáš Fussgänger	Hájsky klub športovej speleológie	0944 592 831	východ
15	Martin Grivalský	JS Spišská Belá	0949 463 935	východ
16	Tomáš Suchý	Speleo Rožnava	0917 490 807	východ
17	Štefan Šuster	Speleo Cassovia	0907 403 863	východ
18	Peter Šuster	Speleo Cassovia	0907 925 577	východ
19	Jaroslav Stankovič	SK Minotaurus	0905 412 048	východ

západ = oblasť smerom od Liptova na západ (Nízke Tatry, Chočské vrchy, Malá a Veľká Fatra...)
východ = oblasť smerom od Liptova na východ (Vysoké Tatry, Belianske Tatry, Slovenský kras/raj...)

INÉ UŽITOČNÉ KONTAKTOVÉ ÚDAJE

- **Oblastné strediská Horskej záchrannej služby** (tiesňové tel. číslo HZS: 183 00)
 - OS HZS Vysoké Tatry, tel.: 052/442 28 20, e-mail: vtatry@hzs.sk
 - OS HZS Nízke Tatry-Jasná, tel.: 044/559 16 78, e-mail: ntsever@hzs.sk
 - OS HZS Nízke Tatry-Bystrá, tel.: 048/619 53 26, e-mail: ntjuh@hzs.sk
 - OS HZS Západné Tatry – Žiarska dolina, tel.: 044/558 62 18, e-mail: ztjuh@hzs.sk
 - OS HZS Západné Tatry – Zverovka, tel.: 043/539 51 01, e-mail: ztsever@hzs.sk
 - OS HZS Malá Fatra-Vrátna, tel.: 041/569 52 32, e-mail: mfatra@hzs.sk
 - OS HZS Malá Fatra-Stredné Beskydy, tel.: 043/586 31 04, e-mail: orava@hzs.sk
 - OS HZS Veľká Fatra, tel.: 048/419 97 24, e-mail: vfatra@hzs.sk
 - OS HZS Slovenský raj, tel.: 053/429 79 02, e-mail: raj@hzs.sk
 - Stredisko lavínovej prevencie HZS – Jasná, tel.: 044/559 16 95, e-mail: slp@hzs.sk
- **SpeleoZáchranka Mesačný tieň** – Pap 0903 967 836, Megela 0903 903 323, Jindra +420 777 175 149, Stankovič 0905 412 048
- **Speleopotápanie** – kontaktná osoba v prípade nehody: Karol Kýška 0948 693 191
- **ŠOP SR – Správa slovenských jaskýň (SSJ)** – Hodžova 11, 031 01 Liptovský Mikuláš, 044/552 01 58, cave@ssj.sk, www.ssj.sk
- **SSJ, Oddelenie praktickej starostlivosti o jaskyne a environmentálnej výchovy** (RNDr. E. Gaál), Železničná 31, 0979 01 Rimavská Sobota, 047/581 15 28, 0903 235 246, gaal@ssj.sk
- **Speleologická strážna služba** – koordinátori: 0903 256 953, stanik@ssj.sk (P. Staník), 0904 862 248, balciar@ssj.sk (I. Balciar)
- **Slovenské múzeum ochrany prírody a jaskyniarstva (SMOPaJ)** – Školská 4, 031 01 Liptovský Mikuláš, 044/552 20 61, 552 45 58, smopaj@smopaj.sk, www.smopaj.sk
- **SMOPaJ – pracovisko Košice** – Ďumbierska 26, 040 01 Košice (Ing. J. Psotka, Ing. D. Vacková, G. Lešínský), 055/633 30 23, gabishark@post.sk
- **Česká speleologická společnost** – Na Březince 1513/14, 158 00 Praha 5, +420 722 651 110, sekretariat@speleo.cz, www.speleo.cz
- **Správa jeskyní České republiky** – Květnové náměstí 3, 252 43 Průhonice, spravajeskynicr@caves.cz, www.caves.cz
- **Správa jeskyní Moravského krasu** – Svitavská 11-13, 678 01 Blansko, +420 516 415 476, www.cavemk.cz
- **Krásnohorská jaskyňa** – RNDr. Jaroslav Stankovič, Edelényska 10, 048 03 Rožňava 3, 0905 412 048, <http://www.krasnohorskejaskyna.sk/>
- **Jaskyňa mŕtvych netopierov** – Milan Štéc, 976 45 Hronec 312, 048/617 54 28, 0905 135 535, jmn@nexta.sk, www.jmn.sk
- **Jaskyňa Zlá diera** – Rudolf Košč, Exnárova 33, 080 01 Prešov, 051/775 18 67, 0905 237 565, kosc@zladiera.sk, www.zladiera.sk
- **Malá Stanišovská jaskyňa** – 032 03 Liptovský Ján, Jánska dolina 185, správca jaskyne: 0908 640 061, info@sibir.sk, www.stanisovska.sk
- **Medzinárodná speleologická únia (UIS)** – Union Internationale de Spéléologie, Fadi Nader, 7 Boulevard Marcel Pourtout – batiment B, 92500 Rueil-Malmaison, France; secretary@uis-speleo.org, <http://www.uis-speleo.org>
- **Európska speleologická federácia (FSE)** – Fédération Spéléologique Européenne, B.P. 3067, L-1030 Luxembourg; contact@eurospeleo.org, <http://www.eurospeleo.eu>
- **Verejnosti voľne prístupné jaskyne na Slovensku** – www.ssj.sk/jaskyne/volne-pristupne/
- **Slovenská speleologická spoločnosť** – www.sss.sk – oficiálna stránka.
V prípade akýchkoľvek pripomienok, návrhov alebo podnetov z vašej strany kontaktujte redakciu webu: Zodpovedný redaktor: Mgr. Lukáš Vlček, PhD., e-mail: lukasvlcek@yahoo.com
Redaktor/Administrátor: Ing. Michal Danko, e-mail: michal.danko@gmail.com

Výber z aktívnych internetových stránok

	Oficiálne stránky Slovenskej speleologickej spoločnosti	www.sss.sk
Oblasťné skupiny a kluby	Speleo Bratislava	www.speleobratislava.webnode.sk
	Speleoklub Banská Bystrica	www.speleo.sk
	OS Čachtice	www.jeskyнар.cz/cachtice
	Speleologický klub Červené vrchy Slovakia	http://www.cervenevrchy-speleo.sk
	Jaskyniarsky klub Demänovská Dolina	www.speleodd.sk
	Speleo-Detva	www.speleodetva.sss.sk
	Speleoklub Drienka	www.drienka.netkosice.sk
	Jaskyniarsky klub Dubnica nad Váhom	www.dubnica.sss.sk
	Speleodiver	www.speleodiver.sk
	Hájsky klub športovej speleológie	www.hkss.sss.sk
	Jaskyniarsky klub Handlová	www.jkhandlova.webnode.sk
	Speleoclub Chočské vrchy	www.schv.sk
	Oblasťná skupina Jána Majku	www.osjm.sk
	Speleoklub Malá Fatra	www.speleomalafatra.webnode.sk
	Speleoklub Nicolaus	www.nicolaus.sss.sk
	Oblasťná speleologická skupina Rimavská Sobota	www.jaskyne.info
	Jaskyniarska skupina Speleo Rožňava	www.speleoroznava.webnode.sk
	Ružomberský jaskyniarsky server	www.speleork.sk
	Speleologický klub Slovenský raj	www.speleoraj.sk
	Sekcia speleopotápania	www.kubi.sk
	Speleoklub Šariš	www.speleosaris.sk
	Jaskyniarsky klub Strážovské vrchy	www.speleostrazov.sk
	Speleoklub Tisovec	http://tisovec.jaskyne.info/
	Jaskyniarsky klub Speleo Turiec	www.speleoturiec.sk
	Speleoklub Trnava	www.speleott.sk
	Speleoklub Univerzity P. J. Šafárika v Košiciach	http://www.speleoupjs.sk/
	Jaskyniarsky klub Varín	www.speleovarín.sk
	Žilinský jaskyniarsky klub	www.jaskyniari.sk
Iné	Jaskyňa mŕtvych netopierov	www.jmn.sk
	Jaskyňa Mesačný tieň	http://www.mesacnytien.sk/
	Malá Stanišovská jaskyňa	www.stanisovska.sk
	Krásnohorská jaskyňa; speleologická vodcovská služba	www.svssk.sk
	Zlá diera (Zla džura); speleologická vodcovská služba	www.zladiera.sk
	Prepoštská jaskyňa	www.muzeumpraveku.sk
	Bojnická hradná jaskyňa	www.bojnicycastle.sk/jaskyna-sk.html
	Jaskyňa Velika Klisura/Gryka e Madhe v Kosove	www.klisura.speleo.sk
	ŠOP SR – Správa slovenských jaskýň	www.ssj.sk
	Slovenské múzeum ochrany prírody a jaskyniarstva	www.smopaj.sk
	THERION softvér	www.therion.speleo.sk
	Stránka venovaná speleoterapii	www.speleoterapia.sk
	Výroba/predaj jaskyniarskych a horolezeckých potrieb a pomôcok	www.meanderpro.sk
	Pre cestovateľov a jaskyniarov: „Objavte nespoznatú slobodu!“	www.sibir.sk

ZASADNUTIE PREDSEDNÍCTVA SLOVENSKEJ SPELEOLOGICKEJ SPOLOČNOSTI

Peter Holúbek

Po dlhých rokoch sa dňa 28. apríla 2017 uskutočnilo zasadnutie predsedníctva Slovenskej speleologickej spoločnosti opäť v budove múzea na Školskej ulici č. 4 v Liptovskom Mikuláši. Zúčastnilo sa na ňom 36 predsedov klubov alebo ich zástupcov. Predsedníctvo ocenilo Dezidera Kravčuka z OZ Jaskyniari Plavecké Podhradie za dlhoročnú jaskyniarsku činnosť a aj Petra Zámečníka z OS Čachtice za dlhoročnú aktívnu jaskyniarsku činnosť. Účastníci rokovania schválili správu o činnosti SSS, správu o hospodárení a správu kontrolnej komisie. Hlasovaním sa schválilo aj zvýšenie členského o 1 euro. Pre dlhoročnú pasivitu a neplatenie členského sa vyradil z evidencie Speleoklub Michalovce. Po predstavení nového klubu Adonis Ten z Moldavy nad Bodvou jej predsedom Attilom Dobošom a po diskusii sa prijal tento nový klub do radov Slovenskej speleologickej spoločnosti. Po diskusii najmä rožňavských jaskyniarov a predstavení nového klubu Arachnos Slovenský kras jej predsedom Ladislavom Juhászom a Miroslavom Šichulom sa hlasovaním prijal do Slovenskej speleologickej spoločnosti aj tento nový jaskyniarsky klub. Na základe prijatia nových skupín sa rozprúdila diskusia o ďalšom prijímaní kolektívnych členov SSS. Predsedníctvo poverilo výbor vypracovaním smerníc na prijatie nových klubov. Rozprúdila sa aj diskusia ohľadom poisťenia. Nebolo by dobré, ak by to v budúcnosti znamenalo predmet sporov. Časť aktívnych

jaskyniarov určite potrebuje poistenie v prípade nehody nielen doma, ale aj v zahraničí. Rokmi overené je členstvo v rakúskom horskom klube Alpenverein, ale to stojí 61 alebo 47 eur, čo je pre časť členov spoločnosti drahé, ale asi aj zbytočné. Sú ponuky z poisťovní, ale je na zváženie, keď členské v spoločnosti je 11 eur, aby násobne vyššia suma bola na poistenie. Hlasovanie na poslednom valnom zhromaždení o návrhu Zdenka Hochmutha na zvýšenie členského o 3 eurá bolo negatívne, takže sa zdá, že ideálna cesta je najstíť a dohodnúť výhodné poistenie a dať informáciu členskej základni, aby sa za dobrých podmienok dal poistiť individuálne ten, kto má o to záujem. Bolo by to asi najspravodlivejšie riešenie pre celú členskú základňu.

Na budúci rok bude valné zhromaždenie, kde sa bude voliť nový predseda, výbor a kontrolná komisia. Obraciam sa preto na členskú základňu, aby sa v skupinách a kluboch už pomaly zamýšľali nad budúcim vedením spoločnosti a na jaskyniarskom týždni v Slovenskom krase by sa o tom mohlo začať diskutovať.

Z rokovania predsedníctva v Slovenskom múzeu ochrany prírody a jaskyniarstva v Liptovskom Mikuláši. Foto: L. Kubičina

26. Speleomíting v skratke

Tohoročný Speleomíting sa v mnohom odlišoval od predošlých ročníkov. Najvýraznejšia bola zmena organizátorov a presťahovanie podujatia zo Svitú do malebnej obce Liptovský Ján. Sobotný program približne kopíroval schému z predošlých rokov, bol naplnený prednáškami a nechýbala ani výstava. Novinkou tohto Speleomítingu bolo zaradenie nedeľného programu vo forme exkurzií, keďže Jánska dolina ponúka veľké množstvo dostupných exkurzných lokalít. Pre neúnavných kopáčov boli určené pracovné akcie, ktoré prebiehali na vzdialenejších lokalitách. Okrem podzemných exkurzií mohli návštevníci zvoliť aj niektorú z mnohých povrchoviek Svätôjanským krasom a takto pekne zakončiť stretnutie priateľov, nadšencov prírodných krás.

*K. Kyška prevzal ocenenie za objavy v Mexiku.
Foto: M. Szumyog*

Na podujatí sa počas prvého dňa predstavilo 19 príspevkov, spracovaných veľmi zaujímavo a kvalitne, či už zo stránky technickej, obsahovej alebo prezentačnej. Príspevky sa týkali domácej speleologickej činnosti, nových objavov či sumarizácie už tradične organizovaných podujatí, ďalej sme sa prostredníctvom prednášok a videí pozreli na pokroky za hranicami nášho štátu a občas i za hranicou bezpečnosti. Prezentované boli aj zaujímavé pokroky v rámci aplikácie a využívania moderných technológií pre jaskyniarske činnosti či nové poznatky akademického charakteru.

V časti výstavy mapových diel a fotografií počet a hlavne plošná rozloha diel šiestich prihlásených autorov dokonca prevyšovali kapacitu výstavných plôch, preto sa azda prvý raz v histórii exponáty vystavovali aj v horizontálnom uložení. Všetky diela mali veľkú estetickú a umeleckú hodnotu, mapy boli precízne spracované a niektoré dosahovali naozaj úctyhodné rozmery. Priestory kultúrneho domu poskytujú naozaj zaujímavé možnosti na vystavovanie, čo do budúcnosti prinesie mnohé zlepšenia i v tomto smere.

Nechýbalo oceňovanie členov speleologickej spoločnosti za významné úspechy na poli speleológie v roku 2016. Predseda Peter Holúbek odovzdal ocenenia, úprimnú gratuláciu a symbolický dar vo forme svetla a dobrej literatúry.

Ocenenia získali títo členovia SSS:

- Oľga Miháľová – čestné členstvo za dlhoročnú jaskyniarsku a organizačnú činnosť
- Gabika Majerníčková za dlhoročnú jaskyniarsku činnosť
- Františka Majerníčková za dlhoročnú jaskyniarsku činnosť
- Jaskyniari zo Speleoklubu Muránska planina za objavy v jaskyni Bobačka
- Jaskyniari zo Speleoklubu Červené vrchy za objav Modrej jaskyne
- Objavitelia nových častí Gombaseckej jaskyne
- Kolektív jaskyniarov za objavy v priepasti Slovačka jama v Macedónsku
- Kolektív jaskyniarov za objavy v jaskyniach v Mexiku
- Domínika a Piotr Gratkowski z Krakova za prínos k rozvoju jaskyniarstva na Slovensku
- Zdenko Hochmuth za príspevky v Spravodaji SSS

Všetkým ešte raz srdečne gratulujeme a prajeme veľa ďalších úspešných rokov bádania v podzemí či pri iných speleologických činnostiach.

Účasť na Speleomítingu 2017: 160 platiacich (157 dospelých, 3 deti), spolu s neplatiacimi a organizátormi cca 170 účastníkov.

Priebeh podujatia našimi očami

Speleomíting 2017 mal byť iný ako predošlé. A naozaj – už pri príchode do Liptovského Jána nás vítalो hlásenie obecného rozhlasu oznamujúce tretí stupeň povodňovej aktivity a vyzývajúce občanov na kontrolu zabezpečenia ich majetku s hlavným dôrazom na vhodnosť parkovania. Myslou mi prebehlo umiestnenie speleomítingového parkoviska, ktoré bolo plánované pri rieke Štiavnica. Tá sa celá rozbúrená práve chystala opustiť svoje koryto. A dážď neustával.

Odobrali sme sa teda do domu kultúry pripravovať výstavu, projekciu, zvuk, navigáciu a prednáškové miestnosti. Pomaly sa objavovali kamaráti jaskyniari a pomáhali, kde bolo potrebné.

Nastal večer, potopa takmer kulminovala, hasiči v plnom nasadení čerpali vodu a robili zátarasy. Každý, kto prišiel, hlásil aktuálny stav situácie na Štiavnicu a blízkom okolí, prípadne smer obchádzok horských priechodov a stav mostíkov. Popritom sme však pokojne popíjali pivo a chystali suroviny na guláš. Jediní, koho tento stav zarmútil podstatnejšie, boli naši potápači, chystajúci sa v nedeľu na prieskum. S ľahkou iróniou sme si do nich rypli, že takto sa budú môcť možno zanoriť aj na miestach, kde tisíce rokov žiadna voda nebola...

Skoro ráno sme sa postretali v dome kultúry a čoskoro začali prichádzať prví účastníci. Niektorí si so záujmom pozerali nové neznáme priestory a expozície krásnych fotiek a máp, iní ešte doinštalovávali svoje diela alebo šli odovzdať technikovi svoje prednášky. Priestor sa začal plniť ľuďmi a ožíval; všetci v očakávaní debatovali na chodbách krásnej historickej budovy. Akcia sa mohla pomaly začať.

Otvorenie Speleomítingu prebehlo za účasti starostu obce Liptovský Ján Juraja Fila, predsedu SSS Petra Holúbeka a nás, nových hlavných organizátoriek podujatia. Krátko pred obedom mala na našu žiadosť vystúpiť aj doterajšia hlavná organizátorka Speleomítingov Oľga Miháľová, s ktorou sme mali pripravený zaujímavý rozhovor o jej prežívaní a počiatkovej filozofii týchto podujatí i o pohľade vpred a o odporúčaníach v rámci odovzdávania tejto štafety nám. Oľga, bohužiaľ, nemohla prísť, tak ju zastúpili manžel a predseda klubu, s ktorými sme sa porozprávali, zaspomínali sme si a František prevzal pre Oľgu i kyticu.

Oficiálne otvorenie Speleomítingu 2017. Zľava starosta Liptovského Jána Juraj Filo, predseda SSS Peter Holúbek, organizátorky Monika Tršková a Petronela Filipčíková. Foto: I. Šulek

Kytica pre dlhoročnú organizátorku Speleomítingov Oľgu Miháľovú. Foto: M. Szunyog

Príprava postera na prezentáciu. Foto: M. Szunyog

Neskôr pri udeľovaní cien pre členov SSS za výnimočné počiny na poli speleológie dostala Oľga najvyššie ocenenie: čestné členstvo Slovenskej speleologickej spoločnosti.

Po obedňajšej prestávke, keď sme si pochutnali na Ivanovom fantastickom guláši a podebatovali pri nejakom tom pívku, nasledovali až do večera

Príjemná atmosféra v sále kultúrneho domu. Foto: M. Szunyog

ďalšie prednášky, záujemcovia si mohli pochutiť na Peťovom baranovi na mongolský spôsob s „melafýrovým korením“ alebo si prezrieť panelovú výstavu a výstavu fotografií. Z prednášok bolo jasné, že nad nimi autori strávili mnoho času, dali si záležať na kvalite a svojím výkladom obohatili nielen tých, ktorí na konkrétnych akciách neboli, ale aj priamych účastníkov akcií.

Sobotný oficiálny program Speleomítingu 2017 sa skončil o 20:00 v radostnej nálade a všetci účastníci sa pomaly odobrali na večeru. Dobré zásobený bar v kultúrnom dome však po večeri zapríčinil veľký návrat jaskyniarskeho osadenstva do jeho útulných priestorov so zámerom nedopustiť, aby zásoby vyšli nazmar. Rovnako ako krv v žilách sa pomaly rozprúdila aj zábava, Bohuš Kortman vytiahol gitaru a prijal požiadavky na naše srdcovky. Vydarенú akciu sme oslávili spevom a o tanečníkov tiež nebola núdza. Príjemné stretnutia, vážne i nevážne diskusie a najmä radosť a spokojnosť návštevníkov nám boli odmenou za našu energiu, ktorú sme vložili do organizácie tohto tradičného jaskyniarskeho podujatia.

Nedeľné ráno bolo pre každého špecifickým zážitkom, exkurzisti sa vypravili do podzemia a organizátori do kultúrneho domu, aby ho navrátili do pôvodného stavu. Čo nás však potešilo a zaslúži si pochvalu, našli sme tam poriadok, žiadne umelecké diela neboli poškodené, a teda môžeme hrdlo tvrdiť, že šlo o kultúrne prežitú akciu.

Komu za všetko poďakovať? Ďakujeme v prvom rade za dôveru zo strany vedenia SSS, že sme mohli prevziať organizáciu tohto podujatia. Takisto Oľge patrí vďaka za ústretovú spoluprácu a podporu, ochotu účinkovať v prog-

rame a za pripravený rozhovor, ktorý je uverejnený v tomto čísle Spravodaja. Ďalšia vec, ktorá nás nesmierne teší, je pomoc všetkých jaskyniarov a jaskyniarok pri príprave a počas podujatia, či už išlo o konzultácie nápadov, tvorbu online registračného formulára, logistiku a prevoz materiálu, zorganizovanie speleoburzy, ochotné súhlasenie s úlohami „sprievodca na exkurziách“, „zvukár“, „fotograf“, „hlavný gulášmajster“ či „polnočný barman“. Tej práce je nesmierne veľa a jeden či dvaja ľudia neobsiahnu jej

množstvo, preto sme vďační, že členovia mnohých jaskyniarskych klubov sa ochotne zapojili do prác, a tak prispeli k úspešnému priebehu celého podujatia.

Samozrejme, Speleomíting by sa nikdy nemohol uskutočniť, keby nebolo vašich príspevkov, skrátených a koncentrovaných obrazov vašej intenzívnej bádateľskej činnosti, často vo veľmi náročných podmienkach, ktoré všetci tak dobre poznáme. Takto sa navzájom obohatíme o naše skúsenosti, nové poznatky či inovatívne prístupy k bádaniu v podzemí. Ďakujeme a sme radi, že členovia speleologickej spoločnosti sa môžu prezentovať takými kvalitnými dielami najrôznejších speleologických činností.

Veľká vďaka patrí tým, ktorí boli pri zrode tejto myšlienky. Bez úvodnej vízie Karola Kýšku a pozitívnom prístupe Peťa Holúbeka by sme sa neodhodlali urobiť Speleomíting v novom šate. Výhľadom do budúcnosti je podujatie kontinuálne zlepšovať, konzultovať s vami prípadné nedostatky a inovatívne nápady. Chceme vyzvať členov SSS, aby sa nezdružali podať spätnú väzbu v podobe konštruktívnej kritiky, ktorá nás posunie vpred. Všetci, ktorí toho roku v organizačnom tíme neboli, ale chceli by sa pridať, nás môžu kontaktovať na e-mailovej adrese speleomiting@gmail.com.

Na záver ďakujeme nasledujúcim pomocníkom: Pavel Herich, Peter Holúbek, Karol Kýška, Bohuslav Kortman, Emma Kluge, Ivan Kundis, Filip Letovanec, Peter Magdolen, Oľga Miháľová, Janko Naništa, Milan Staroň, Lucia Strelková, Martin Szunyog, Peter Ševčík, Ivan Šulek, Ján Vajs a Lukáš Vlček. Tešíme sa na spoluprácu počas ďalších ročníkov.

PRÍSPEVKY NA SPELEOMÍTINGU 2017 PODĽA KATEGÓRIÍ

Domáce objavy, domáca speleologická činnosť (11 príspevkov)		Mapové diela, fotografická výstava (7)	
Lukáš Kubičina Pavel Herich	Demänovské expedície	Lubomír Múka	Jaskyňa pod Svibovou
Pavel Herich	Práce a objavy v Demänovej posledných rokov	Michal Ševeček	Fotografie slovenských jaskýň
Lukáš Vlček Milan Poprocký Ivan Rusnák	Speleologické perspektívy systému Bobačky (Muránska planina)	Michal Ševeček	Mapy zatopených častí jaskýň Teplica (Tisovec), Gajdova štólna, Kečovská vyvieracia a Brestovská vyvieracia
Robert Ziro Pest Mariusz Miedziński Lukáš Vlček	MP 2016. Pracovné akcie a objavy slovenských a poľských speleológov na Muránskej planine v roku 2016	Karol Kýška	Podvodníci v Mexiku alebo Ako sa objavujú kilometre v zatopených jaskyniach
Robert Ziro Pest Mariusz Miedziński Lukáš Vlček	Exploring Mangalica 2017	Pavel Herich	Jaskyňa Chladivý dych, nový objav v Demänovej – mapa a fotografie
Štefan Mlynárik	ALWEG v Jaskyni mŕtvych netopierov	Lukáš Kubičina	Fotoprezentácia
Ján Tulis	Aktuálny stav prieskumu a výskumu Dobšinsko-stratenského jaskynného systému	Ján Šmoll	Modrá jaskyňa v Malužinej
Pavol Cvacho	Jaskyne pod Strečnom – prieskum hradného brala	Novinky a zaujímavosti zo sveta speleológie (3)	
Štefan Mlynárik	Ponická jaskyňa – Rudolfsachtou až na riečisko	Tomáš Lánczos Roman Aubrecht Ján Schlögl Petronela Filipčíková Marek Audy	Experimentálne overenie hypotézy vzniku kvarcitových jaskýň. Prezentácia výsledkov laboratórneho experimentu potvrdzujúceho hypotézu vzniku kvarcitových jaskýň na stolových horách Venezuely
Michal Ševeček	Speleopotápačský prieskum jaskyne Riečna – Borinský kras. Prezentácia vo forme krátkych komentovaných videozáznamov	Peter Ševčík	Niekoľko viet o bádani po Mesačnej šachte. Najnovšie zistenia o osobe kpt. Tonyho Horáka a o lokalizácii tajomnej jaskyne, v ktorej sa má ukrývať Mesačná šachta
Ján Kaňuk	Dynamická vizualizácia krasových foriem	Ján Kaňuk	Dynamická vizualizácia krasových foriem
Zahraničné speleologické expedície (7)		Vzdelávanie, výskum a propagácia speleológie (3)	
Robert Ziro Pest Mariusz Miedziński Lukáš Vlček	Clare Caving Club Ireland v slovenských a poľských jaskyniach. Film z týždňovej návštevy írskych jaskyniarov v jaskyniach stredného Slovenska, poľskej Jury a Tatier	Pavol Kočiš Lukáš Vlček Mária Ošková (Speleoklub Cassovia Speleoklub Tisovec a SMOPaJ)	Speleofotografia 2016. Zhrnutie podujatia organizovaného SMOPaJ, SSS, SSJ a mestom Liptovský Mikuláš
Branislav Šmída	Expedície Bosna a Hercegovina 2016 a 2017	Grzegorz Skorek (Speleo Myszków, Poľsko)	„Pamieć“
Rudolf Košč	Obrázky z Indonézie	Ján Kaňuk (Speleoklub UPJŠ)	Dynamická vizualizácia krasových foriem
Alena Gessert	Za jaskyňami Thajska		
Branislav Šmída	Expedícia LAOS 2017		
Karol Kýška	Podvodníci v Mexiku alebo Ako sa objavujú kilometre v zatopených jaskyniach		
Peter Holúbek	Sachalin		

Olga, podujatie s názvom Speleomíting má práve Vašou zásluhou už dlhoročnú tradíciu. Organizátor však často stojí v pozadí a veľa sa nevie o množstve námahy, inšpiratívnych i ťažkých situáciách, ktoré človeka pri takejto práci postretnú. Speleomíting ste nám odovzdali a my by sme chceli v tejto tradícii pokračovať, veci meniť a prispôbovať našim ideám. Preto sme Vás požiadali o takúto formu prednášky, kde sa my i naši jaskyniarski kamaráti dozvieme viac o histórii organizovania tohto podujatia, hlavných myšlienkach, ale i o pocitoch, ktoré Vás sprevádzali počas dlhých 25. pokračovaní organizovania tohto podujatia.

Ako ste sa dostali k jaskyniarstvu?

Bolo to čistou náhodou. Robila som v oddelení reklamy ako aranžérka. Raz prišiel za mnou, ako neskôr vysvitlo, jaskyniar zo speleologického klubu Slovenský raj a požiadal ma, aby som mu napísala tabuľku „Vstup do jaskyne zakázaný, nebezpečenstvo úrazu“. Kým som to písala, veľmi zaujímavo rozprával o jaskyniarstve. Prišiel ešte párkrát a znovu rozprával. Bol to pre mňa neznámy svet, ale fascinovalo ma to. Ako odmenu za napísané tabuľky mi navrhol exkurziu do Stratenskej jaskyne. Vyrástla som v Košiciach ako mestské dievča a o jaskyniarstve som ani netušila. Nemala som o tom vôbec predstavu. Stratenská jaskyňa ma uchvátila, bola som ňou očarená.

Veľmi som tam chcela chodiť častejšie. Mala som obavu, či ma do klubu vezmú, po prvé preto, že som žena, po druhé mala som už 32 rokov. Vzali ma a postupne som sa vypracovala na skutočnú, takmer fanatickú jaskyniarku.

Mohli by ste nám v skratke priblížiť, kde a ako vznikla myšlienka organizovať Speleomíting?

Na zasadnutí výboru SSS 17. mája 1991 vznikla myšlienka organizovať spoločné stretnutia jaskyniarov. Vtedajší predseda SSS Ing. Ján Tulis pripomenul, že v roku 1973 pri Bystrianskej jaskyni sa uskutočnil speleologický míting, na ktorom sa zúčastnili zástupcovia 15 oblastných skupín SSS. Žiaľ, ďalšie roky sa už nepokračovalo.

Bola som nová členka výboru. Navrhla som, aby sme zorganizovali pravidelné stretnutia

jaskyniarov, podobné ako napr. Speleofórum ČSS. Na celoslovenských jaskyniarských týždňoch sa prezentuje len jedna jaskyniarska skupina organizujúca JT. Treba umožniť všetkým skupinám SSS pochváliť sa svojimi úspechmi a vymeniť si skúsenosti.

Čo bolo základným impulzom, že ste sa práve Vy rozhodli organizovať toto podujatie?

Po diskusii výbor rozhodol, že pravidelné stretnutia sa budú organizovať pod názvom Speleomíting a poveril ma jeho organizovaním. Pravdupovediac, spočiatku ma to rozhodnutie zaskočilo, ale súhlasila som. Nevedela som však ešte, ako to urobím.

Aké boli vaše začiatky pri organizovaní podujatia?

Tým, že som pracovala v reklame v Chemosvite, mala som možnosť niektoré veci zabezpečiť. Nebolo to však jednoduché, pretože počas pracovného času to nebolo možné. A tak som tam ostávala po práci a chystala panely, uvítací transparent, odznak, pozvánky, diplomy, vytlačenie materiálov a všetko, čo bolo potrebné. Chemosvitu patril aj hotel Mladost vo Svite, kde bolo ubytovanie, strava a mali i zasadačky. Tu som to vedela dohodnúť, dokonca asi 2 – 3 roky aj zadarmo. Preto som začala pripravovať akciu práve tam.

Najväčším problémom v začiatkoch Speleomítingov bolo zatemnenie miestnosti. Keď začalo pribúdať ľudí, presunuli sme sa do veľkej zasadačky, ktorá bola zároveň jedálňou. Mala desať 7 metrov vysokých okien po celej dĺžke miestnosti. Aby sme dosiahli jej zatemnenie, z Chemosvitu – z výroby som so súhlasom riaditeľa zohnala 100 metrov polyetylénovej fólie, širokej 4 metre, čo bola takmer šírka okna. Požičala som si rebrík od hasičov, ale bol len štvormetrový. Fólia nezakryla celé okná a tie navyše boli na južnej strane, preto to nebolo ideálne. Raz mi chlapci pred mítingom pomohli tak, že dali na dva stoly rebrík, a tak zatemnili aj zvyšok okien.

Spočiatku sa premietali diapozitívy, neskôr videá. Technika nebola ešte taká ako dnes. Mali sme len malé plátno a premietачku na diapozitívy, neskôr i na video. Od roku 1995 sa začala éra počítačov, s ktorou vznikli nové možnosti ich využitia aj v speleológii.

Ľudí pribúdalo a podmienky sa zhoršovali. Navrhla som, aby sme sa presunuli do domu kultúry vo Svite, ktorý vtedy tiež patrilo Chemosvitu, takže som to vedela zabezpečiť. Konečne po siedmich rokoch sme sa presunuli tam. Spočiatku ešte boli problémy s plátnom i so zhánaním veľkoplošného videa. Neskôr, keď vo Svite zrušili kino, ktoré malo nové kvalitné kinoplátno, presvedčila som vedenie domu kultúry, aby ho preniesli do ich kinosály, čo sa aj podarilo. Postupne sa zlepšovala i technika.

Speleomíting v roku 1999 zatienila smutná správa o smrti nášho známeho jaskyniara Petra Hipmana. Na pódium mi zrazu priniesli mobil a Elena Hipmanová mi povedala, čo sa stalo. Oznámila som túto správu cez mikrofón prítomným v sále. Všetci sme z toho boli v šoku, lebo Peter bol pre nás neobyčajne silný muž, ktorého, ako sme si mysleli, nemôže nič zlomiť. Uctili sme si pamiatku tejto mimoriadnej jaskyniarskej osobnosti.

Od roku 2005 po otvorení podujatia SSS oceňuje najúspešnejšie objavy a úspechy svojich členov za uplynulý rok.

Kto Vám so Speleomítingom najviac pomáhal?

Prípravu som si robila sama, ale pri inštalácii panelov som potrebovala pomoc. Tú mi poskytl manžel a niektorí členovia nášho klubu z Popradu či zo Svit. Dlhodobo mi s premietaním pomáhal hlavne Števo Skalský, ďalej Peter Budický, Peter Hovorka a raz Pavol Kočíš z SK Cassovia. Posledné roky som si pomoc zabezpečovala tak, že som si vyžiadala od riaditeľky strednej chemickej školy 2 – 3 žiakov, ktorí mi pomohli s panelmi a stolmi.

Veľká pomoc bola aj od vedenia Chemosvitu tým, že mi dali prijateľné ceny, sponzorovali podujatie finančne i materiálne. Ale aj vedenie mesta bolo ústretové. Priamo na mítingu mi pomáhal výbor, sekretárka, dobrovoľníci z SSS. Nechcem zabudnúť ani na Bohuša Kortmana s jeho synmi. Tí urobili skvelú náladu a spestrili program.

Som vďačná i sponzorom, ktorí sa postarali o dary pre ocenených jaskyniarov. Nevieť, koho ešte som nespomenula. Vážim si pomoc všetkých, čo sa akokoľvek pričínili.

Aké je podľa Vás hlavné poslanie takeéhoto podujatia?

Poslaním tohto podujatia je, aby každá skupina či klub mohli prezentovať svoje úspechy

a vymeniť si skúsenosti. Okrem toho je to aj reklama a oboznámenie i ostatných ľudí – ne-jaskyniarov, médií – o tom, čo je jaskyniarstvo, jeho význam, čo sme dokázali nielen doma, ale aj v zahraničí.

A bývali Vaše očakávania v tomto smere naplnené?

Áno. Samozrejme, nebolo všetko dokonalé, boli tu chyby, nedostatky. Robila som, čo sa dalo a čo som vedela. Nie je ľahké pripravovať takú akciu.

Chyby boli nielen z mojej strany, ale aj zo strany prednášajúcich. Je potrebné, aby si aj oni uvedomili, že síce sú medzi kamarátmi, ktorí čo-to odpustia, ale Speleomíting je podujatie, kde by nám malo záležať aj na úrovni príspevku.

Zmenila sa hlavná myšlienka Speleomítingu počas jeho 25. pokračovaní?

Myslím si, že nie. Je dobré, že takto sa môžeme všetci dozvedieť o tom, čo ktorá skupina robí, a byť pyšní na ich výkony. Naši jaskyniari sú známi svojimi úspechmi doma i vo svete.

Na odlahčenie: s ktorou jaskyňou sa spájajú Vaše najkrajšie spomienky?

Jaskyniarčím 37 rokov. Tých spomienok je veľmi veľa. Ale najväčšie a najsilnejšie zážitky mám z jaskyne Psie diery a zo Stratenskej jaskyne. Silné zážitky som si priniesla aj z jaskýň na expedíciách v zahraničí.

Je niečo, čo by ste chceli prítomným jaskyniarom povedať?

Speleomíting je skvelá akcia. Je potrebné ho udržať. Som vďačná a vážim si to, že mi bolo umožnené toto podujatie toľké roky pre SSS pripravovať. Bola to pre mňa veľká škola a nové skúsenosti. Odmenou mi bolo, keď odchádzali ľudia spokojní. Iste nie všetci.

Preto som rada, že sa konečne našli ochotné dievčatá, ktorým akciu rada odovzdávam, a verím, že ju ešte viac zdokonalia. Sú mladé, plné elánu a nápadov. Váš chcem požiadať, aby ste im pomohli a odpustili sem-tam nejakú chybičku. Tá sa vždy nájde. Ale sú odhodlané a chcú to robiť dobre. Držme im palce!

*Rozhovor pripravili
Monika Tršková a Petronela Filipčíková*

EXPEDÍCIA DEMÄNOVÁ 2017

Paľo Herich, Lukáš Kubičina, Peter Holúbek

Tohtoročná expedícia bola vynikajúca a trochu iná. Aké výsledky dosiahla? Rozsah prác bol mimoriadny najmä v Pustej, kde sa nám podarilo kopaním prejsť v hĺbke popod obávanú dolinku. No až čas a naše vytrvanie možno prinesie završenie týchto snáh, tak, ako sa to už vlastne stalo len pár dní po skončení expedície objavom novej, krásnej jaskyne nazvanej Chladivý dych.

Logo expedície. Autor: I. Šulek ml.

Výprava Demänová 2016 sa niesla v znamení veľkých objavov v Štefanovej; 1,5 km nových a 1,2 km zameraných a zdokumentovaných priestorov znamenalo výsledok, ktorý obстоjí v porovnaní s výpravami do zahraničných krasových regiónov. Pravdupovediac, kamkoľvek sme minulý rok v tomto fascinujúcom labyrinte zavítali, tam všade sa objavili neznáme priestory a 14. januára (už tohto roku) sme sa vo dvojici s E. Holíkom prekopali do nového, najvyššieho poschodia jaskyne so silným prievanom.

Bolo v pláne pokračovať tu s prieskumom ďalej, no čosi iné odvieďlo našu pozornosť. Začiatkom januára sme po dlhšom čase navštívili výkop v Psích dierach a v silnom počte sa zahlbili asi 50 cm. Konečne po niekoľkých sezónnych pokusoch prišli mrazy na Liptov a na naše prekvapenie sa pod prvým schodom stropu čelby otvoril priezor do malého priestoru, z ktorého bolo evidentne cítiť prievan od spodného vchodu pri vonkajšej teplote asi -12 °C. Tak konečne! Dovtedy sme viedli úvahy, či je prúdenie skutočne prítomné (pozri správy z predošlých expedícií), no vo veľkej chodbe vyplnenej karbonatickým štrkom sa nám spoľahlivo jeho prítomnosť nedarilo dokázať. Po viacerých potvrdeniach zo skúsenosti iných sme sa napokon zhodli, že asi 8 cm hrubý pás vatových sintrov medzi zrnami štrku v priereze výkopu je jednoznačným ukazovateľom prúdenia vzduchu (obr.). Počas expedície

sme sa zahľbovali popod schody stropu čelby a vždy pod novým schodom bol prievan čoraz citeľnejší aj pri menšom teplotnom rozdieli. Už v pondelok sa schody na chvíľu skončili a široká, takmer po strop zasutinená chodba klesala ďalej. V utorok

sme postúpili vpred asi 6 m, vo štvrtok objavili ústie komína s peknou výzdobou, až napokon na poslednej akcii výpravy v sobotu opäť hľadeli dopredu nadol, čoskoro priezračný priestor ústi do klesajúcej chodby vyplnenej voľným štrkom, na strope dole vidieť menšie kvaple, prievan vanie do tváre od spodného otvoru...

Pustá-Psie diery nás, dúfajme, že zatiaľ, ďalej nepustili, no prešli sme už popod dolinku – 30 m hlboko a 7 m za ňou sa nachádza terajšia čelba výkopu. Cesta ponad Chrám slobody je akoby voľná, no ktovie, či sme správne. Snívalo sa nám viacerým o pokračovaní, sutinový kužeľ by nemal byť nekonečný. No prečo tak stále chodba klesá nadol? Vyzerá, akoby bola pred inváziou autochtónnych štrkov z povrchu prázdna, minimálne v značnom objeme, avšak koleno (predpokladaného) sifónu, pokiaľ sa nevyprázdni kdesi nadol, by malo byť zanesené... Dvojfázové akcie počas expedície, veľké kopácke úsilie všetkých zúčastnených na pomerne ťažkom pracovisku, odhadom 10 m³ presunutého materiálu nás posunuli ďalej. Výzva ostáva veľká.

Priečný profil výkopu v Psích dierach. Autor: P. Herich

Tento ročník výpravy do Demänovej narazil už zrejme na strop svojich ubytovacích kapacít na Speleodomci; v istých momentoch sa stôl v neobyvanej miestnosti menil na poschodovú posteľ: dvaja pod a jeden na stole. Nocovalo sa aj pri krbe, na sedačkách otočených na spôsob staničných „lôžok“ s priehradkou, ktoré zabraňujú trvalým obyvateľom staníc pospať si na lavičke. Niektorým z nás ani to neprekážalo a z takýchto podmienok ráno vyrážali za kopaním a prieskumom. Na konci chrípkovej sezóny viacerí z nás nevydržali nápor akcií, naopak, jeden člen stáleho družstva expedície (s preferenciou modrých odtieňov farebného spektra) preukazoval neuveriteľnú výdrž vo všetkých expedičných činnostiach a navyše vymýšľal ďalšie. A tak sme i čiastočne naplňali utopické predstavy jaskyniarov kúpajúcich sa po lopotení mokrymi plazivkami v termálnej vode, v našom prípade v Kalamenoch pod holým nebom.

Tri akcie sme v rámci oddychu venovali novej lokalite, neskôr nazvanej Chladivý dych. Hoci sa nám podarilo preniknúť do 0,5 km nepoznaných podzemných priestorov až tesne po expedícii, dôležitý krok sme urobili práve počas nej. A tak okrem potešenia z príjemných stretnutí s ľuďmi nadchnutými pre jaskyniarstvo ostáva v nás i radosť z nového poznania...

Účastníci expedície: M. Androvič, P. Barczyk, L. Benický, M. Doležal, M. Dominka, D. Droppa, P. Filipčíková, A. Galica, G. Grabowski, D. Gratkowska, P. Gratkowski, P. Herich, P. Holúbek, J. Jalový, M. Jánošík, Z. Jurík, J. Kapusta, T. Kľoš, V. Krajanová, I. Král, M. Krzetowski, P. Kubata, L. Kubičina, M. Kudla, P. Kumičik, T. Láncoz, Š. Lieskovec, V. Lieskovec, Ľ. Luhová, J. Lysák, R. Macík, P. Magdolen, D. Mazanec, K. Medzihradská, P. Medzihradský, S. Musial, K. Niková, V. Pazderka, W. Piaszynski, P. Plavec, P. Pokrievka, M. Prokop, M. Salák, M. Staroň, J. Šanda, M. Ševčík, I. Šulek ml., J. Šurka, F. Tobola, M. Tršková, I. Tucznio, B. Turčinová, B. Ulman, P. Vaněk, J. Vašík, S. Votoupal, J. Vozárik, M. Vrbičan.

PREHĽAD PRACOVNÝCH AKCIÍ

Prípravy dreva a materiálu pred expedíciou: M. Staroň, L. Benický a P. Herich.

Piatok 17. 2.

- 1. *Tunelová jaskyňa, dolinka Okno*: L. Kubičina, P. Kumičik na úvodnej fotografickej akcii.

Sobota 18. 2.

- 2. *Pustá, Psie diery*: L. Kubičina, P. Kumičik, T. Kľoš, B. Ulman, P. Barczyk a P.

Celková situácia výkopu v Psích diarach-Pustej

Herich začali expedičné výkopy v autochtónnych štrkoch za sprchou. Dokončili predpripravenú výdrevu výkopu. Zablbovali sa popod stupne vrstiev stropu.

- 3. *Okno*: D. a P. Gratkowski, E. Luhová, D. Mazanec, G. Grabowski, I. Tucznio, W. Piaszynski, M. Krzetowski, S. Musiał postúpili kopaním v pieskoch asi 2 m vpred v prvom meandri (m. b. 85), objavila sa dutina pod stropom, no je bez prievanu.

- 4. *Radová dolinka*, *Blatník*: P. Holúbek, A. Galica, M. Ševčík sa venovali povrchovému prieskumu Radovej dolinky s rebríkom, viaceré dutiny v skalách boli len abri, našli známy výver s výdatnosťou asi 1 l/s. Fotografická dokumentácia jaskýň v Blatníku.

Nedeľa 19. 2.

- 5. *Pustá, Psie diery*: L. Kubičina, D. a P. Gratkowski, E. Luhová, D. Mazanec, G. Grabowski, I. Tucznio, W. Piaszynski, M. Krzetowski, S. Musiał pokračovali v zablbovaní sa pod stropné schody.

- 6. *Okno*: M. Kudla, B. Turčinová, J. Vozárik, J. Jalový, M. Vrbičan, M. Salák, T. Kłoś, B. Ulman a P. Herich kopali v druhom, zadnom meandri a postúpili asi 1,5 m vpred. Vrtáčkou sme sa snažili vylúčiť kopanie pod sintrovou platňou. Výkop je pod stropom chodby, ktorá však naďalej klesá zanesená jemným žulovým pieskom.

- 7. *Čierny Váh*: P. Holúbek a jazvečík Dorys prešli úsek od sútoku s Ipolťou po dolinku Benkovo, nič zaujímavé sa nenašlo; potvrdilo sa, že otvor pravdepodobne po jazvecovi v záreze čiernovážskej železničky je riečna

jaskyňa s tromi otvormi, ktorú treba zaevidovať s názvom Brloh v záreze čiernovážskej

V objavenom priestore v Sieňach pod dolinkou v Mieri. Foto: L. Kubičina

Známy útvar horného poschodia Mieru. Foto: L. Kubičina

„Výdrev“ vo výkope Psích dier. Foto: L. Kubičina

železničky pod Benkovom, k. ú. Liptovská Teplička. V lete by bolo dobré prísť kopať a overiť veľkosť lokality. Zo stredného otvoru išiel nevýrazný prievan (horný vchod).

Pondelok 20. 2.

- 8. *Pustá, Psie diery*: P. Holúbek, I. Král, J. Jalový, M. Ševčík, I. Šulek ml. a P. Herich sa zahĺbili pod ďalší schod, otvoril sa nízky priezor do širokej klesajúcej chodby, bolo tu cítiť výrazný prievan.

- 9. *Mier*: L. Kubičina, J. Vašík, M. Doležal a V. Pazderka sa vrátili do Siení pod dolinkou, kde sme predčasom zanechali nádejné miesto na postup. Na dne Komplikovanej polysiene prenikli vrtaním ďalej, objavili sieň s peknou výzdobou, nasleduje priepašť s vodopádom, na dne sú kamene, ktoré sa dá v nepremokavom obleku povýťahovať.

- 10. *Pustá V3*: M. Staroň, M. Tršková, L. Luhová, D. Mazanec začali práce na skratke do Ivaninho dómiku v smere od nového vchodu. Postúpili 1,5 m vpred, podľa mapy bola vzdialenosť medzi známymi priestormi asi 9 m.

Utorok 21. 2.

- 11. *Pustá, Psie diery*: S. Votoupal, M. Vrbičan, L. Luhová, D. Mazanec, M. Ševčík a P. Herich postúpili kopaním 2 m vpred, ďalšie 4 m sa dalo relatívne voľne preplaziť v 7 m širokej, takmer po strop zasutinenej, klesajúcej chodbe. V strope sa opäť objavili schody vrstiev karbonátov, čím sa chodba znížila na neprieľezných 5 cm.

- 12. *Pustá, Psie diery (2. zmena)*: L. Kubičina, I. Šulek ml., J. Vašík, M. Doležal, J. Jalový prehľbovali koniec plazivky, opäť bolo vidieť ďalej asi 2 m.

Streda 22. 2.

- 13. *Pustá, Psie diery*: P. Holúbek, S. Votoupal, E. Luhová, J. Jalový, M. Androvič, Z. Jurík, M. Vrbičan – kopanie na čelbe, zahľbovanie.

- 14. *Chrám slobody, Mier*: L. Kubičina, J. Vašík, M. Doležal, I. Šulek ml. sa v rámci oddychu venovali fotografovaniu ľahko dostupných priestorov týchto jaskýň.

- 15. *Mier*: testovanie mobilného 3D skenera GeoSLAM ZEB1 za prítomnosti príslušníkov SSS, SSJ, SMOPaJ, SAV v BB, UMB v BB a geodeta.

Para v Pustej... Foto: L. Kubičina

Chladivý dych. Foto: P. Herich

Štvrtok 23. 2.

- 16. *Pustá, Psie diery*: S. Votoupal, J. Jalový, J. Šurka, P. Medzihradský, R. Macík, J. Lysák pokračovali v prehľbovaní chodby, postup asi 1 m, objavili ústie komína s bielym sintrom a výzdobou.

- 17. *Pustá, Psie diery (2. zmena)*: L. Kubičina, J. Šanda, P. Kubata, P. Medzihradský, K. Medzihradská, M. Prokop, D. Droppa, I. Šulek ml. a P. Herich konštatovali, že komín je zrejme slepý, a pokračovali v prehľbovaní priestoru pod ním.

- 18. *Jaskyňa v Žeruche*: P. Holúbek, P. Vaněk a Z. Jurík výkopom postúpili 2 m vpred v tejto nádejnej jaskyni.

- 19. *Pustá, Masarykove siene*: L. Kubičina, J. Šanda, P. Kubata, P. Filipčíková, L. Luhová, J. Jalový a P. Herich sa na polnočnej akcii venovali foteniu, Ľ. Luhová priniesla kultúrny program do týchto mohutných priestorov pod Šachtou.

Piatok 24. 2.

- 20. *Chladivý dych*: L. Kubičina, J. Jalový, K. Medzihradská, D. Droppa, J. Šurka a P. Herich začali uvoľňovať vchod do jaskyne od kameňov a blokov

a budovať úhladný múrik na povrchu. Jaskyňa bola nájdená a zdokumentovaná 13. 2., po mesiaci silných mrazov tu vial prievan horného vchodu s teplotou 4,7 °C. Nie je vylúčené, že sa tu v minulosti krátko pracovalo.

- 21. *Chladivý dych (2. zmena)*: L. Kubičina, P. Medzihradský, K. Medzihradská, J. Jalový pokračovali vo vynášaní skál, na konci akcie sa tri bloky nebezpečne zosunuli do vchodu.

- 22. *Priepasť v Grúni*: P. Holúbek a P. Magdolen pokračovali v kopaní v objave na konci jaskyne.

- 23. *Pustá*: P. Medzihradský, F. Tobola, P. Kubata, fotografická akcia.

Sobota 25. 2.

- 24. *Pustá, Psie diery*: P. Holúbek, P. Magdolen, T. Lánczos, V. Krajanová, M. Jánošík, V. Lieskovec, Š. Lieskovec, K. Niková, J. Kapusta sa zhlbovali vo výkope pod komínom smerom doprava, kde napriek nevelkému rozdielu teplot identifikovali opäť prievan.

V Chladivom dychu s kladivom. Foto: L. Kubičina

Z Masarykových siení Pustej

- 25. *Chladivý dych*: J. Jalový a P. Herich s vrtačkou riešili nebezpečnú situáciu vo vchode, podarilo sa im uvoľniť a vytiahnuť bloky, na konci akcie sa v pravej časti jaskyne dalo vidieť pokračovanie asi 3 m už horizontálne, zrejme s prievanom.

- 26. *Pustá, Psie diery (2. zmena)*: L. Kubičina, J. Jalový, Ľ. Luhová, D. Mazanec, J. Šanda, P. Kubata, P. Medzihradský, J. Vozárik a P. Herich postupovali smerom doprava od komína, na konci akcie opäť bolo vidieť nízky priestor vpredu i pokračovanie nadol, v strope sa objavujú kvaple, fúka jednoznačný prievan.

Nedeľa 26. 2.

- 27. *Priepasť pod Ostrou, Veľká Fatra*: P. Pokrievka, P. Holúbek, P. Vaněk, P. Plavec a M. Dominka postúpili vo výkope na dne jaskyne 3 m.

- 28. *Veľký Sokol*: Ľ. Luhová, D. Mazanec, J. Jalový a P. Herich. Po nekonečnom upratovaní a balení expedície záverečná akcia na Sokol, z diaľky sa dívame na masív toľkých tajomstiev, v ktorom sme strávili uplynulé dni...

3. POSCHODIE PROSIECKEJ JASKYNE

Juraj Szunyog

Keď sa druhé poschodie jaskyne skončilo bez zjavného pokračovania, začali sme sa obzerat' nahor. Aj keď jaskyne často pokračujú zdanlivo nelogicky, teraz bol náš predpoklad správny. Jaskyňa pokračuje ďalej tretím poschodím.

Na konci 2. poschodia sme našli tri prievanové miesta, ktoré však hrozili dlhodobým rozširovaním. Sú spomenuté v predchádzajúcom článku v Spravodaji 1/2014. Štvrté miesto s najväčším prievanom bolo vtedy ešte mojím tajomstvom. Bolo totiž objavené predčasne (23. 7. 2013). Cez také neprístupné a vzdialené miesto sme totiž neboli schopní vyvíjať hlbšie v jaskyni rozumnú činnosť. Jaskyňou bolo nutné postupovať systematicky. Nielen s mapovaním, ale aj s rozširovaním hlavnej trasy.

Najnutnejšie spriechodnenie si vyžadovala Priepasť vzdychov – vertikálna puklinová plazivka s celkovým prevýšením 13 metrov. Bolo to nepríjemné šmykľavé miesto obalené polomäkkým blatovým sintrom nacicánym vodou, ktorý sme potom vytierali z „atómbordelov“ po zvyšku hlavnej trasy. V pukline, v ktorej visí povrazový rebrík, sa nezmestil súčasne rebrík aj človek, a tak sme sa rebríka len pridržovali a šúchali sa vedľa neho. Takto sa nedalo fungovať pri objavovaní ďalšieho poschodia, ktoré má navyše na začiatku niečo podobné. Počas roka 2014 bola Priepasť vzdychov rozšírená v dĺžke 16 m v takej miere, že začína strácať opodstatnenie aj názov priepasti, podobne ako Hučiaci komínik, v ktorom už po rozšírení prievan nehučí. V hornej časti priepasti pred rebríkom som osadil 4 oceľové kramle. Po povrazovom rebríku sa dá už ísť normálne aj s batohom. Nohavice „atómbordelu“ sa vám už nevyhrnú nad kolena a človek

Vratná chodba. Foto: J. Szunyog

sa celkovo menej zamaže. Vzniknutú sutinu sme so Slávkou odtransportovali do puklín a výklenkov ďalej v jaskyni. Rozširovaniu sa nevyhli ani priestory nasledujúce za Priepaťou vzdychov, zvané súhrnne Krkaháje (plazivka, Kaňoník, Clona, chodba pred Zaujímavou puklinou nadol).

Celé toto nepríjemné snaženie bolo motivované tým, čo príde potom. Prvé poschodie má dĺžku 300, druhé 1200 metrov. Žeby aj tretie bolo štyrikrát dlhšie ako predchádzajúce? A čo ďalšie poschodia? Ale späť do reality. To rozhodujúce prievanové miesto je úzky, takmer kolmý komín, trochu podobný Prie-

pasti vzdychov. Je čiastočne mokrý, no aspoň v ňom chýba mäkký sinter. V jeho strede bol však z tvrdého sintra vytvorený nátek, ktorý vytváral kalibračné miesto na pretlačenie sa vyššie. Okrem pomliaždenín sa cezeň nič nedalo preniesť, a tak musel ísť preč (18. 10. 2013). Koncom roka 2015 sa stal 25 m dlhý Komín do 3. poschodia ďalším veľkým rozširovacím pracoviskom. Okrem 8 m dlhého vertikálneho úseku v jeho hornej časti musia byť všetky jeho úzke časti rozšírené. Bonusom je ešte koncová horizontálna plazivka dlhá 7 m. Komín sa začína na najvyššom mieste druhého poschodia v Bufete II. Jeho prekonaním sa dostaneme ešte o 21 m vyššie do horizontálnych chodieb tretieho poschodia, ktoré sú už o trochu príjemnejšie na prechod, pretože šikmé pukliny sa tu vyskytujú len zriedkavo. Dňa 4. decembra 2015 sme so Slávkou zmapovali Komín do tretieho poschodia a oficiálne objavili 3. poschodie, 12. decembra sme potom zmapovali horizontálne chodbičky po malý Závalík s prievanom v celkovej dĺžke 238 m. V rámci zohriatia po meraní

sme začali štvchať do Závalíka pajsrom na to doneseným. Už sa zdalo, že bude treba nabudúce doniešť vrtačku, no nakoniec vypadli zvrchu skaly, pomedzi ktoré sa nám podarilo preliezť. Za Závalíkom sme sa nízkou plazivkou dostali do siene (Bufet III), z ktorej viedla už chodba „na stojáka“ do masívu aj naspäť. V rovnej chodbe do masívu vzniklo v jej zníženej časti jazero v dĺžke 20 m. Do vzdialenosti 10 m je voda plytká, na brodenie v čízmách, no potom sa hĺbka zväčšuje až na 1,5 m. Kolmé steny chodby nám znemožnili pokračovať. Boli sme sklamaní, že sa nemôžeme pozrieť ďalej, no zároveň radi, že sme našli „člnkovacie“ jazero! Podľa ostatkov dvoch plchov pod hladinou v jeho plytkej časti sme ho nazvali Plšie jazero.

Na Vianoce 2015 som si daroval malý nafukovací čln pre jedného dospelého človeka s dieťaťom. Po vianočnom obede 25. 12. 2015 sme vyrazili s člnom, veslami, fotovýbavou a veľkou zvedavosťou k Plšiemu jazeru so Slávkou a Martinom. V Bufete III sme nafúkli čln žabou, ktorá sa zmenila na zablatenú ro-

Traverz nad Plším jazerom. Foto: J. Szunyog

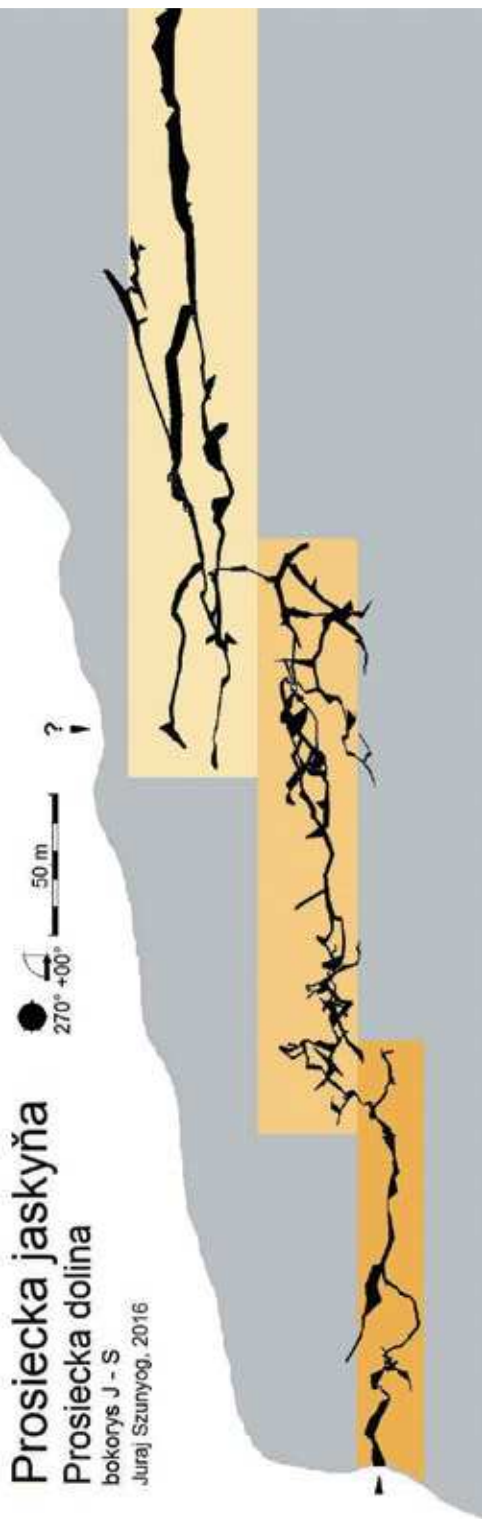
Plšie jazero. Foto: J. Szunyog

puchu a ledva sa nafukovala. Slávku sme určili za dieťa, posadili sme ju do člna a fotili sme exkluzívne zábery. Potom nás Slávka po jednom preplavila na druhú stranu. Museli sme ju z člna zdvihnúť, lebo v ňom po dlhom fotení úplne stuhla. Ale oplátilo sa!

Plšie jazero a sienka za ním sú zatiaľ najkrajšie priestory jaskyne s rôznofarebnou sintrovou výzdobou. Sienka prechádza do Čierneho kaňona, kde sú čierne náteky vyzdobené sintrovými útvarmi krémovej farby. Čierny kaňon v dĺžke 30 m sa skončil extrémnou úžinou, cez ktorú som sa prepchal iba ja, no po ďalších 60 m ma zastavilo zasintrované miesto v Oranžovom kaňone. A tak sme sa po niekoľkých fotografických záberoch vrátili k jazeru. Najvyšší čas, lebo čln bol už mäkký. Prederavil sa na sintrových útvaroch pri pristávaní. S Martinom sme sa rýchlo preplavili naspäť a išli čln dofúknuť do Bufetu III. Potom som sa vrátil po Slávku, s ktorou sme člnkovali už na polosfúknutom člne. Čln mal našťastie 4 nezávislé komory, no dve už boli prepichnuté. Čln sme zatiaľ nechali v Bufete III, ktorý má aj prezývku Sienka splasnutého člna. Pred cestou von Martin povedal, že radšej dvakrát do Bystrického dómu v JMN ako prísť na koniec Prosieckej jaskyne, a odvtedy sa v nej neukázal.

Potom sa naša pozornosť obrátila na chodbu vedúcu naspäť na juhozápad. Pomerne priestrannou chodbou sme išli ešte 200 m až po klesajúcu časť, kde sa chodba končí zasedimentovaním. Pri jej zameriavaní sme našli druhú vetvu, ktorá nás doviedla k dvom Čajovým jazerám, ktoré dostali názov podľa žltej farby vody. Nad severným jazerom sme objavili jemné vlásočnice koreňov stromov. Vedeli sme, že povrch nemôže byť ďaleko a okamžite skrsla myšlienka na nový vchod do jaskyne, ktorým by sme sa vyhli najnepríjemnejšiemu 2. poschodiu a zatápaniu sa 1. poschodia. Príchod do Bufetu III by sa tak skrátil z 1 a pol až 2 hodín na štvrtinu s podstatne ľahším transportom materiálu. Preto aj vynáška splasnutého člna čaká na vchod do 3. poschodia. Povrchové meranie sme už mali realizované, pretože hlbšie sa nachádza

Jazierko za Plším jazerom. Foto: J. Szunyog

Koniec Oranžového kaňona. Foto: J. Szunyog

2. poschodie, a tak sme hneď zistili, že od koreňov na povrch to máme asi 30 metrov. Tento údaj nás neuspokojil, a tak sme na presnejšie určenie polohy a vzdialenosti zavolať Peťa Holúbka. Ten prišiel aj s kamarátmi na konci Expedície Demänová 2016 a s lavínovým prístrojom išiel so mnou ku koreňom v jaskyni. Na povrchu ukázal lavínový prístroj Paľovi Herichovi 24 metrov na dvoch miestach vzdialených od seba 10 m. Z nich sme si vytypovali miesto pod malou stienkou a dňa 25. 3. 2016 začali s odstraňovaním humusu, koreňov a skál. Ďalej už bolo potrebné vrtať v pevnej skale popri centimetrovej pukline. Postupne sme sa preniesli z miesta určeného Paľom Herichom asi 3 m nižšie vo svahu a zahĺbili sa 1,5 m. Po 20 akciách a 197 vyvrtaných dierach to však veľmi nádejne nevyzeralo. Na jeseň sme sa preto presunuli asi 10 m južne, kde sú v skale vyrodované jamky, ktoré pokračujú neprieľezne do hĺbky. Na tomto mieste s pracovným názvom Plší vchod sme urobili 6 akcií, 70 dier a dostali sa do hĺbky

1 m. Z klubu sa na kopaní zúčastnili Slávka Szunyogová, Ľuboš Halička a Juraj Szunyog. Pomáhali aj nejaskyniari Ľudmila Gruchalová a Marek Orolín.

Kopanie na povrchu bolo dobrou zmenou oproti náročným akciám v jaskyni. Neskôr boli aj jediným kontaktom s jaskyňou, keďže som chytil zápal v chrbtici, ktorý mi zabránil vstúpiť do podzemia počas celého leta 2016. Nemohol som dokončiť ani traverz Plšieho jazera, ktorý som rozpracoval na dvoch jarných akciách a nainštaloval prevažnú časť traverzu a stúpadiel z roxorov. Chýbalo mi doinštalovať už len 2 metre, no zabránilo tomu „utopenie“ vrtačky v jazere, a najmä bolesti chrbtice. Až po piatich mesiacoch som 17. 9. 2016 vstúpil do Prosieckej jaskyne a dokončil traverz. Na tej istej akcii som ešte rozšíril zasintrované miesto v Oranžovom kaňone. Následne sa podarilo objaviť ďalších 200 m priestorov smerujúcich na sever hlboko v masíve. Kaňonovité časti sú široké akurát na človeka a steny vysoké 6 až 7 m sú pokryté

sintrovými nátekmi. Postupne je však výzdoba chudobnejšia a kaňon sa rozšíri do surovej chodby rúťového charakteru. Po prvom suchom sifóne nasleduje terajší koniec jaskyne, neprielezne zasedimentovaný Hučiaci sifón s prievanom. Hlavná trasa jaskyne od vchodu až sem má dĺžku 997 metrov.

Hučiaci sifón sa stane našim hlavným pracoviskom počas zimnej sezóny 2017/2018. Novým vchodom do 3. poschodia by sa hlavná trasa skrátila na 570 m, a to bez plazivkovitých úsekov. Bude to však až o pár rokov, a tak občas pokračujem aj v rozširovaní najneprijemnejších úsekov starej trasy, keďže do jaskyne stále chodíme na mapovacie akcie.

V marci 2017 dosiahla zameraná dĺžka jaskyne 2831 metrov pri denivelácii 112 metrov. Jaskyňa smeruje podľa predpokladu generálne na sever na hlavný ponor na lúke Svorad. V priamom smere zasahuje teraz do vzdialenosti 658 m. Na tejto podzemnej ceste z Liptova smerom na Oravu sme zatiaľ nenarazili na aktívny vodný tok ani na objemnejší podzemný priestor. Tešíme sa však na ďalšie prekvapenia za Hučiacim sifónom. Tým, že nám jaskyňa len postupne vydáva svoje tajomstvá, nesmierne nás motivuje a podnecuje k vysokým výkonom pri ďalšom objavovaní.

Ďakujem všetkým, ktorí prikladajú ruku k spoločnému dielu poznania prosieckeho podzemia, a aj tým, ktorí sa pre náročnosť jaskyne neodvážia ísť s nami do hĺbín, no podporujú nás aspoň morálne.

Literatúra

- ANDAHÁZY, P. 1994. Prosiecka dolina a jej okolie. Sinter, 2, 58–60.
ANDAHÁZY, P. 1995. Prosiecka dolina a jej okolie (pokračovanie z predchádzajúceho čísla). Sinter, 3, 38–40.

Jaskyňa pred koncovými sifónmi. Foto: J. Szunyog

- HLAVÁČ, J., HOCHMUTH, Z., VOZÁRIK, P., VALAŠTIAK, M. 1983. Exkurzný sprievodca krasom Západných Tatier a Chočských vrchov. Spravodaj SSS, 14, 1, 23 s. príloha.
HOCHMUTH, Z. 1971. Krasové javy v Prosieckej doline. Spravodaj SSS, 2, 2, 8–19.
SZUNYOG, J. 1998. Jaskyňa O-3 stále láka jaskyniarov. Spravodaj SSS, 29, 2, 16–18.
SZUNYOG, J. 2001. Postup v jaskyni O-3 v Prosieckej doline. Spravodaj SSS, 32, 2, 20–23.
SZUNYOG, J. 2007. Jaskyňa O-3 a Prievan zdola. Spravodaj SSS, 38, 3, 18–21.
SZUNYOG, J. 2011. Objav Prosieckej jaskyne. Spravodaj SSS, 42, 4, 4–9.
SZUNYOG, J. 2013. Prosiecka Cave, Chočské vrchy Mts. Bulletin of the SSS, 41–44.
SZUNYOG, J. 2014. Pokračovanie Prosieckej jaskyne. Spravodaj SSS, 45, 1, 62–65.

PRIEVANOVÁ JASKYŇA VO VYSOKÝCH TATRÁCH (2007 – 2016)

Ján Lizák, JS Spišská Belá

Nová etapa prác v Prievanovej jaskyni sa začína 25. 8. 2007, keď prvýkrát a celkom úspešne testujeme novú metódu mechanického rozširovania úžín, ktorá je niekoľkonásobne efektívnejšia ako dovtedy používané metódy. Po niekoľkých akciách sme plní optimizmu, keďže sa nám darí relatívne rýchlo rozširovať priestor a postupovať ďalej, až sa konečne 19. 10. 2008, na poslednej akcii pred zimou, dostávame nad hlbokú studňu a prvý raz sa môžeme v jaskyni pokochať pohľadom do väčšieho priestoru.

Aj keď sa nám dole ešte vtedy preniknúť nepodarilo, lebo nám chýbali nástroje a nemali sme so sebou ani lano a lezecké pomôcky, tak optimizmus a viera, že po rokoch tvrdej práce konečne vchádzame do veľkého jaskynného systému, bola vtedy na úplnom maxime. Po roztopení snehu v lete ďalšieho roku, keď sme do studne zišli, bol z optimizmu znova tvrdý realizmus. Studňa bola hlboká asi 10 m, miestami aj 2 m široká, na jej dne však bolo zase len pokračovanie neprieľeznými úžinami.

Po prerazení úžiny prechádzame na dno ďalšej podobnej, ale už menšej, tzv. paralelnej studne. Z úzkej pukliny zavalenej kameňmi cítiť prievan, preto sa rozhodujeme pokračovať v práci tam. Po niekoľkých akciách prerážame úžinu a vchádzame do akejsi pukliny, ktorá na jednej strane prechádza do uzučkého meandra a na druhej strane ide dole možno 5 m, pričom prieľezné sú z toho asi 2 m. Prievan tam je, takže sa puklinu snažíme ďalej rozširovať smerom dole. Tu sa už začínajú ťažkosti. Nedostatok priestoru na ukladanie vyťaženého materiálu a jeho problematické vyťahovanie von, problémy s chodom centrály a vŕtačky, stratené zbíjačkové hroty, predĺžovačka zabudnutá doma, ďalšie technické problémy s poškodenými kontaktmi alebo batériou.

Na jednej z akcií v jeseni 2009, keď sa vonku pustil výdatný lejak, počujeme

silno hučať vodu, ale na druhej strane tzv. paralelnej studne spod závalu, čo v nás vyvoláva pochybnosti, či sme sa pustili správnym smerom. Rozhodujeme sa, že budeme pokračovať dole v smere, ktorý sme si vybrali, a keď dôjdeme na dno, uvidíme, čo ďalej. Pracovať v závale na druhej strane, kde bolo počuť hukot vody, by totiž znamenalo, že budeme musieť zasypať chodbu, ktorú sme tak prácne doteraz razili.

Od roku 2010 sa počet akcií znižoval, navyše pre spomenuté ťažkosti sa postup výrazne spomalil. V roku 2016 sme už postúpili skoro na dno pukliny, pričom je tam plno sutiny a materiálu napadaného z razenia vyššie. Pri akcii, keď sme chceli všetok tento materiál vyťažiť a vyniesť odtiaľ preč, a tak sa azda už konečne dostať na dno, však jedného z našich členov po zlanení na dno najväčšej studne trafil padajúci kameň do nosa medzi oči. Našťastie bol schopný vyjsť z jaskyne samostatne von, aj keď mal cestou zjavné príznaky otrasu mozgu, ako poruchy videnia a orientácie, nevoľnosť..., ale dostal sa z toho rýchlo a bez následkov.

Dúfam, že problémy v tejto jaskyni sa budú po tom všetkom už len zmenšovať a nám alebo prípadne ďalším jaskyniarom po nás sa podarí vstúpiť do predpokladanej veľkej jaskyne v masíve Svišťovky s perspektívou spojenia s Mesačným tieňom.

Poznámka redakcie: Pôdorys jaskyne bol zverejnený v Spravodaji SSS 1/2017, s. 68.

V úžinách Prievanovej jaskyne

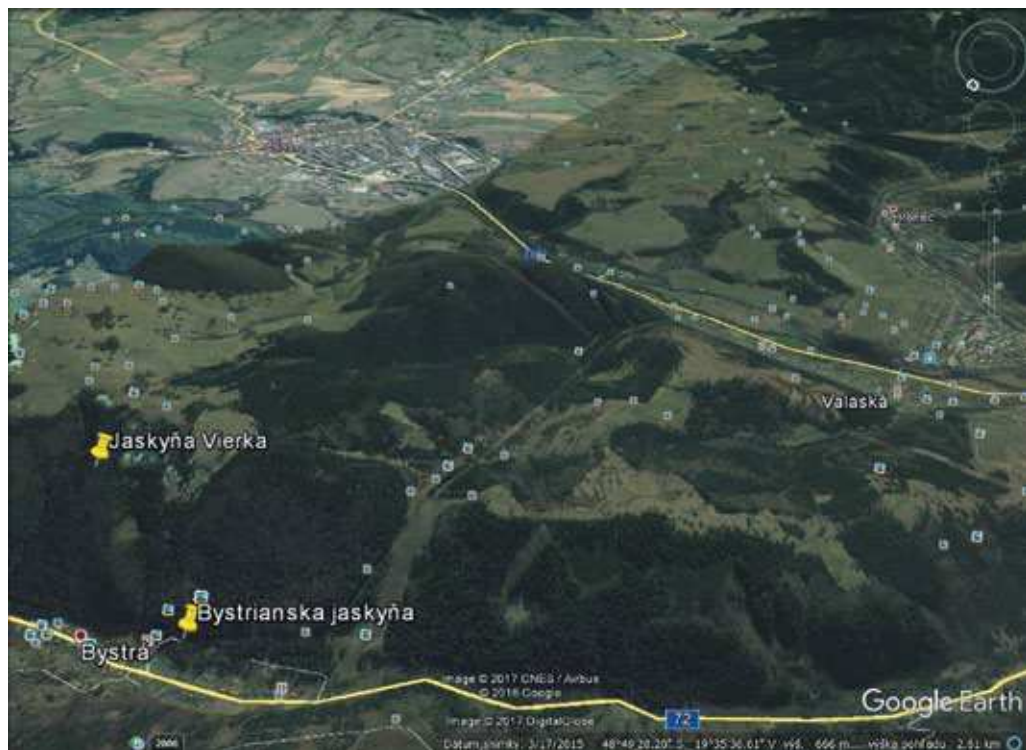
ČO NEVIEME O JASKYNIACH V ÚDOLÍ HRONA

Eubomír Múka, OS Brezno

V priestore medzi južnými svahmi Nízkych Tatier a severným úpäťm Veporských vrchov je vymedzené územie Horehronského podolia a Lopejskej kotliny. Na tomto území sú pre jaskyniarov zaujímavé hlavne oblasti Bystriansko-valašianskeho a Hornolehotského krasu. Vyskytuje sa tu niekoľko desiatok jaskýň. Veľká väčšina nepresahuje dĺžku 100 m. Najznámejšou z nich je sprístupnená Bystrianska jaskyňa, ktorú už opísalo veľa autorov. Hoci bola dobre preskúmaná, zmapovaná a zdokumentovaná, výsledky týchto výskumov nepodávajú celkový obraz o vývoji územia a zároveň jaskýň v oblasti Horehronia.

Vývoj údolia Hrona možno čiastočne interpretovať na základe geologickej mapy Nízkych Tatier. Tu možno vidieť vyznačené pozostatky sedimentov starých jazier, vajskovské

zlepence, akumulácie treťohorných jazerných štrkopieskov. Dokonca v niektorých vrtoch boli zachytené sladkovodné slienité vápence. Najviac nám však môžu o vývoji jaskýň prezradiť zvyškové akumulácie riečnych štrkov terás Hrona. Na mapách sú vyznačené ako štvrtohorné. Nedá sa to však tvrdiť jednoznačne o všetkých. Základným poznávacím znakom štvrtohorných náplavov terás je výskyt žulových a rulových okruhliakov kryštalinika Nízkych Tatier. Jednoznačne za štvrtohorné môžeme označovať terasy, ktoré sú vyvinuté do nadmorskej výšky 700 metrov v oblasti Lehoty. Do tejto výšky sa vyskytujú sedimenty v jaskyniach pochádzajúce z kryštalinika. Príkladom môže byť jaskyňa Pieskový potok, takisto aj Bystrianska jaskyňa. Sú to ukážkové fluviokrasové jaskyne s bohatými výskytmi reliktných sedimentov. Výnimkou je Jaskyňa pod Svibovou v Hor-

Bystriansko-valašiansky kras

Hornolehotský kras

nolehotskom krase, ležiaca v nadmorskej výške 610 m. Pri prieskume sme zistili zatiaľ tri druhy sedimentu. Najzaujímavejší je sedimentovaný piesok, farebne zhodný s vajskovskými zlepcami. Pôvodne vodorovne uložené vrstvy sú už naklonené tektonickými pohybmi príkrovu Svibovej, ktorý sa nachádza veľmi blízko čertovickej tektonickej línie. Určiť vek týchto pieskovcov by bolo vhodné laboratórne. Zároveň by sme tak zistili časť časového obdobia vývoja jaskyne, v ktorej aj v súčasnosti týmito miestami preteká vodný tok, prínášajúci však úplne iný sediment ako ten fosílny.

Blízko Jaskyne pod Svibovou sa vo výške 650 m n. m. nachádza jaskyňa Zimné slnko. Tu sa ešte stále vyskytujú okrem vápencových okruhliakov aj okruhliaky z kryštalinika do veľkosti 8 cm. Približne 1200 m severne sa v nadmorskej výške 680 m nachádza jaskyňa Riavka. V jej sedimentoch sa už viac vyskytujú okruhliaky z červených permských pieskovcov a v men-

Jaskyňa pod Svibovou. Foto: E. Múka

Hlinená chodba v Bystrianskej jaskyni. Foto: I. Mihaliska

Jaskyňa vo Vrškoch, južná časť Bystriansko-valašianskej jaskynnej sústavy. Foto: I. Mihaliska

šej miere okruhliaky žuly a ruly veľkosti 2 až 5 cm. Asi 400 m na východ od poslednej lokality v masíve kopca Príslop leží v nadmorskej výške 780 m Jaskyňa v Príslope, ktorá je skoro úplne vyplnená scementovaným sedimentom tvoreným prevažne červenými, sivými a krémovými pieskovecivými okruhliakmi bez prítomnosti štrkov kryštalinika Nízkych Tatier. Predpokladám, že táto jaskyňa vznikla v období splynutia poriečnej a stredohorskej rovne, pred alebo počas výzdvihu Nízkych Tatier. Erodované obalové horniny boli splavené aj do tejto jaskyne a do existujúcich jazier medzi pahorkami zarovnaného povrchu. Tieto plytké kopce sa výzdvihom jadrového pohoria dostali do pozície údolia a došlo k úplnému zanášanju jaskýň sedimentmi.

V podobnej pozícii, nad recentne aktívnu jaskyňou, sa nachádza jaskyňa Vierka. Je vyvinutá cca 200 m nad Bystrianskou jaskyňou. Ide o horizontálnu fluviokrasovú jaskyňu, zatiaľ dlhú 35 metrov. Jaskyňa je okrem polohy zaujímavá

takisto bohatým výskytom naplaveného sedimentu. Okrem hĺn sa tu vyskytujú okruhliaky kremencov do veľkosti 15 cm. V sedimente sa nevyskytuje žiadny materiál pochádzajúci z kryštalinika. K zaplneniu jaskyne došlo podobne ako v jaskyni v Príslope.

Všetky tieto staré jaskyne sa v súčasnosti nachádzajú vysoko nad terajšou eróznou bázou. Dná dolín sa zahĺbili po odvodnení prietochných jazier v kotlinách zarezaním Hrona a čiastočne výzdvihom územia. Na presnejšie datovanie vzniku jaskýň v údolí Hrona treba pre rozdiely v stave sedimentu a ich zloženia použiť viac datovacích metód. Určiť vek jaskýň len podľa pozície voči terasám Hrona nie je možné kvôli neúplným výskytom po svahoch a aj porušeniu zvyškov terás nerovnomernými výzdvihmi a náklonmi tektonických blokov v hronskom synklinóriu.

Úspešné datovanie sedimentov by lepšie vysvetlilo vývoj povrchu, riečnej siete a jaskýň na Horehroní. Získané poznatky by sa takisto dali použiť aj pri jaskyniach severných svahov Muránskej planiny, v ktorých vývoj ovplyvnili tie isté procesy. Ak by mal niekto záujem vykonať potrebné datovanie, veľmi rád budem asistovať pri odbere vzoriek v teréne.

Literatúra

- BELLA, P. 1998. Fluvialná modelácia Bystrianskej jaskyne. In Bella, P. (Ed.): Výskum, využívanie a ochrana jaskýň, zborník referátov z vedeckej konferencie. Liptovský Mikuláš, 36–43.
- BIELY, A. a kol. 1992. Geologická mapa Nízkych Tatier 1 : 50 000. GÚDŠ, Bratislava.
- DROPPA, A. 1973. Prehľad preskúmaných jaskýň na Slovensku. Slovenský kras, 11, 111–157.
- JAKÁL, J. 1990. Hornolehotský kras Horehronského podolia. Slovenský kras, 28, 59–70.
- KUBÍNÝ, D. 1956. Geologicko-speleologický výskum Bystriansko-valašianskeho jaskynného systému. Krásy Slovenska, 33, 7, 263–265.
- MATEJKA, M., MÚKA, L. 2006. Speleologická dokumentácia Bystrianskej jaskyne. Spravodaj SSS, 37, 2, 30–35.
- MITTER, P. 1986. Krasové javy strednej časti Horehronského krasu. Slovenský kras, 24, 93–114.

JASKYŇA POD NITRIANSKYM HRADOM

Peter Holúbek

Úplnou náhodou ma Peter Vaněk požiadal koncom apríla o informáciu, či nemám jaskyne na meranie zemepisných súradníc vchodov v okolí Nitry. Potreboval sa totiž obchodne stretnúť v tejto oblasti s predajcom paliet a v rámci využitia času a cesty sa mu to zdala celkom užitočná činnosť.

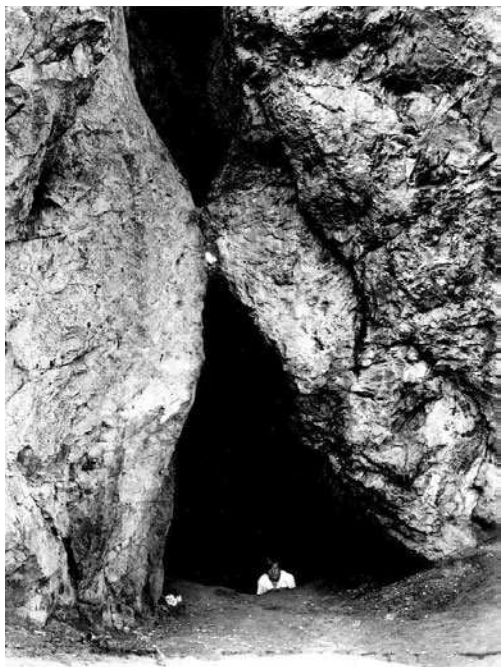
V databáze jaskýň som zistil, že údaje o lokalitách v okolí Nitry sú nedostatočné. Napríklad z Nitrianskej hradnej jaskyne nebola v databáze ani mapa, hoci ide o významnú lokalitu v historickom objekte Nitrianskeho hradu a v blízkosti sa nachádza sídlo Archeologického ústavu SAV, kde dlhé roky pracoval archeológ a jaskyniar Juraj Bárta. Takže sa opäť potvrdilo, že pod lampou býva najväčšia tma, a jaskyňu vytvorenú v druhohorných vápencoch sme pre potreby dokumentácie v múzeu zamerali v dĺžke 39 metrov. Ide o pomerne priestornú, pohodlnú tunelovú jaskyňu s dvoma otvormi na povrch. V zložke lokality

som našiel zmienku o jaskyni v periodiku Nitrianska stráž z 11. októbra 1942, ročník 21, číslo 40, na strane 2, ktorá znie:

Nitra

Prvé nálezy pod Nitrianskym hradom. Preskúmanie starobyklých podzemných chodieb pod Nitrianskym hradom rýchlym tempom pokračuje. Ani nie ďaleko od severného podzemného otvoru našli sa črepy z mladšej a staršej bradištnej doby, ako aj črepy celkom nových nádob, ktoré sa doteraz na okolí Nitry nenašli. Kopaním v druhej sérii jaskynných dier pod Nitrianskym hradom objavili ďalší rad jaskýň, ktorých má byť sedem. Povest' však hovorí, že je ich až 12 – 13.

V dokumentácii sa nachádzajú aj fotografie a článok Dezidera Horváta, ktorý v roku 1951 poslal do Krás Slovenska, no z neznámych dôvodov nebol uverejnený. Z nám dostupných materiálov vieme, že bol aktívnym členom Slovenskej speleologickej spoločnosti v Nitre a pracoval ako hlavný asistent v Československých

Väčší otvor do Nitrianskej hradnej jaskyne. Foto: archív SMOPaJ

Menší otvor do Nitrianskej hradnej jaskyne. Foto: P. Holúbek

dráhach. Zachoval sa aj publikovaný príspevok z periodika Nitriansky hlas, ročník 17 (27), číslo 23 od Juraja Bártu, v ktorom opisuje históriu Jaskyne pod Nitrianskym hradom. Pre čitateľov nášho spravodaja ho reprodukuje celý bez prepisovania a skrátenia. Roku 2008 túto lokalitu zameral Milo Lisý v rámci štrukturálneho projektu Získavanie zemepisných súradníc vchodov do jaskýň, riešenie pracovníkmi Slovenského múzea ochrany prírody a jaskyniarstva v Liptovskom Mikuláši.

To sú všetky informácie, ktoré sa o lokalite nachádzajú v archíve múzea. Pri našej návšteve prebiehal v okolí jaskyne stavebný ruch, opravoval sa chodník a časť hradu. Vo vchode do podzemia bol stavebný odpad a pozostatky, ktoré nepatria pod zem, ale do toalety. V snahe zlepšiť tento stav jaskyne, ktorá určite patrí k dejinám Veľkej Moravy, sme nahlásili tento stav kompetentným pracovníkom Správy slovenských

Nápis ŠIMI a kresba v jaskyni. Foto: P. Holúbek

JASKYŇA POD NITRIANSKYM HRADOM

Nitra ako vlastivedný pojem
reprezentuje v našej myslí pre-
deviatym predstava o sídle pa-
ného známeho kniežacieho štve-
ru v dobe slovenskej. Nanej za-
me sú však poznatky o jej vý-
zname v starších dobách prave-
ku, najmä o jej najstaršom osíd-
lení už v staršej dobe kamen-
nôdla náleží.

Tod vplyvom toho, že sa po-
stavy o tejto najdlhšej spo-
tve vypočítajú, trvajúcej tak-
mer dva milióny rokov, sro-
vnali vo Francúzsku, nedeľní-
ci do školských učebníc pre-
mali francúzske poznatky o vo-
be jaskýň sa posväť sčítali
a na neho čítali.

Gdišný charakter slovenských kraťasových štrôpov, a z toho má vzniknúť jedna, rodnosťnánska hra, v ktorom sú jaskyne (aj keď dostupné, vyplývajú) z nich stĺpcom o ich vyvíšaní, na adifickom štýle má ich a bolo vo Frankfurtu a v západnej Európe. Novšie poznatky vyplývajú slovenských jaskýň totiž ukazujú, že má jaskyne naposledy neboli v staršie doba komunálna (keď interpretácie obojstranné, ako sa to doteraz predpokladalo. Aj v slovenských jaskynách nachádzame ešte stopy niekoľkonásobného odniedľa, avšak pomerná má počet nálezov, ktoré sú najnovšie, čo sa týka jaskynových odniedľa, ktoré ležia na úbočí, prechodné, - ktoré ležia pri susedných lúčoch a dravé pohľadné. Jaskyne Charaktri-

paleolitických památek ze starších jaskýň čkyně zde na též Krocův podnikový, než kde vytvořili vořba sfilak ve francouzských, křemíkových, talinských, paleolitických a jaskýň jaskyních.

Z toho hľadiska posrnie sa aj na jaskyňu pod Nitrianskym hradom, ktorá reprezentuje pomerne ľahko dostupnú, prístupovú zasaťkú pakšizovú jaskyňu v jarkom števerom brale. Jej prichodový charakter a drúma vchodní, a to so severozápadu a severovýchodu naposkytovať

[illegible]

SÍDLO PRAVEKÉHO ČLOVEKA

[illegible]

leocersheologický výskum a konkrétnejšie predstava o charaktere tuzajského návidenia v staršej dobe kamenní.

Němckopolské psančky o celistvosti jaskyne pod Nitranskym hradom na základe vjekumu z r. 1932 vyráži v. 1957 nálezy misiekofých štiepačiek kameň-
ných nástrojov, ktoré na základe typologického charakteru možno považovať za paleolitické. Našli sa pri čistení predaj-
kyňového chodníka, ktorý v r. 1932 spevili za spracových na-
stet, vyvezených pri blúdení
skladov s jaskynou.

A) kaj se takejso aliudejso ob
teknika rekonstrukcia e charak-

tezu nadsilania jaskyn pod Nitranským hradom je veľmi zlom; kevlit, predsa celkovo skromný počet ľudských náleзов poukazuje na všeobecne na paleontologickú osídlenie. Omnoho bohatšie a teda aj dôležitejšie významy má sídlisko ľavej strany, objavené v r. 1906 v blízkosti čermskej zbiehu na južnom okraji mesta pod Tobečov, na ktorom sa tiež nachádzajú výnimočné stopy osídlenia zo staršej doby kamennej objavené v r. 1931. Na lezy z blízka v Čermskej tehotisť, geologicky sčítané a vstúp do črepných skládok v portáli jaskyne pod Nitranským hrado-

ze v Níry I. — Čermáka poskytl i) první abstrakce 418 cm o pobytu pravěkého člověka (Homo sapiens fossilis), stánek fyzikálně rádionuklidového měření, která poskytl 424; 2) 800 znaků před abstrakcí. Šlo o dva děsné listy aplokláta bílíny bez desné ořechovky — archeolog v čermácké tabulce našel mnohá památky a toby oběti, arka a stálkové pota-
zenné pobytů.

[illegible]

Výskyt šlepaných kameňov v Afrike (Čorná Afrika) (tshala, a kambomolomo) v Horných Kráľovstvách, vo vstrebadoch na Martinškej doline a Zohorom, v Bratislavách pri katedrále a v Nitra pri Lažan- kach svedčí o skoli kompozitív- ných štíhlych monitov gresovitej kultúry v mladšie fáze stárie doby kamennej na skoli Nitra, čo stupuje [a] výskum a] v pr- cích štíhlych kresovitej.

Dr. JURAJ BARTA, CSc.

NITRIANSKY hlas

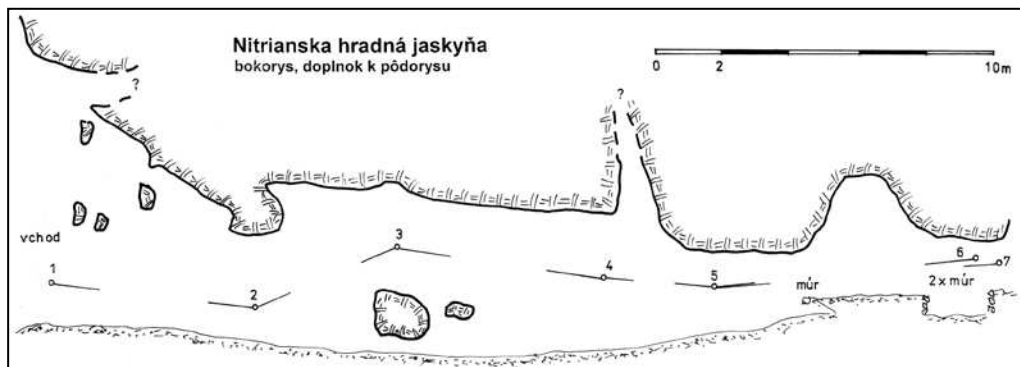
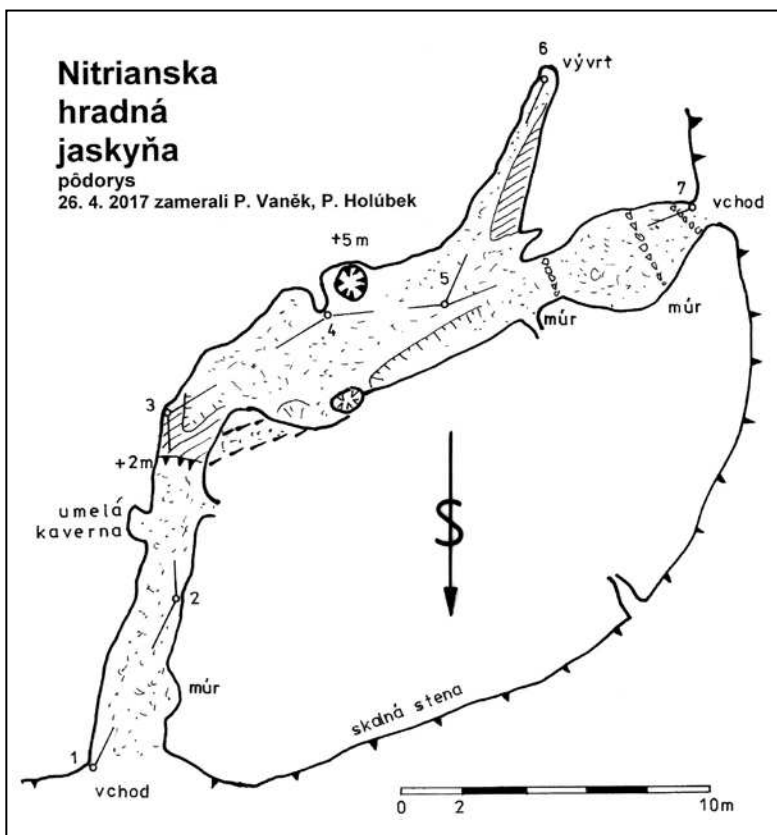
Reprodukcia
článku J. Bártu

jaskýň. Podľa nášho názoru ide o síce poriadne zdevastovanú, ale aj tak pozoruhodnú lokalitu, ktorá si zaslúži podrobné spracovanie a pátranie v literatúre a historických dokumentoch, veď pravdepodobne ju navštevovali okrem iných aj významní veľkomoravskí panovníci a kňazi. Našli sme tu umelo vytesané priestory, stopy po odstreloch, ale i fragmenty múrikov, ktoré svedčia o využití lokality v minulosti, ako aj pozostatky po svietení otvoreným ohňom a nápisy, ktoré by bolo vhodné ďalej podrobnejšie preskúmať.

Veľkým otáznikom je aj lokalizácia a prieskum ďalších jaskýň v okolí, pretože by sa ich tu údajne malo nachádzať viac. V databáze múzea je v tejto lokalite evidovaná iba Nitrianska hradná jaskyňa. Jednu lokalitu sme tu s Petrom aj našli, len tu treba kopať, čo môže byť celkom zaujímavý byrokratický problém, keďže táto lokalita sa nachádza v areáli hradu, ktorý je uzavretý a nie bežne prístupný

pre bežného návštevníka. Ide o krátku, asi iba 1,5 metra dlhú dieru, kde vidno za zúžením priestor na plazenie.

Cieľom nášho krátkeho informačného príspevku do Spravodaja by malo byť zvýšenie záujmu o krasové oblasti v Nitre pre jaskyniarov z blízkeho okolia, ale aj kompetentných orgánov, ktoré by mali určite urobiť nápravu v neutešenom stave jaskyne.

DVE ZAHRANIČNÉ AKCIE JS ARAGONIT – CHORVÁTSKO 2016

Eduard Piovarči

Istrijský kras je pre nás speleologickou bonanzou s veľkým potenciálom. Náš malofatranský chudobinec – to sú proti Istrii skutočne len málo efektívne jaskyniarske galeje i hryzovisko o každú dieru v pretlaku súperiacich jaskyniarskych skupín...

V spolupráci z ŠKP Hippocampus Martin usporiadala JS Aragonit v dňoch 21. júla až 9. augusta 2016 po predchádzajúcich plodných piatich dovolenkových sezónach (v rokoch 2011 až 2015) ďalšiu zahraničnú akciu do Chorvátska. Prvým cieľom na našej ceste bola rázovitá dedinka Slunji, potom Plitvický kras, Velebit a najmä Istrijský kras v strednej Istrii pri Pazine a pri Poreči.

Prvá časť výpravy vyrazila 21. júla podvečer tranzitom Hippocampu v 6-člennej zostave (Eduard Piovarči, Peter Lauko, Martin Hulla, Tomáš Hulla, Roland Csicay a Katarína Csicay). Nadránom okolo tretej sme dorazili do Slunji, kde sme prebivakovali v areáli prírodného kúpaliska. V sobotu 22. júna sme absolvovali prehliadku Plitvických jazier a neďaleko Jelenej priepastky, v ktorej sme pokračovali v sondovacích prácach, bratia Hullovci objavili na dne vedľajšieho závrťu pod priepastkou ďalšie veľmi zaujímavé 3 m hlboké prepádisko, ktoré sme už však pre pokročilý čas a nedostatok istiaceho materiálu nestihli preskúmať.

V nedeľu 23. júla sme absolvovali výstup z Oštarijských vrat nad Karlobagom na strategickú výšinu Basača (1080 m n. m.), umelo zarovnaný vrchol s palpostmi a vojenským bunkrom. Je z neho nádherný výhľad na ostrov Pag a okolitú krajinu s najbližším dominantným skalnatým hrebeňom s najvyšším vrcholom Kiza (1240 m n. m.), ktorý bol naším ďalším cieľom. Autom sme sa presunuli k osamelej usadlosti Prpici. Pri presune po poľnej ceste cez bukový les pri nástupe do ďalšej túry sme narazili v záreze cesty na veľké kvaple. Cesta tu musela prerušiť nejakú výraznejšiu krasovú dutinu. Na krátkom úseku nachádzame viac stôp po mohutných sintrových kôrach. Možno by tu stačilo trochu popátrať a posondovať. Asi to nabudúce skúsime.

Jelenia priepastka na okraji jedného zo závrťov. Veľmi perspektívna, a nie jediná... Foto: E. Piovarči

Strategická výšina nad modrým Jadranom s výhľadom na ostrov Pag – vrchol Basača. Foto: E. Piovarči

V neskutočnej poludňajšej páľave stúpame na hrebeň plný brál. Pred horúčavou sa ukrývame do bukového porastu pod bralami a objavujeme nádhorne zoškrapovatenú 15 m vysokú vápencovú homofu. Cítíme sa ako na Madagaskare. Priamo na hrebene medzi vrcholmi Kiza a Laginac sme opäť uchvátení nielen výhľadom do krajiny. Obrovský krasový kráter rovno na horskom hrebene nám priam vyráža dych. To sme tu nečakali. V podzemí tu musia byť gigantické priestory.

Tomáš odtrhol podrážku na vibrame, a tak zostupuje s Martinom nadol na planinu. S Peťom Laukom ešte lezieme kus na skalnatý hrebeň. Došla nám však voda. Hrebeň je tu hodne členitý a plný prekvapení. Nádherné fotogenické scenérie sú plné bizarných zoškrapovatených vápencových veží. Sem sa musíme ešte vrátiť. Sme len kúsok od vrcholu. Je to tu omnoho členitejšie ako v našom impozantnom Rozsutci. Zostupujúc nadol nazeráme ešte do poriadnej priepasti, ktorá je hneď vedľa chodníka. Dobrodružných a fotografických tém pre budúce akcie je tu naozaj veľa.

V Karlobagu stretáme opäť po roku priateľa potápača Zlatka Možaniča. Kuču mal plne obsadenú, a tak sa presúvame popri pobreží k Rijeke a pred polnocou sme už pri jamarskom dome na Baredine poli pri Poreči.

V pondelok 24. júla máme oddych na slnečnom pobreží a v utorok 25. júna vyrážame k Pazinu k nášmu výkopu v grandióznej Juranskej pečine, ktorá sa nachádza na krasovej vysočine v nadmorskej výške okolo 400 m. Sme napätí, ako vyzerá po roku náš výkop. Obávali sme sa najhoršieho – že bude celkom zavalený a zanesený sedimentom.

Našťastie sa do výkopu zvalila len časť steny; tú sme pol dňa ťažili. Na konci 9 m výkopu bolo jazierko v objeme asi 100 litrov vody. Martin na čelbe preboril ílovú priehradku a voda sa začala s hukotom a mohutnou ozvenou rútiť do neznámej hlbiny. Také niečo sme naozaj nečakali. Veľký priestor za ílovou zátokou musí byť pomerne blízko. Do konca akcie sme vyčistili čelbu od bahna a boli sme zničení. Ďalšie akcie by tu mohli veľmi rýchlo priniesť objavy. Mančaft však nechcel aj pre vzdialenosť viac na Pazin na tejto akcii jazdiť. Čo by však iní dali za možnosť tu popracovať. Dúfam, že sa mi podarí

Obrovský závrť a možno rovno priepasť medzi vrcholmi Kiza a Laginac. Foto: E. Piovarči

Pohľad na sever z vrcholu Basača – zapisujeme sa do vrcholovej knihy. Foto: E. Piovarči

Portál jaskyne Juranska pečina bol naším najvýznamnejším cieľom. Foto: E. Piovarči

v budúcnosti zostaviť tím, ktorý tu bude pôsobiť oveľa ochotnejšie a iniciatívnejšie, ak samozrejme dovtedy nepreberú iniciatívu domáci jaskyniari. No už to, že sa tu dosiaľ nikto z domácich nepokúsil vyriešiť jednoduchý kopáčsky problém v takej perspektívnej a grandióznej jaskyni, je na naše pomery niečo nepredstaviteľné. Na Slovensku, aspoň u nás v Malej Fatre, sa bijeme o každú dieru a tu v takejto perspektívnej krasovej oblasti domáci nepodnikajú celkom nič. Za monumentálnou vstupnou chodbou a ešte väčším dómom na dne leží veľký neprebádaný Systém. Silvio Legovič sa vyjadril, že tu leží ešte neobjavená druhá Postojenská jama. No možno už žiadne nabadúce pre nás nebude, ak sa miestni medzitým zobudia a začnú tu pracovať.

Pri odchode stretáme dvoch mladíkov, ktorí hovoria o nás ako o konkurencii. Otec jedného z nich je chorvátsky jaskyniar. Vysvetlil som mu, že tu pracujeme s chorváckym jaskyniarom Silviom Legovičom a so súhlasom jaskyniarskej skupiny v Poreči.

V stredu 26. júla ráno prichádza autom na Baredine ďalšia časť našej výpravy – Magdaléna Puškášová, Sárka Puškášová, Mária Piovarčiová, Alžbetka Piovarčiová a Mirka Jakubčíková. Hneď je nám na pláži všetkým veselšie.

Vo štvrtok ráno dorazilo tretie auto s príviesom a motorkami s vedúcim Hipocampu Michalom Dančom, Martinom Bielikom, Vandou a Martinom Macákom.

V piatok 29. júla sme uskutočnili celodennú jaskyniarsku akciu vo Vergotinskej jaskyni, v ktorej sme sa (M. Hulla, T. Hulla, P. Lauko, E. Piovarči) snažili prekopať dopredu zo Slovenskej sienky po smere výrazného stropného koryta. Napokon sa to nepodarilo, lebo prúd vody sa tu roztekal do viacerých úzkych neprieledných kanálov niekde smerom nadol.

Jaskyne v oblasti Jamy Baredine pri Poreči, ktoré skúmame, sa nachádzajú vo vápencoch spodnej kriedy. Jama Baredine 2 leží v nadmorskej výške približne 114 m a Vergotinská pečina zhruba tesne nad 100 m n. m.

So Silviom Legovičom sme dohodli tri pracoviská, na ktorých chceme v budúcnosti i na-

Porada nad mapou jaskyne priamo v Slovenskej sienke Vergotinskej jaskyne: na jeseň sa budeme musieť zakopať dolu v hlavnej chodbe. Foto: E. Piovarči

Profil tunela v mieste, kde sme sa zakopali k predpokladanému pokračovaniu hlavnej chodby Vergotinskej jaskyne, ktorá akoby klamala neznalého svojím tvarom. Foto: E. Piovarči

ďalej pracovať: Baredine 2, Vergotinská pečina a Juranská pečina. Silvio to uvedie do dohody o vzájomnej spolupráci pre domáce speleologické inštitúcie. K dohode sme dodali aj zoznam jaskyniarov z Aragonitu. Okrem toho sme sa dohodli na zásade, že každá skupina letujúca na Baredine vykoná minimálne jednu pracovnú akciu v uvedených jaskyniach.

V sobotu 30. júla v noci odišiel tranzit Hipocampu s prvým mančaftom späť na Slovensko. Druhá skupina (M. Bielik, M. Danč, M. Jakubčíková, E. Piovarči) bola v utorok 2. augusta vo Vergotinskej jaskyni na ďalšej kopáčskej a dokumentačnej akcii. Kopali a sondaovali sme v prieleze do Slovenskej sienky v nádeji, že by sa tadiaľ dalo postúpiť niekde dopredu pod sienku.

Priepasť Baredine 2, Nova Vas pri Poreči, v ktorej sme začali kopáčske práce, je zatiaľ hlboká cca 18 m.

Foto: E. Piovarči

Jama Baredine 2 – kopanie sondy na dne priepasti v hĺbke 15 m. Foto: E. Piovarči

Vo štvrtok 4. augusta som mal odcestovať z Poreča autobusom na Slovensko. Autami odchádzala na Slovensko aj druhá časť našej výpravy. Ohlásil sa však Marcel Spiššák z Hippocampu, že vo štvrtok dorazí s ďalšou výpravou, tak som sa rozhodol zostať a dohod-

núť so Silviom ich pobyt a využiť ho na ďalšiu, už tretiu kopáčsku akciu vo Vergotinskej jaskyni. Uskutočnila sa v sobotu 6. augusta (Marcel Spiššák, Ján Pauliny, Eduard Piovarči, Elena Veterníková, Nika Veterníková). Ďalšie márne kopáčske práce v plazivkách pred Slovenskou sienkou ma presvedčili o tom, že do ďalšieho pokračovania jaskyne sa môžeme prekopať len z pravej strany hlavnej chodby tesne pred strmým stúpaním smerom k Slovenskej sienke. Pokúsime sa o to na jesennej akcii, ktorú sme si so Silviom následne dohodli.

Plánovanú jesennú zahraničnú pracovnú akciu na Istrii sme uskutočnili koncom septembra v spolupráci s moravskou jaskyniarskou skupinou ČSS ZO 6-08 Dagmar. Jej členovia sa zároveň po vzájomnej dohode skupín stali hosťujúcimi členmi Aragonitu.

V utorok 27. septembra po 22. hodine vyrazila 5-členná osádka jaskyniarov (M. Puškášová, E. Piovarči, P. Sliačan, M. Božek a D. Staníková) zo Žiliny k slovinško-rakúskym hraniciam, kde sa stretáme s osádkami dvoch áut s ôsmimi členmi ZO 6-08: Andrea Pěkná, Matouš Ryček, Jakub Šlimar, Janka Faksová, Jenda Kapusta, Vojtěch Višňovský, Gabika Vávrová a Josef Riegl alias Golemek.

V stredu 28. septembra krátko po 9. hodine ráno dorazili naše tri autá na jarmarskú základňu na Baredine pole. Deň venujeme zabývaniu sa na základni a oddychu na slnečnej Plavej lagúne v Poreči. Je slnečno, príjemných 29 stupňov a voda v mori je stále výborná. Večer sme absolvovali milé spoločenské posedenie s príjemnými a štedrými hosťmi manželmi Legovičovcami.

Vo štvrtok 29. septembra máme budíček o 6.00 a po raňajkách sa rozdeľujeme na dve pracovné skupiny. O 7.00 odpreádzam prvú z nich k priepasti Baredine 2 a následne sprevádzam druhú skupinu do Vergotinskej jaskyne, kde sme začali plánované zakopávanie sa na pravom boku chodby pred strmým stúpaním k Slovenskej sienke. Potom som sa vrátil autom k priepasti Baredine 2, kam som doniesol náradie vyfasované u Silvia a zapojil som sa do kopáčskych prác

na dne priepasti. Medzičasom ráno dorazilo na Baredine pole štvrté auto našej výpravy so šéfom Hippocampu Michalom Dančom, ktorý dovezol Mirku Jakubčíkovú, Martina Bielika a veľké molitany na spanie. Teraz sme už kompletná 16-členná výprava. Dohodli sme sa, že budeme pracovať do 12.00 a potom sa presunieme na základňu na obed a poobede na pláž. Práce sa hneď prvý deň dobre rozbehli.

Piatok 30. septembra: rovnaký harmonogram, len partie sa vymenili a budiček sme presunuli na siedmu. Skupina E. Piovarčí, M. Božek, D. Staníková, M. Piovarčiová, P. Sliačan a J. Kapusta sa začala zakopávať dopredu popri bočnej stene vo Vergotinskej jaskyni. Vo výkope nachádzame črepy z rímskej doby a po troch metroch výkopu máme na čelbe prievan a vidieť do vyhrabaných chodieb starých brlohov jazvecov. Denná norma sa ušľahuje na 60 prepravkách. Už je jasné, že hlavná chodba pokračuje ďalej mierne klesajúc nadol... Predpoklad sa potvrdil, čo je dôvod na malú oslavu – dávame si po logu z paliva pre naše torpéda na čelbe. Vo svetle našich krátkometrážnych malofatranských celoživotných objavov je toto doslovne obrovský úspech.

Tu sa potvrdzuje stará pravda, že treba hľadať jaskyne hlavne tam, kde skutočne sú, nie tam, kde len zbožne dúfame, že by mohli byť.

Následne hodnotíme situáciu so Silviom Legovičom. Práve sa potvrdilo, že lokalita v oblasti Vergotiny je veľmi perspektívna. Silvio navrhuje v budúcnosti vykopať naprieč horizontálnou chodbou stratigrafickú sondu; ňou by sa zistila okrem iného mocnosť sedimentačného nános, ktorá sa tu odhaduje na 3 až 4 metre. Silvio však nevylučuje, že hrúbka sedimentu tu môže byť i podstatne väčšia. Archeologická sonda za vchodom siaha do hĺbky 3 m, no dno jaskyne nedosiahla. V istrijských jaskyniach dosahujú sedimenty bežne mocnosť 10 až 15 metrov. Zaujímavý bude aj celkový profil chodby a jeho šírka. Zatiaľ

môžeme len odhadovať výšku a šírku chodby na 4×5 m. Chodba mierne klesá pod planinu. Prítok niekdajších vôd zo Slovenskej sienky sa po krajoch chodby rozptyľoval a presakoval cez sedimenty postupne opačným smerom do masívu v smere spádu hlavnej chodby. Svedčí o tom členitý reliéf sedimentov v chodbe. Vody v chodbe boli pod veľkým tlakom. Silvio nepochybuje o tom, že tu pôjde o veľký krasový systém. Chodba smeruje pod krasový závrť

Pri kopaní nachádzame keramiku z rímskej doby. Foto: E. Piovarčí

nachádzajúci sa 60 m severne od vchodu. Aj v tomto závrte sa vyskytujú jaskynky s jazvečiami norami. Dôkladnejšiemu povrchovému prieskumu tu bráni miestami nepreniknuteľný pichľavý krovinatý porast... Vzhľadom na skvostnú rozmanitosť a monumentálnu výzdobu v Jame Baredine si vieme živo predstaviť, čo na nás v istrijskom podzemí môže čakať, a to nás motivuje ešte viac. Takéto možnosti u nás doma v Malej Fatre s veľkým pretlakom jaskyniarov na meter štvorcový jednoducho neexistujú. Preto je toto tu pre nás doslovne speleologická oáza.

Silvio navrhol v budúcnosti rozšíriť práce aj na závrť, v ktorom je dnes situovaný Speleolit – lezecký trenažér. Dno vertikálnej okrúhlej studne je tu zanesené lepkavým ťažkým ílom, podobným tomu, aký ťažíme v Jurskej pečine. Silvio ho chce ťažiť pomocou tlakovej vody a čerpadiel.

V priepasti Baredine 2 je situácia zložitejšia. Sonda dosiahla hĺbku 2,5 metra. Drevo na výdrevu nedorazilo, nepažilo sa. Navyše je v sedimente množstvo odpadu, ihliel, ampúl a iného použitého zdravotníckeho materiálu. Vo večernej zmene pracovali v priepasti Peter Sliačan a Josef Riegel alias Golemek. Odkryli otvor, z ktorého bolo poriadne cítiť nemocničnú dezinfekciu. Keď sa nám chlapi cez vysielacku nehlásili ani po polnoci, vypravili sme záchrannú akciu. Našťastie v polovici cesty k priepasti nám odľahlo, keď sme pred sebou v tme zbadali dve mihotajúce sa svetielka. Chlapi sa len zabudli pri robote a nestihli sa hlásiť cez vysielacku.

Takto opísal situáciu pri práci Josef Riegel: „Já spolu s Petřem jsme večer vyrazili na noční směnu do Baredine II. Petr kopal úzkou šachtu do hloubky a já jsem po střídání s nadáváním kopal do šířky. Směrem do hloubky nemocničního materiálu neubývalo a Petr už bodnutí jehel bral s úsměvem na tváři (snad ještě žije). Práce nám ve dvou šla hezky od ruky a než jsme se nadáli, uběhli tři hodiny. Petr poté v hloubce asi 2,5 metru našel místo, které vypadalo jako volné pokračování. Vzhledem k tomu, jak hluboko vhozené kameny dopadali (mně 3 – 5 m, Petrovi až 10 m), tam opravdu volná prostora byla, problém je však v tom, že tento asi 15 cm široký okrouhlý otvor, měl směr od stěny, není tedy jasné, jestli se nejednalo pouze o prostor mezi kamením; celé dno sálu je totiž vyplněné sutí a balvany. Z otvoru se však valil silný zápach chemikálií a práce proto byly po dohodě pro dnešek ukončeny.“

Sobota 1. októbra bola najhektickejšia. Očakávali sa výrazné postupy na oboch lokalitách. Naša partia sa už nevedela dočkať ďalšej akcie vo Vergotine. S chuťou a so zápalom sme sa vrhli do práce. Do 13.00 sme postúpili na 6. meter a mali sme už celkom pekné výhľady pár metrov dopredu. Dokonca už 2 – 3 metre od nás bolo vidieť visieť zo stropu kvaple a priestor sa tam otváral. Chce to ešte jednu akciu, ďalších 60 nákladov, a prienik do nových častí tejto jaskyne by sme mohli mať na konte. Už aj tak je táto jaskyňa o 10 m dlhšia a je isté, že pôjdeme nadol do systému. Na začiatku nášho prieskumu mala jaskyňa 30 metrov, dnes už má vyše 93 metrov a sme zrejme už len krôčik od väčších postupov. Keby sme také niečo mali doma v Malej Fatre, boli by sme so speleológiou už dávno niekde celkom inde.

Vrátili sme sa na základňu s tým, že azda večer vyrazíme na nočnú akciu. Partia v Baredine 2 ešte tvrdo makala a prišla správa cez vysielaciu, že majú objav. Mysleli

sme si, že nás len naťahujú, ale bola to pravda. Išlo o 5 m vysoký komín. Ako posla tam hneď šli P. Sliačan a Golemek. Sonda v Baredine 2 presiahla hĺbku 3 metre a používa sa tam už drevený rebrík. Hoci Silvio už doviezol drevo na výdrevu, sonda sa už nestihla zapažiť. Nasledujúce ráno v posledný deň nášho krátkeho pobytu na Istrii sme plánovali dokumentáciu sondy a objavu. Pretože bolo stále prenáherne a horúco, vyrazili sme napokon všetci na zaslúžené spoločné slnenie a kúpanie na kamienkovú Červarskú pláž. Bolo úžasne.

Večer sme absolvovali spoločnú fotošou a so Silviom exkurzný zostup do Jamy Baredine, po čom jedna posádka (J. Šlimar, V. Višňovský, G. Vávrová, J. Riegel) už vyrážala večer domov na Moravu. Večernú akciu vo Vergotine už nebolo reálne uskutočniť, navyše nás Silvio ešte pozval na pohárik do Baredine baru. Posledná noc bola teda spoločenská, búrlivá a spať sa šlo veľmi neskoro. Nadránom prišla pohroma. Lialo ako z krhly, nebolo možné vyraziť na žiadnu akciu. Všetok výstroj bol premočený. Lejak vytopil i môj stan. Neostávalo iné, ako sa rýchlo pobaliť a vyraziť radšej na cestu domov.

Konštatujem, že akcia bola mimoriadne úspešná. Prihliadnuc i k čiastočným rýchlym postupom v oboch jaskyniach v kolektíve vládla harmonická a mimoriadne priateľská a tvorivá atmosféra, akú sme na našich predchádzajúcich akciách už dlho nezažili. Došlo k zhode, že sa v takejto zostave na Baredine opäť čoskoro stretneme...

Spoločné foto účastníkov veľmi efektívnej jesennej akcie na Istrii. Zľava doprava Magdaléna Puškášová, Michal Božek, Dominika Staníková, Jenda Kapusta, Janka Faková, Jakub Šlimar, Gabika Vávrová, Josef Riegel, Andrea Pěkná, Vojtěch Višňovský, Peter Sliačan a Matouš Ryček. Dolu Eduard Piovarči a Silvio Legovič.

Foto: M. Danč

JASKYŇA SOREQ V IZRAELI

Pavol Huťka

Keď ide človek do Izraela po vlastnej osi bez služieb cestovnej kancelárie, zažije to pravé dobrodružstvo: nočnú búrku s vodovými bleskami v Negevskej púšti, lietanie dronov a minové polia na Golanských výšinách, prepád Palestínčana v Jeruzaleme s tromi zlomenými rebrami alebo neobyčajnú krasovú jaskyňu.

V Izraeli je veľa jaskýň, keďže značnú časť územia pokrýva vápenec. Suché podnebie a niekoľkotisícročné osídlenie krajiny predurčilo, aby človek tieto jaskyne využíval pre svoje potreby. V roku 1947, keď beduíni v Judskej púšti pri Mŕtvom mori našiel v jaskyni prvý zvitok s textom Izaiáša, začalo sa hľadanie ďalších jaskýň a pátranie po starých biblických textoch ukrytých v mnohých jaskyniach. Postupne našli v trinástich jaskyniach značné množstvo zvitkov, ktoré sú dnes pod názvom Kumránske zvitky uložené v Izraelskom národnom múzeu v Jeruzaleme.

Z uvedeného vyplýva, že na prieskum jaskýň v Izraeli bola iná motivácia ako na Slovensku. V krajine nie je žiadna organizácia (ako na Slovensku SSS), ktorá by sa venovala speleologickému prieskumu krasových jaskýň. Napriek tomu sa v máji 1968 po odstrele v lome objavila rozmermi nie veľká, no nezvyčajne bohato vyzdobená krasová jaskyňa. Nachádza sa v Judských horách medzi Tel Avivom a Jeruzalemom (na 43. km diaľnice č. 1, odbočka

smer Bet Shemesh). Volajú ju Avshalom cave (מערת אבשלום) alebo Soreq cave.

Jaskyňu tvorí jeden veľký členitý priestor s rozmermi 83 × 60 m a výškou 15 m. Páčilo sa mi, že pred vstupom do jaskyne si každý návštevník povinne pozrie krátky film, v ktorom je vysvetlený nielen vznik krasových jaskýň s peknou animáciou, ale aj návod, ako sa má návštevník v jaskyni správať. Keďže to je jediná sprístupnená krasová jaskyňa v Izraeli, je veľmi hojne navštevovaná. Z tohto dôvodu je ohrozená mikroklima podzemia, preto dodatočne rozprašujú vodu, aby zabezpečili stálu 100 % vlhkosť. Keď sa k tomu pridá teplota vyše 20 °C (priemerná ročná teplota na povrchu), tak má človek pocit ako v trópoch. Citlivo spravený kľukatý chodník zabezpečí, že v jaskyni sa zdržíte celú hodinu. A je sa na čo pozeráť. Bohatá výzdoba sa vyrovná najkrajším slovenským jaskyniam. Môjmu oku prekážalo, že na osvetlenie použili rôznofarebné svetidlá, ktoré sú stále zapnuté, lebo jaskyňu si návštevník pozerá bez sprievodcu. No nikde som nevidel rásť na stenách riasy, takže z tohto pohľadu farebné svetlo je dobré riešenie.

Izrael je zaujímavá krajina, no bez vody by bola neobývateľná. Jednoznačne prírodné zdroje nestačia pre 8 miliónov obyvateľov a sebestačné poľnohospodárstvo, preto sa tu využíva aj odsolovanie Stredozemného mora. Po týchto skúsenostiach som si uvedomil, ako som rád, že žijem v krajine s lesmi, s vodou a mnohými krásnymi krasovými jaskyňami.

Tabuľa s označením jaskyne

Vstup do jaskyne

Výzdoba v jaskyni Soreq

STRETNUTIE POLESKÝCH JASKYNNÝCH VETERÁNOV NA SLOVENSKU

Lukáš Vlček

Na jar tohto roku sme mali česť hostiť účastníkov 28. stretnutia veteránov poľského „taternictwa jaskiniowego“. Kým doterajšie ročníky sa uskutočnili na domácej pôde, tentoraz sa jaskyniari stretli prvýkrát v zahraničí – na Muránskej planine. V poľštine sa dá slovo jaskyniar preložiť dvomi významovo odlišnými spôsobmi. Kým „grotołaz“ je všeobecným pomenovaním pre jaskyniara, „taternikom jaskiniowym“ sa stáva len ten, kto svoj život zasvätil vertikálnym jaskyniam, na aké je práve poľská časť Tatier nevidane bohatá (taternik = horolezec, slovo je odvodené od geografického pomenovania najvyššieho poľského pohoria). Jaskynným veteránom sa stáva jaskyniar, ktorý v tatranských, ale aj jurských či sudetských jaskyniach aktívne prežil minimálne 25 rokov, u jaskyniarok je to aspoň 20 rokov aktivity. Jednou vetou – na Muránskej planine sa tohto roku zišla personálna špička poľskej speleológie.

Miestom stretnutia sa stala rozľahlá, a pritom stále útulná základňa Speleoklubu Muránska planina na Prednej Hore. Účastníci pochádzali prevažne zo speleoklubov Bielsko-Biala, Dąbrowa Górnicza, Brzeszcze, Aven Sosnowiec či Rudzki Klub Grotołazów Nocek; zastúpenie mala aj nová progresívna vetva poľského jaskyniarstva Fundacja Speleologia Polska (FSP), ktorá zo sponzorského programu podporuje edukáciu, mapovanie a o. i. každoročne vydáva špecializované speleologické príručky, ďalej extrémny ADHD Team, medzinárodný konglomerát Slovak Exploring Team, ako aj domáce speleologické kluby Muránska planina a Tisovec. Celkovo sa podujatia zúčastnilo 57 jaskyniarov a jaskyniarok: Jerzy Ganszer, Jan Dunat, Zofia Gutek, Beata Kasperkiewicz, Stefan Mizera, Jerzy Niepsuj, Jerzy Pukowski, Jerzy Urbański, Ewa Chylaszek-Brylska, Ewa Libera, Włodzimierz Matejuk, Tadeusz a Barbara Szmatołoch, Damian a Teresa Szołtysik, Józef Gurgul, Halina Szczerbińska, Wanda Ganszer, Honora-

ta Kaczmarek, Błażej Nikiel, Gabriela Michalska, Weronika Kucia, Marcin Dunat, Katarzyna Więckiewicz, Magdalena Słupińska a Mariusz Polok, Robert, Renata a Nina Pest, Robert, Anna a Lena Wykręt, Kazimierz Kucia, Zbigniew Wiśniewski, Monika a Liwia Jarkowska, Bartołomiej a Anna Brylski, Paweł Kasperkiewicz, Maciej Hal-

ski, Izabela, Janusz, Julianna a Antoni Gawlik, Tomasz Szmatołoch a Joanna Mazur, Miłosz Kubica a Anna Stawowczyk, Dano Michał, Miki, Pečo a Zuzana Mikušovci, Milan, Martin, Natália a Natália Poprocká a Lukáš Vlček.

Domáci jaskyniari sa postarali o kopcovato plný kotol diviacieho gulášu, večernú opekačku pri spoločnej vatre, ako aj odborný sprievod po blízkych krasových lokalitách a prírodných či kultúrnych zaujímavostiach. Niektorí z účastníkov stretnutia sa odhodlali navštíviť najrozsiahlejšiu z jaskýň Muránskej planiny – Bobačku. Iní radšej zvolili turistickú návštevu známeho Muránskeho hradu, pripojili sa k oslavám na Veľkej lúke, spojeným s bohatým kultúrnym programom, navštívili nikdy nesprevádzkovaný železničný tunel z obdobia Slovenského štátu, vedúci popod sedlo Dielik, alebo sa s rodinou venovali hubárčeniu či cykloturistike v okolí. Veď jaskyniarčenie nie je iba o kopaní a objavovaní jaskýň. Je predovšetkým o láske k prírode a dlhodobých silných priateľstvách.

Exkurzná skupina v závere jaskyne Bobačka. Foto: T. Szmatołoch

KRÁTKA HISTÓRIA DIGITÁLNEJ TROJROZMERNEJ DOKUMENTÁCIE JASKYNNÝCH PRIESTOROV

Martin Sluka

Harmanecká jaskyňa

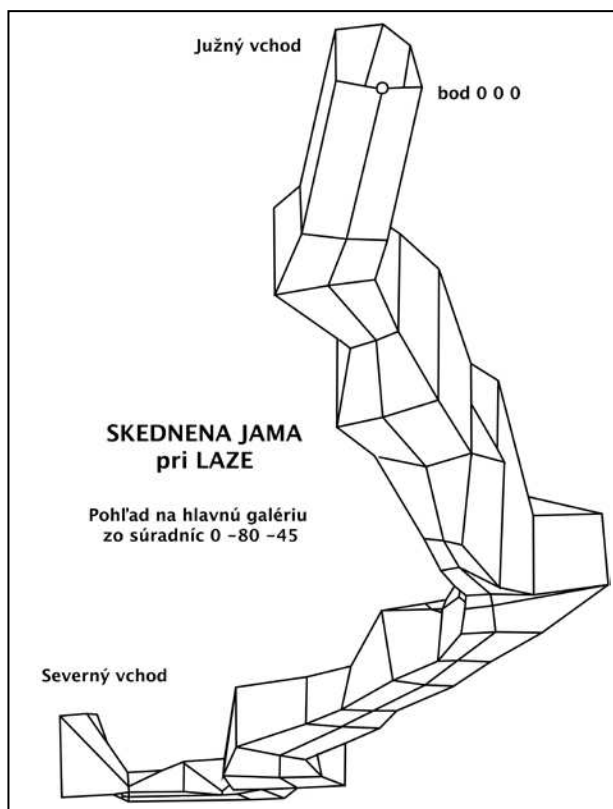
Začnem výnimkou: Na základe podnetu jaskyniarskej skupiny Klubu slovenských turistov a lyžiarov v Banskej Bystrici bola v roku 1949 zameraná Harmanecká jaskyňa a okolitý terén v súvislosti s jej plánovaným sprístupnením (informácia z webstránky SSJ). Vtedy bol vytvorený mapový podklad v mierke 1 : 100, a to tak pôdorys, ako aj stroporys s vrstevnicami po 50 cm. Nie síce digitálne, ale v súčasnosti sa digitalizácia týchto podkladov priamo ponúkala. Mapové podklady sa z archívu SMO-PaJ podarilo získať a Jakub Bernadič jeden mapový hárok zdigitalizoval a pomocou voľne dostupného softvéru Blender (www.blender.org) ho previedol do 3D modelu s prístupom dovnútra modelu.

Metóda orientovaných priečných rezov

Tieto príklady nie sú síce priamo 3D modelmi, ako si to dnes predstavujeme, určené pre interaktívnu vizualizáciu na obrazovke; vtedy to ani nebolo možné, ale model bol už vytvorený digitálne a slúžil na výpočet objemu a povrchu jaskynných priestorov. Takisto sa pohľad v určitom smere dal na obrazovke zobraziť a aj vytlačiť na súradnicovom zapisovači. Metóda, ktorú použil autor, počítačový expert Primož Jakopin, využívala orientované zvislé priečne rezy so šiestimi vrcholmi rozmiestnenými podľa tvaru rezu. Nedostupné body boli merané pretínaním vpred pomocou drevených školských uhlomerov s vodováhou a silných bateriek na rameňoch uhlomerov. Prvý pokus sa urobil už roku 1974 v jaskyni Skednena jama neďaleko Postojnej, Slovinsko, kde sa zmeralo 51 priečných rezov s 305 bodmi. Výsledky však boli

Prvý dom v Harmaneckej jaskyni. Vizualizácia z podkladov z roku 1949 J. Bernadič

Rekonštrukcia pôvodného obrázka z Dobřichovic

spracované až v roku 1979 po vytvorení vhodného softvéru. Ďalšou takto zmeranou jaskyňou

bola jaskyňa Mačkovica. Pri meraniach, dokončených roku 1981, sa použilo 116 vertikálnych priečnych rezov. Podotýkam, že nešlo o prácu profesionálnych jaskyniarov. Metóda použitá pri mapovaní jaskýň v slovinskom krase bola prezentovaná na sympóziu v Dobřichoviciach (1983). Ilustračne sa takto zameral Proškov dóm v Kóněpruských jaskyniach. Výpočty na sympóziu boli urobené na počítači Sinclair ZX Spectrum so 48 kB operačnej pamäti (!).

On Measuring Caves by Volume. Proceedings of the 8th international congress of speleology, Bowling Green 1981, p. 270–272.

Caves, Volume and the Z80. New trends in speleology, proceedings, Dobřichovice 1983, p. 24–27.

Obdobu tejto metódy použil doc. Zdenko Hochmuth pri 3D mapovaní Domice v roku 2015.

Jozef Šupinský, Zdenko Hochmuth, Speleoklub UPJŠ. Nová metóda 3D mapovania a zobrazovania jaskýň, Spravodaj SSS 2/2016.

BLÍZKA MINULOSŤ A SÚČASNOSŤ

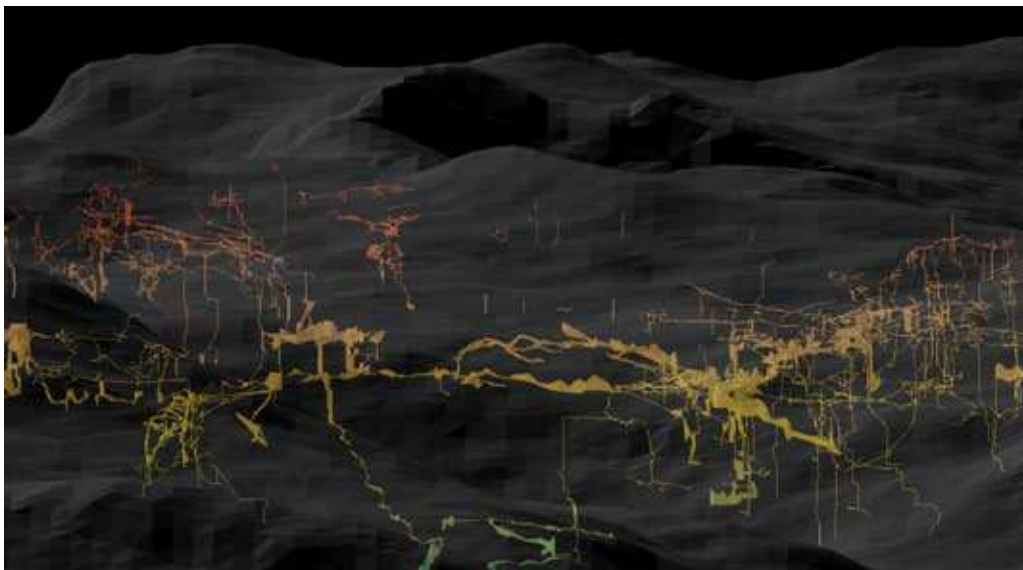
Špagetové modely a povrch

So zvyšujúcim sa výkonom osobných počítačov sa koncom osemdesiatych rokov minulého

storočia už objavovali programy, ktoré umožňovali vygenerovať a vytlačiť tzv. špagetové modely, rozmiestenie zámer polygónu v priestore. Tieto programy, v porovnaní s dneškom veľmi jednoduché, však už poskytovali informáciu o priebehu jaskynných priestorov v priestore. Špagetové modely, ale už aj v kombinácii so zobrazením povrchu, sa používajú aj dnes, napr. Survex, Speleoliti, Walls, Compass..., vo väčšine prípadov obohatené o priestorové zobrazenie vychádzajúce zo staničenia.

Toporobot

Dlhý čas bol nedostupný program Martina Hellera zo Švajčiarska Toporobot. Vývoj tejto legendy sa začal už v roku 1970, podobne ako Abisso (Stalactite /La Chaux-de-Fonds/, 33 (1), 9–27 (1983). Martin Heller, ktorý pôsobil na univerzite v Zürichu, kde vyvíjal metódy na priestorovú analýzu dát a 3D vizualizácie, využil grafické možnosti počítačov Apple a už koncom 80. rokov dokázal vygenerovať „krabicový“ model vytvorený pomocou staničenia v jednotlivých meračských bodoch. Pomocou falošných zámer s nulovou dĺžkou sa dali priestory pomerne verne vymodelovať, ale bolo to veľmi prácne. Model bolo možné vyexportovať buď ako statický obrázok, alebo ako model vo formáte 3DMF, ktorý sa dal na obrazovke otáčať, priblížiť, meniť pozadie a nasvetlenie.

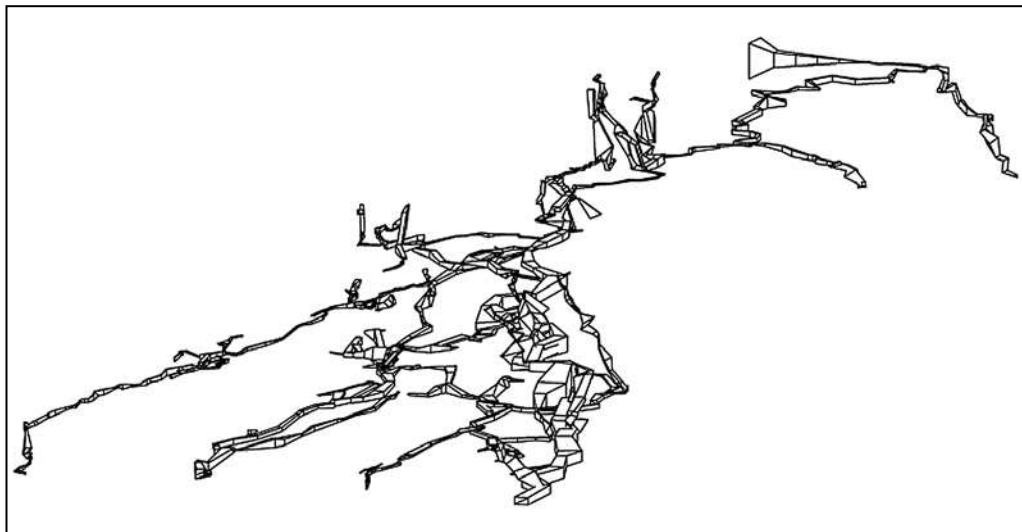

Planina Loser v Rakúsku, program Survex, prehliadač 3D Aven, autor Olly Bets, 2017

Martin Heller pomocou ďalšieho opracovania takéhoto modelu v programe RenderMan (renderman.pixar.com) dokázal vytvoriť už v roku 1995 pôsobivý priestorový model napríklad systému Lechuguilla a mnohých ďalších jaskýň.

Inner-Mountain Cartography – from Surveying towards Information Systems; Martin Heller a Andreas Neumann, Peking, 1991.

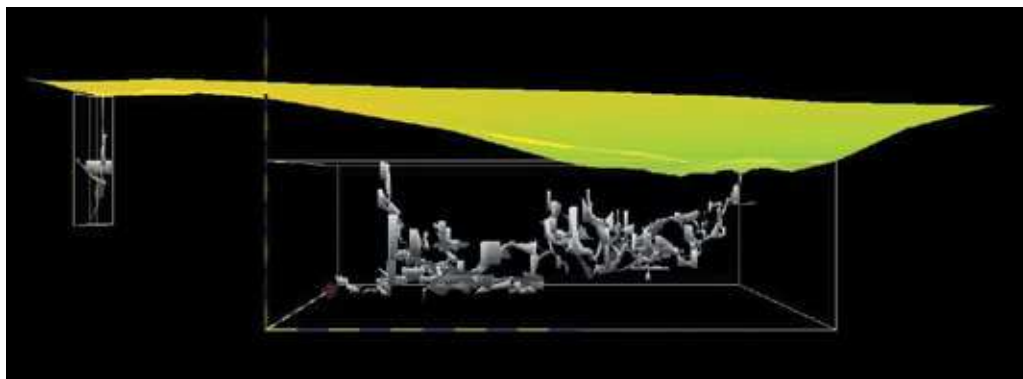
Na Slovensku bola takto spracovaná Čachtická jaskyňa a Jaskyňa mŕtvych netopierov.

Perspektívna vektorová vizualizácia s odstránenými neviditeľnými hranami, jaskyňa Haglaetsch, Bernské Alpy

Využitie tieňovania a textúrovania vo voľne na nekomerčné účely dostupnom programe Renderman (<https://renderman.pixar.com/view/non-commercial-renderman>) na modeli tej istej jaskyne

Vizualizácia Čachtickej jaskyne so Štepnícou – použitý program Toporobot (M. Heller) a Geo3D (S. Huber) 1999

nvelope

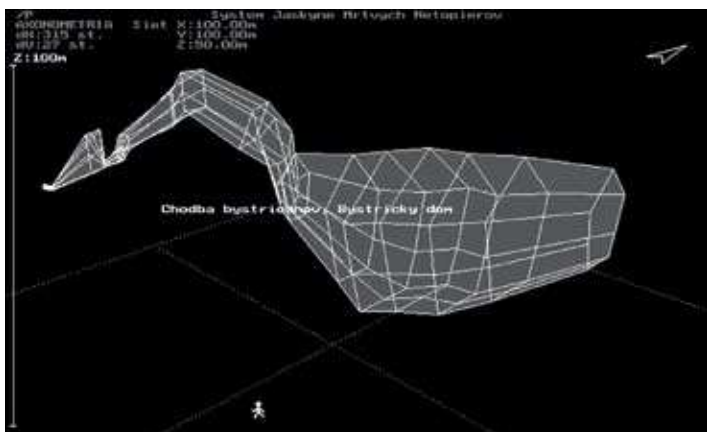
Asi najnádejnejším programom, ktorý umožňoval vizualizáciu povrchu a jaskýň spolu s hydrologickými, geomorfologickými a geologickými informáciami, bol voľný program z roku 1995, ktorý jeho autor Jacques Farine nazval „nvelope“. Tento program vznikol už v polovici deväťdesiatych rokov vo Švajčiarsku. Využíval výkonné pracovné stanice Silicon Graphics a rozsiahle grafické knižnice GL, dodávané s nimi. Ako zdroj dát používal súbory z Toporobotu. Jacques Farine ukončil jeho vývoj po presťahovaní sa do Ontária v Kanade roku 1996.

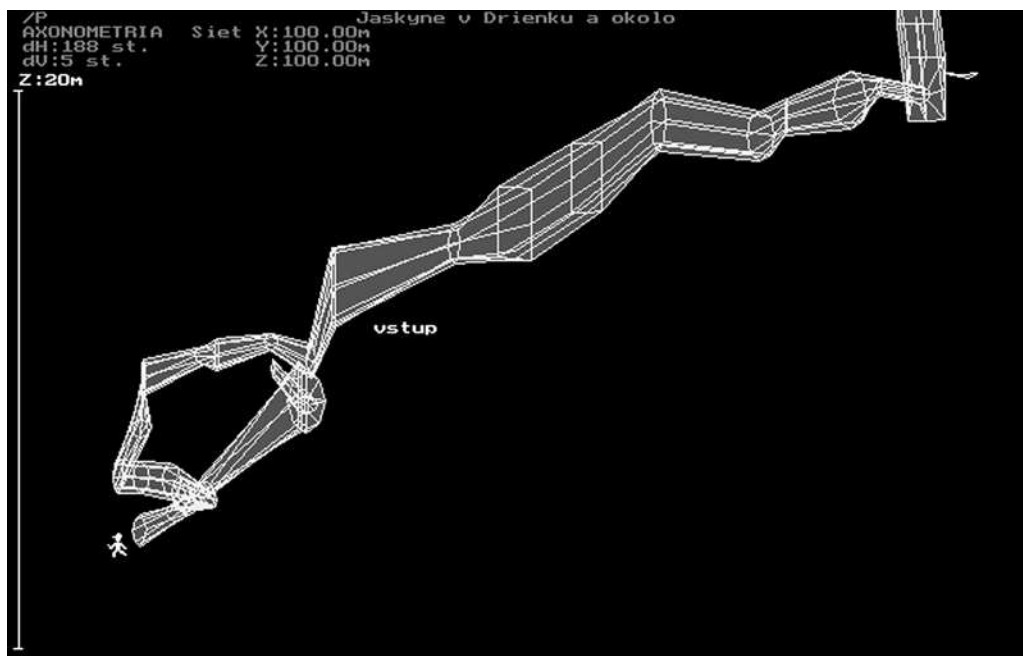
Ilustrácie z pôvodnej webovej stránky nvelope. Archív autora

TJIKPR, Walls

Jednou z možností, ako zlepšiť 3D modely, bolo spriesniť tvar podzemných priestorov pomocou pričných rezov vybraných z viacerých nadefinovaných typov. Vychádza sa buď z klasického staničenia, alebo viacerých údajov, v prípade TJIKPR ôsmich. Obrázky pochádzajú z roku 1997.

3D model Bystrického dómu Jaskyne mŕtvych netopierov. Autor: Stacho Mudrák

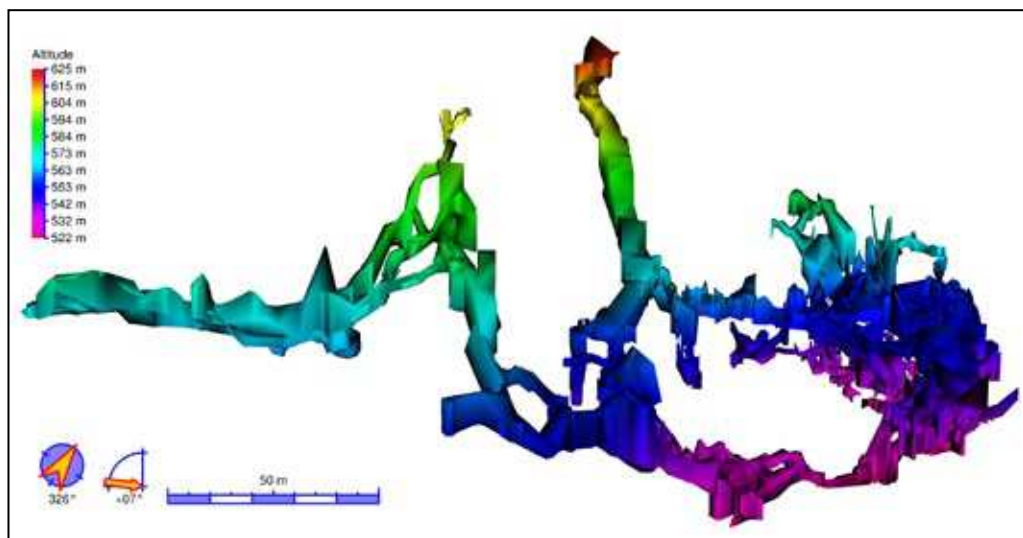

3D model jaskyne Drienka. Autor: Stacho Mudrák

Therion

V súčasnosti najdokonalejšie vizualizácie vychádzajúce zo staničení, obrysov chodieb a údajov o výške priestorov poskytuje slovenský program Therion. Pri generovaní modelu sa vychádza z obrysu priestorov pri pohľade zhora, staničenia a údajov o výške priesto-

rov. Podmienkou dobrého modelu bez dier a špičiek sú korektne nakreslené jednotlivé časti jaskyne – scrapy. Samozrejmosťou je možnosť pridania modelu povrchu. Výsledný model je možné uložiť aj vo formáte VTK, s ktorým je ďalej možné pracovať v 3D programoch.

3D model jaskyne Radavc, Kosovo, stav 2015, export z programu Therion, prehliadač Loch

3D laserové skenery

Samozrejme, hneď ako sa objavili 3D laserové skenery, začalo sa skúmať, či by sa nedali použiť pri 3D mapovaní jaskýň. Táto metóda je dobrá na zobrazenie veľkých, nie príliš členitých priestorov. Za každým kameňom, kvapľom alebo nerovnosťou steny však zostáva tieň. Tieto tieň sa dajú vykryť iba opakovaným skenovaním z iného miesta, to však postup komplikuje a neúnosne predlžuje.

Lidary

Princíp ich činnosti je obdobný ako pri laserovom skeneri. Meranie sa však mnohonásobne opakuje pri súčasnom pohybe skenera a vyhodnocujú sa najvzdialenejšie merania v jednotlivých smeroch. Je tak možné získať informácie o priebehu terénu pod vegetačným pokryvom alebo dokonalejší tvar podzemných priestorov. Veľmi nádejný produkt ZeBeDee alebo ZEB1 (geoslam.com) nanešťastie presahuje finančné možnosti väčšiny z nás. Pri skenovaní sa modul drží v ruke a pomocou pružného držiaka sa ním kýva zo strany na stranu. Pomocou softvéru pre PC je možné merané dáta stiahnuť a skontrolovať priamo na mieste. Ďalší softvér, priamo určený na ma-

Prvé použitie laserového 3D skenera v jaskyni – Dachstein Rieseneishöhle, rok 2000

povanie podzemných priestorov, je napríklad 3DReshaper (3dreshaper.com). Jedna dokonalá ukážka lidarového merania (video) je na adrese: <https://www.facebook.com/natgeoexplorers/videos/1254811191239366/>. Všimnite si však občasné preblikávanie hrán a členitých plôch, kde sa jednotlivé merania prekrývajú.

Znázornenie povrchu na základe voľne dostupných dát

V poslednom desaťročí sa zlepšuje dostupnosť kvalitných výškových dát povrchu

Oblak merania dlžok

Oblak merania intenzity odrazu. Fotografie: Riegel, archív autora

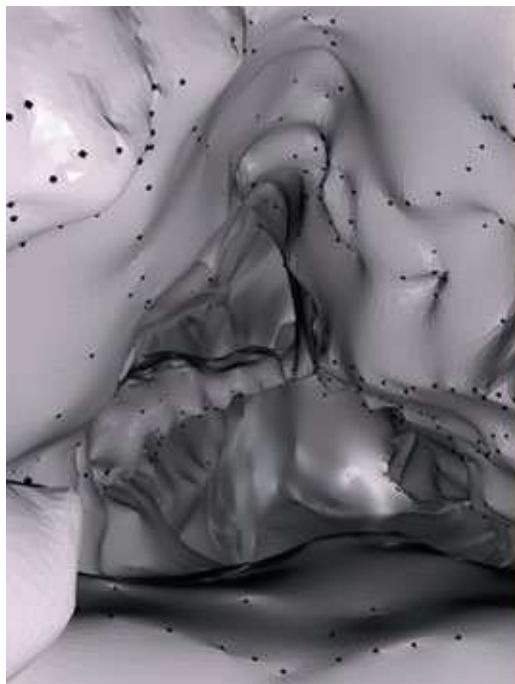
Carlsbad Caverns National Park, projekt iSWOOP (© Wikimedia Commons)

Zeme. Nie je to síce všade ako v USA, kde všetky dáta získané za štátne peniaze (NASA) musia byť verejne zadarmo dostupné, ale rozlíšenie a kvalita voľne dostupných dát sa stále zvyšuje. Najznámejšie sú dáta zo SRTM (Shuttle Radar Topography Mission) alebo japonsko-amerického projektu Aster. Asi všetky dnes používané programy pre 3D vizualizácie jaskynných priestorov tieto dáta umožňujú použiť na generáciu 3D modelu terénu nad jaskyňou.

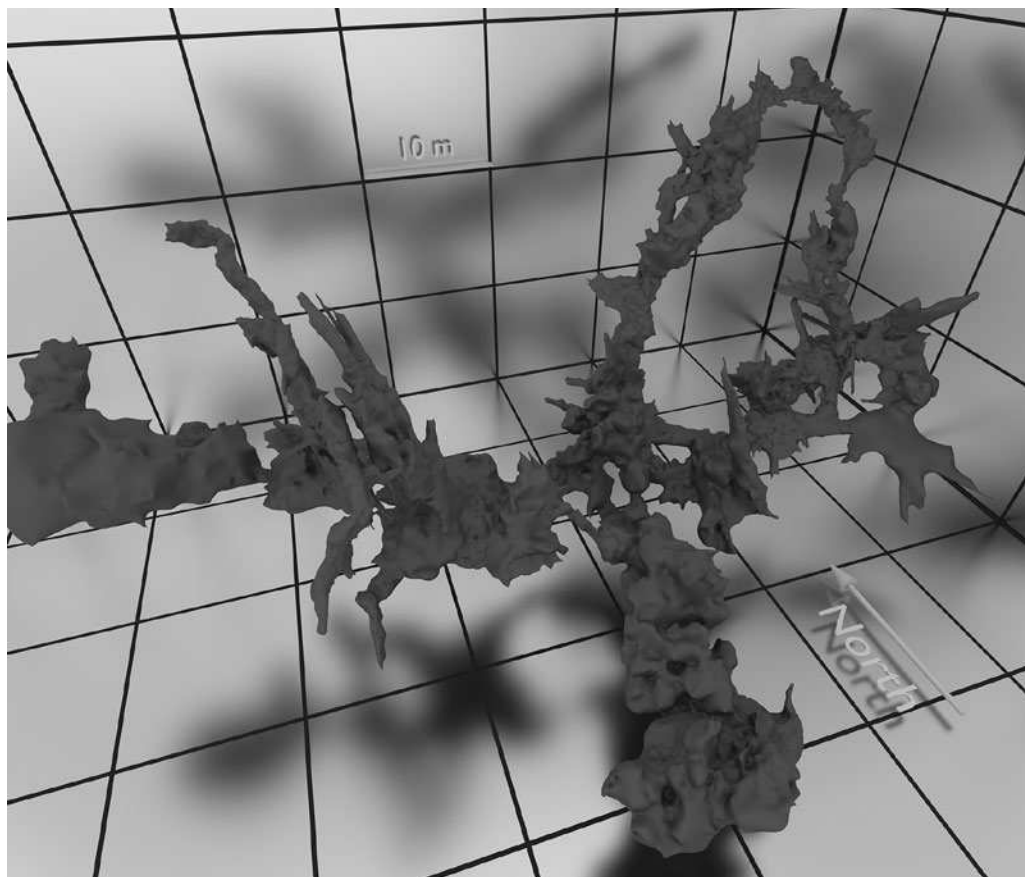
Google Cartographer

Je to voľne použiteľná knižnica na lokalizáciu a mapovanie v reálnom čase (simultaneous localization and mapping (SLAM)), umožňujúca okamžité 2D a 3D vizualizácie určite využiteľné aj pre jaskyne. SLAM algoritmy využívajú napríklad aj automatické automobily. Viac informácií je na nasledujúcich adresách:

<https://opensource.googleblog.com/2016/10/introducing-cartographer.html>

Výsledok z programu Cave3D – vľavo, fotografia toho istého miesta (András Hegedűs) – vpravo

Výsledok z programu Cave3D – jaskyňa Legény

<https://static.googleusercontent.com/media/research.google.com/cs//pubs/archive/45466.pdf>
<https://github.com/googlecartographer>

Využitie v Google Earth

Pomocou exportu polygónového ťahu alebo modelu jaskyne vo formáte KML/KMZ je možné jednoducho zobraziť priebeh jaskynných priestorov v Google Earth alebo Google Maps.

GPS – Topographer Pro

Na správne umiestnenie jaskyne vo vzťahu k povrchu, prípadne iným jaskyniam sú potrebné podľa možnosti presné geografické súradnice referenčných bodov, umiestnených najčastejšie vo vchodoch jaskýň, a zároveň východiskového bodu polygónu. Dnes už existujú aplikácie za niekoľko desiatok eur, ktoré umožňujú prijímať signály zo sietí GPS, GLONAS, Galileo, prípadne aj ďalších a s využitím sofistikovaných

metód priemerovania stoviek meraní dosiahnuť presnosť pod meter. Napríklad pre Android program Mobile Topographer Pro.

Miroslav Jurečka – Oblastná speleologická skupina Ružomberok: OSM – digitálne mapovanie povrchu pre dobrovoľných jaskyniarov a turistov – <https://www.speleork.sk/sk/speleologia/kurzy/247-osm-digitalne-mapovanie>

DistoX a PocketTopo

Revolúciu v mapovaní podzemných priestorov priniesla modifikácia laserového diaľkomeru Disto, ktorá umožňuje zmerať naraz dĺžku, azimut a sklon. Autorom tejto modifikácie je Beat Heeb zo Švajčiarska. Existujú alebo existovali aj iné podobné projekty, napr. Shetland Attack Pony, ktorý meral azimut a sklon, alebo poľský projekt Cave Sniper (<http://www.caveexplorer.eu>). DistoX sa však jednoznačne

stalo štandardom. Program pre PDA s Windows, PocketTopo, tiež vyvinutý Beatom Heebom, umožňuje exportovať namerané dáta do 3DXF formátu, čo je asi najrýchlejšia cesta na získanie 3D modelu jaskynného priestoru. Pomocou pomocných zámer (splay shots) je možné, obdobne ako geodet pri detailnej tachymetrii, zamerať polohu viacerých dôležitých kútov priestoru a tieto údaje použiť pri kreslení náčrtku plánu alebo profilu alebo po exporte do 3DXF získať kvalitnejší model.

BUDÚCNOSŤ

DistoX a Cave3D, kontinuálny režim, doplnok Blenderu

Možnosti lidarů nedávajú spať výskumníkom

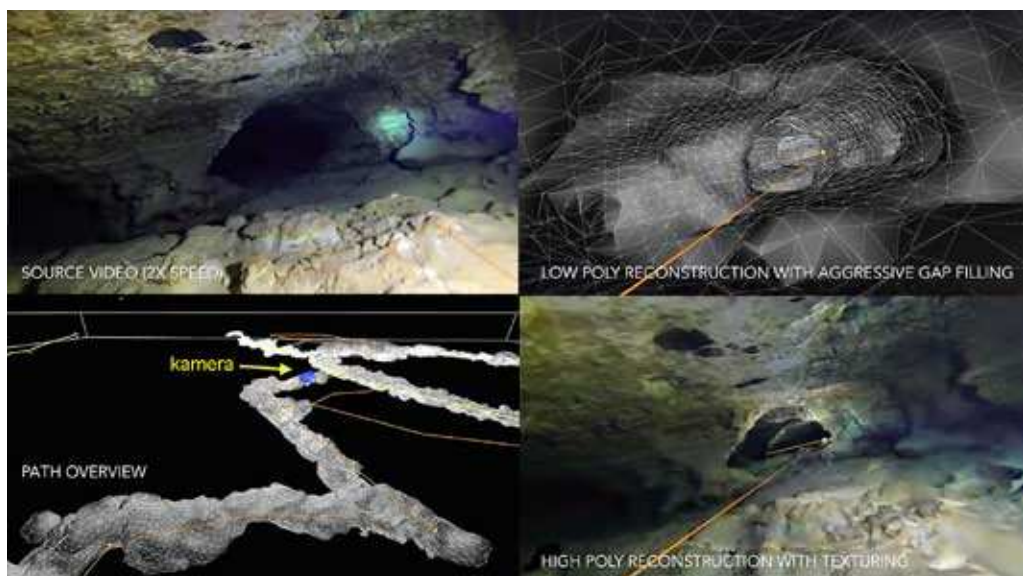
Výsledok z programu Cave3D – priepasť Bányász

v odbore dokumentácie jaskýň. Tí sa snažia buď vyvinúť vlastný jednoduchý a cenovo prístupný lidar, alebo prispôbiť metodiku merania pomocou DistoX a následné spracovanie dát výsledkom, ktoré by sa dali získať pomocou lidarů. Ide napríklad o maďarský projekt „lidaru chudobného jaskyniara“, dostupného na adrese <http://cave3d.org>. Pri tejto metóde sa z meračského bodu zmeria až niekoľko sto alebo i viac pomocných zámer s využitím tzv. kontinuálneho režimu merania. Výsledky sa potom spracovávajú obdobne ako pri meraní s lidarom. Ako cieľ autori sľubujú rozšírenie do programu Blender, ktoré by malo umožniť získať kvalitné priestorové modely a ich ďalšie využitie, napr. na virtuálne prehliadky.

Záver

Ako z predchádzajúceho, určite veľmi neúplného výpočtu vidieť, pokrok v oblasti 3D vizualizácie jaskynných priestorů pokračuje míľovými krokmi. Takže čo bude za 10 rokov, ťažko predvídať. Jedna vec však zostane nezmenená. Mapu jaskyne bude stále musieť nakresliť človek.

Poznámka. Autorom vizualizácií, pokiaľ nie je uvedené inak, je autor článku.

No a nakoniec použitie normálnej kamery (GoPro Hero 3) a z jej záznamu rekonštruovaného priebehu priestorů a ešte k tomu pod vodou. Autor Wayne Johnson, <https://www.facebook.com/wkajohnson/videos/10157387450590335/>

STRUČNÝ NÁHLED DO SVETA SPELEOFILATELIE

Lukáš Vlček

Na základe anglickej poštovej reformy z roku 1837 vznikla povinnosť odosielať platíť poštovné jednotnou cenou podľa hmotnosti zásielky. Dôkazom úhrady poštovného sa od roku 1840 stala poštová známka. Miliardy známok rôznych tvarov, veľkostí a spôsobov vyhotovenia sú ústredným predmetom zberateľského odboru známeho ako filatelia. Poštové známky sa stali plochou na umiestnenie rozličných motívov – od politických, zemepisných, umeleckých, kultúrnych a športových po projekcie prírodné, medzi ktorými sa z času na čas vyskytnú aj motívy z jaskýň.

Každá známka má svoj príbeh. Nech je tento článok stručným náhľadom do sveta jaskynnej filatelie, nech inšpiruje, podnecuje a nabáda. Je krátky, schematický a zďaleka nie úplný, no práve tým vyslovuje pranie, nech každý speleofilatelistu sám objavuje rôznorodé príbehy známok a skrze ne spoznáva svet.

Poštové známky s jaskynnými námetmi spravidla zobrazujú sprístupnené jaskyne, krasové oblasti, archeologické a kultúrne pamiatky v jaskyniach, históriu objavov a výskumu podzemia, významné výročia a stretnutia či jaskynné minerály a bohatú podzemnú faunu. Prvými jaskyňami ústredne zobrazenými a zároveň pomenovanými na známkach boli libanonská Jeita Grotto (1955), Lurdská jaskyňa na sérii dvoch známok Monaka roku 1958, Postojnská jaskyňa na juhoslovanskej známke a japonské jaskyne roku 1959, ale aj venezuelská jaskyňa Cueva del Guácharo (1960). Známe a zberateľmi vyhľadávané „jaskynné“ známky vydalo už onedlho Maďarsko (Baradla z roku 1964), Španielsko (Cuevas del Drach, 1964), Izrael (jaskyňa Soreq, resp. Avshalom, 1970), Belgicko (Grotte von Remouchamps, 1976), Rumunsko (Peștera Muierii, 1978) a mnoho ďalších... Už spomínaná libanonská Jeita vyšla roku 1954 v sérii farebne odlíšených jednofarebných známok, ktoré dnes patria medzi mimoriadne cenné kúsky. Roku 1978 sa vytlačila prvá plnofarebná sé-

Libanonská Jeita – prvá „jaskynná“ známka a jej séria (1955)

Zberateľsky obľúbená rumunská jaskynná séria (1978)

Barbadoská séria (1981)

Séria sprístupnených jaskýň, Bermudy (2000)

ria známok s motívom jaskýň v Rumunsku, o dva roky neskôr v Grécku; roku 1981 sa jaskynnou sériou pochválil Barbados, roku 1983 Etiópia, v 1989-tom Maďarsko, roku 2001 Srbsko, 2002 Bermudy a Severná Kórea, roku 2010 Alžírsko a Dominikánska republika... Nadnes poslednú jaskynnú sériu vydala koncom roka 2016 pošta Thajska.

Od roku 1980 vydali známky s motívom jaskýň aj Albánsko, Alžírsko, Anguilla, Aruba, Austrália, Belgicko, Bosna a Hercegovina, Botswana, Brazília, Bulharsko, Etiópia, Francúzsko, Gibraltár, Holandské Antily, Chile, Indonézia, Japonsko, Jordánsko, Juhoslávia, Južná Kórea, Kajmanské ostrovy, Kórejská ľudovodemokratická republika (KEDR), Kuba, Laos, Mozambik, Macedónsko, Monako, Moldavsko, Nový Zéland, Poľsko, Rakúsko, Rumunsko, Slovinsko, Španielsko, Spojené štáty americké (USA), Staffa, Tonga, Turecký Cyprus, Uruguaj, Veľká Británia, Venezuela, Vietnam, Zimbabwe, ale aj Československo a po rozpade Česká republika a Slovensko; viacero známok s týmto motívom vyšlo v Japonsku a v Číne.

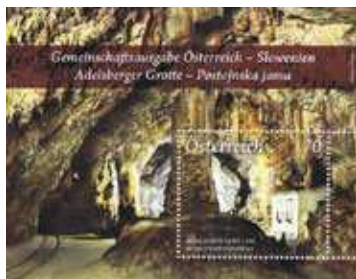
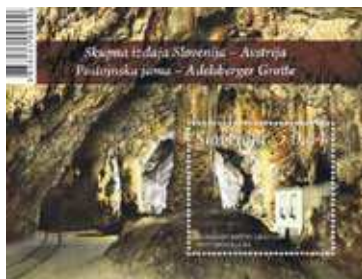
Vo väčšine prípadov ide o jaskyne sprístupnené verejnosti: Les grottes de Beni-Add à Aïn Fezza a Grottes merveilleuses de Ziam Mansouriah – Alžírsko, Fossil Cave – Austrália, Harrison's Cave – Barbados, Grottes de Neptune – Belgicko, Vjetrenica – Bosna a Hercegovina, Gcwihaba Cave – Botswana, Punkevní jaskyně – Česká republika, Gruta de Rumichaca – Ekvádor, Sof Omar – Etiópia, St. Michael's Cave – Gibraltár, Cuevas de Anzota – Chile, Cuevas de Bellamar – Kuba, Goa Petruk – Indonézia, Grotte di Castellana a Grotte di Frasassi – Taliansko, Akiyoshidō – Japonsko, Kusan-Ni a Yeong Weol – Južná Kórea, Peter's Cave – Kajmanské ostrovy, Tham Chang – Laos, Izvor Vrelo a Peštera Ubava – Macedónsko, Baradla – Maďarsko, Waitomo Limestone Cave – Nový Zéland, Christian's Cave – Pitcairn, Dachstein-Reiseneishöhle, Lurgrotte Peggau a Obir-Pfaffensteinhöhlen – Rakúsko, Peštera Ursilor či Scărișoara – Rumunsko,

Vietnamská známka venovaná krasovému turizmu na lokalitách UNESCO

Škocjanske jame, Postojnská jama, Vilenica a Predjamski Grad – Slovinsko, Rešavska pečina – Srbsko, Gruta del Palacio – Uruguaj, Mramornaja peščera – Ukrajina, Mammoth Cave, Carlsbad Caverns a Marble Cave – USA, Hang Pac Bo, Hang Bo Nau a Hang Con Gai – Vietnam, Mangapwani – Zanzibar a ďalšie. Významné nesprístupnené jaskyne zobrazujú známky Rumunska (Peștera Piatra Altarului, Sura Mare, Vantului, Closani, Muierii, Meziad, Vantului), Zimbabwe (Chinhoyi Cave), Venezuely (Sarisariñama), Tongy (Swallows' Cave), tureckého Cypru (Sütunlu Mağara, İncirli Mağara), Japonska (Ao, Kochomo Dō)... Na známkach tohto typu sa väčšinou zobrazujú podzemné priestory ako také alebo kvapľové či minerálne formy jaskynných interiérov (k nim patria i Slovensko a Slovinsko).

Ďalšiu skupinu námetov poštových známok tvoria jaskynné živočíchy. Slovinsko, Bulharsko a Tanzánia vydali asi najznámejšie série s netopiermi. „Netopierich“ známok je však také množstvo, že si zaslúžili samostatnú 64-stranovú publikáciu vydanú roku 1995 v USA (a odvtedy pribudli premnohé ďalšie). Ucháč *Plecotus auritus* bol zobrazený na jednej zo známok v štvorznačkovvej sérii Chránime prírodu Československa z roku 1990, podkovár *Rhinolophus hipposideros* zdobí potlač známkového hárku Slovenskej pošty

Sesterské známky Slovinska a Rakúska s jaskynnou poštou v Postojnskej jame (2013)

Realistická netopieria známka z bulharskej série WWF a štylizovaná známka Anglicka, ktorá má za úlohu priblížiť divožúce zvieratá deťom

Sme súčasťou jaskynnej histórie – Španielsko, 2000

venovaného roku 2013 Národnému parku Nízke Tatry. Hárok sa mimochodom umiestnil v súťaži o najkrajšiu známku sveta *Grand Prix de l'exposition WIPA* vo Viedni na štvrtom mieste. Nielen netopiermi sú však jaskyne zaujímavé. Juhoslávia a po jej rozpade Slovinsko, Chorvátsko a Srbsko vydali množstvo známok s vyobrazením jaskýň a ich špecifických živočíchov, napr. slepého mloka *Proteus anguinus*. Nový Zéland sa reprezentuje sériou známok so svietielkujúcimi jaskynnými červami zvanými *glowworms* z Mangawhitikau Cave, Waipu, Ruakuri a Nikau Cave, Venezuela slepým jaskynným vtákom *Steatornis caripensis* alias *guácharo*, od ktorého je odvodené pomenovanie jej najznámejšej sprístupnenej jaskyne Cueva del Guácharo. Paleontologický motív jaskynného medveda sa ocitol napr. na známkach Slovinska, Macedónska, Rumunska či Veľkej Británie. Lev jaskynný zas zdobí vyhľadávanú známku Moldavska a čoskoro aj Slovinska.

Obľúbeným filatelistickým motívom je archeológia. Španielsko vydalo hneď niekoľko

známok s pravekou jaskyňou Altamira, Ne-mecko s notoricky známym neandertálskym námetom a Slovinsko na známke zobrazilo trojdierovú píšťalku vyhotovenú zo zvieracej kosti, nájdenú v jaskyni Divje babe; tá je dnes považovaná za najstarší nájdený hudobný nástroj na svete. Anguilla vydala známku s motívom archeologickej lokality Fountain Cave; nástenné kresby z jaskýň sú zobrazené na viacerých známkach Francúzska (napr. Lascaux, Niaux), Brazílie, Portugalska, Alžírsko, Aruby, Austrálie, Číny, Grécka, Etiópie, Indonézie, Kuby, KĽDR, Mexika, Monaka, Novej Kaledónie, Nového Zélandu, San Marína, Tristanu da Cunha, USA a ďalších, najmä afrických štátov – Burundi, Gambie, Gabunu, Guinei-Bissau, Lesotha, Sv. Tomáša a Princovho ostrova, Vondy (dnes Južná Afrika a Zimbabwe), Východnej Afriky (Keňa – Uganda – Tanzánia)..., ale kuriózne aj na známke Maďarska z roku 1995, nie v súvislosti s Domicou, lež so stým výročím narodenia grófa Lászlóa Almásyho, objaviteľa jaskynných malieb na Sahare (jeho sfilmovaný príbeh sa objavil na striebornom plátne v deväťoskarovej snímke Anthonyho Minghellaa Anglický pacient).

Jaskyne ako kultúrne pamiatky spojené s podzemnými chrámami či miestami duchovného významu zobrazujú aj známky Brazílie, Gruzínska, Francúzska, Konga, Kuby, Monaka, Niue, Poľska, Slovinska, Srbska, Ukrajiny... Ak by sme medzi „jaskynné“ známky rátili aj tie, ktoré zobrazujú jaskynný chrám či nástennú maľbu bez priamej nadväznosti na konkrétnu jaskyňu, aj dátum vydania prvej „jaskynnej“ známky by sa presunul výraznejšie do minulosti. Chrám Ajanta, ktorý (podľa zobrazenia na známke Hyderabadu to však nevidieť) je vystavaný v portáli rovnomenného jaskynného komplexu v dnešnej centrálnej Indii, bol na známke zobrazený už roku 1932. Motív pravekej maľby z jaskyne bol azda prvýkrát zobrazený na známke Monaka roku 1949 (maľovaný býk z Lascaux zobrazený ako ústredný symbol známej archeologickej a paleontologického inštitútu) a Juhozápadnej Afriky v roku 1954, i keď šlo len o nástennú maľbu a názov Phillip's Cave, z ktorej pochádza, sa na známke neuvádza. Ďalšie zaujímavé a medzi zberateľmi známe známky, opatrené

prerážkou „CAVE“, ktorých vek siaha dokonca až na prelom storočí, si však s „jaskynnými“ známkami netreba zamiňať.*

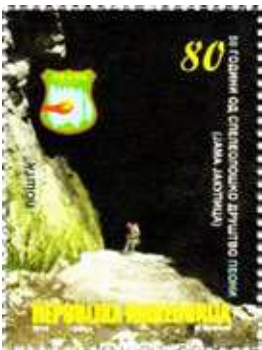
Slovinci, Maďari, Rakúšania, Francúzi a Rumuni sa pri tvorbe poštových známok nevyhli ani motívom slávnych krasových bádateľov – ocitli sa na nich Žiga Zois

(1747 – 1819), Herman Ottó (1835 – 1914), Hubert Trimmel (1924 – 2013), Norbert Casteret (1897 – 1987), Emil Racoviță (1856 – 1946) dokonca opakované. Osobnosti v histórii svetovej speleológie typu Johann Wolfgang Goethe či Alexander von Humboldt pre zachovanie zvyčajného rozsahu nášho Spravodaja radšej preskočme...

Poľsko bolo prvou krajinou, ktorá zobrazila na známke speleologickú expedíciu, a to v roku 1980 jaskyniarsku výpravu na Kubu. Macedónska pošta roku 2014 vydala známku zobrazujúcu novoobjavenú najhlbšiu jaskyňu krajiny – Slovačku jamu na planine Jakupica, úzko previazanú s menami slovenských speleológov. Znáмка dokumentuje výročie vzniku jaskyniarskeho klubu Peoni, ktorý expedície do jaskyne zastrešuje. So slovenskými jaskyniarmi v zahraničí je spojená ešte jedna balkánska známka, a to s motívom jaskyne Velika Klisura, ktorú objavovali prevažne naše expedície (Kosovo, 2011). Známkysa vydávali aj pri

Pretlač CAVE na známkach Cejlonu nemá s jaskyňami nič spoločné

Slovačka jama na Jakupici, Macedónsko (2014)

Jaskynný medveď z Rumunska a Slovinska

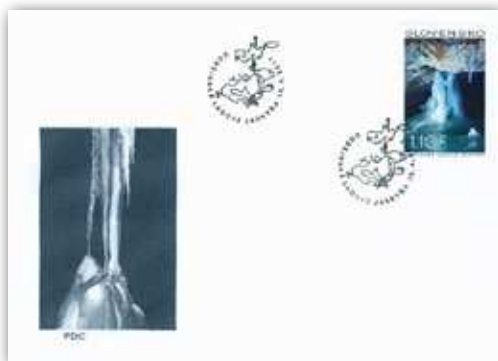
Korešpondenčný lístok s motívom Veľkého traverzu ponad Zádielsku tiesňavu

príležitosti konferencií zameraných na výskum a ochranu jaskýň či jaskynnú záchranu, napr. v Maďarsku a Rumunsku roku 2007, na sté výročie založenia talianskej organizácie Circolo Speleologico Romano roku 2014; „jaskynná“ dopisnica vyšla aj pri príležitosti osláv 50. výročia založenia Medzinárodnej speleologickej únie (UIS) roku 2015 v slovinskej Postojnej.**

Filatelistickou kuriozitou je, že v Postojnskej jaskyni bola roku 1899 zriadená prvá a jediná podzemná pošta; jej budova stojí v podzemí dodnes. Roku 2013 vydalo Slovinsko práve s jej zobrazením poštovú známku v hodnote 64 centov. Keďže koncom 19. storočia bola Postojna ešte súčasťou rakúskej monarchie – Adelsberger Grotte = Postojnska jama (v me-

*Nie je jaskyňa ako jaskyňa. Overprint „Cave“ na cejlonských známkach v rozmedzí rokov 1884 až 1908 svojpomocne vyhotovila veľká súkromná drevárska a tlačiarenská firma The Cave Company z Colomba, ktorá prerážkou známok zamedzovala krádežiam poštových cenín medzi svojimi zamestnancami. Dnes síce patria medzi pomerne vzácny filatelistický materiál, ale s jaskyňami nemajú nič spoločné.

**Poštový (korešpondenčný) lístok s prítlačou s motívom Veľkého traverzu ponad Zádielsku tiesňavu, ktorý roku 1997 organizoval známy jaskyniar Gustáv Stibrányi, je podobného charakteru, avšak so štandardnou frankovou potlačou v nominálnej hodnote 3 Sk. Autorom speleoalpinistického námetu je nedávno zosnulý český maliar a komiksový kresliar, jaskyniar Kája Saudek, z pera ktorého pochádzajú o. i. aj obálky a ilustrácie prvých 32 čísel časopisu Českej speleologickej spoločnosti Speleo (1990 – 2002).

FDC Dobšinská ľadová jaskyňa

FDC Domica

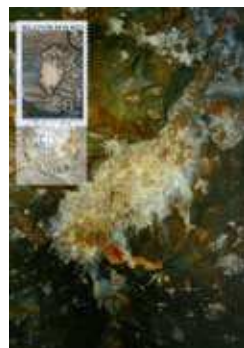

FDC Ochtinská aragonitová jaskyňa

dzivojnovom období pre zmenu na nejaký čas pripadla zas Taliansku = Postumia Grotte), v roku 2013 sa rozhodla aj rakúska pošta vydať identickú známku s nominálnou hodnotou 70 centov. Krst známky prebiehal v jaskyni s veľkou pompou. Na oslavách, kde sa do života uviedla zatiaľ posledná „postojnská“ jaskynná známka, natlačená na dopisnici – korešpondenčnom lístku (IP), sme sa roku 2015 zúčastnili aj my, slovenskí jaskyniari.

Carte maximum Domica

Carte maximum Ochtinská aragonitová jaskyňa

Slovensko, ktorého poštová filatelistická služba vytvára nezanedbateľnú časť príjmov do štátneho rozpočtu, je jednou z najsilnejších krajín tvoriacich „jaskynné“ známky vôbec. Vydalo známky s motívom jaskynných živočíchov (séria štyroch známok z roku 1993), Škocjanských jaskýň vrátane IP (1996), Predjamského hradu a výročia Postojnskej jamy (2001), Jamy Vilenica (2003), Divje babe (2006), jaskynného minerálu aragonit (2006), sériu známok s motívom Postojnskej jaskyne (2013), mimoriadne vydarenú sériu netopiere (2014), IP Postojnskej jaskyne pri príležitosti 50. výročia UIS (2015), známku jaskynného medveďa (2016) a množstvo iných s motívom krasovej krajiny.

Známky s vyobrazením jaskýň sa nachádzajú aj v sériách na tlačových lístoch s motívmi prírody, prírodných a kultúrnych zaujímavostí (známa séria USA „The Wonders of America“), národných parkov a chránených území, na korešpondenčných lístkoch, obálkach prvého dňa vydania (FDC), pamätných lístoch známok alebo analogických pohľadniciach (Cartes maximum), IP či inom filatelistickom materiáli.

Prvé československé známky s vyobrazením jaskýň vyšli roku 1963 v sérii Slovenský raj a Moravský kras so štylizáciou jaskynnej výzdoby a priepasti Macocha, obe z Moravského krasu. S motívom jaskýň zo Slovenska sa stretávame na slovenských známkach až roku 1997, keď

Krasový motív na známkach Československej pošty

Šesťznámkový hárok Dobšinská Nálepňný list Súľovské skaly ľadová jaskyňa

Známkový hárok Sandberg – Šomoška s vyobrazením paleokrasových dutín vo vápenci

boli v rámci emisie Krásy našej vlasti vydané poštové známky jaskyne Domica a Ochtinskej aragonitovej jaskyne v hodnote 6 Sk a 8 Sk. Vznikli technikou oceľotlače z plochých dosiek. Obe známky zobrazujú detaily jaskynnej výzdoby. Znáмка z Ochtinskej aragonitovej jaskyne, znázorňujúca „srdce Hrádku“ dostala roku 1997 Cenu ministra dopravy, pôšt a telekomunikácií SR za najkrajšiu známku roka a najlepšiu rytinu. Pri príležitosti ich slávnostnej inaugurácie boli 12. 6. 1997 vydané aj korešpondenčné lístky jaskýň a obálky prvého dňa vydania s motívom Slovenského krasu ako svetového prírodného dedičstva UNESCO.

Roku 2011 vyšla ďalšia, nadnes posledná slovenská „jaskynná“ známka v hodnote 1,10 eura

s motívom ľadovej výzdoby v Dobšinskej ľadovej jaskyni. Táto o čosi farebnejšia známka vznikla technikou oceľotlače z plochej dosky v kombinácii s ofsetom. Krasový motív vidieť aj na známke z roku 2015 znázorňujúcej zlepenkové skalné okno zo Súľovských skál. Vyšla v sérii Krásy našej vlasti spolu so známkom znázorňujúcou Manínsku tiesňavu. Pieskovcová umelá jaskyňa na Sandbergu je vyobrazená na poštovej známke v hodnote 32 Sk z roku 2006. Tá vyšla v sérii Ochrana prírody spolu so známkom znázorňujúcou čadičový kamenný vodopád

na Šomoške. Vyobrazenie sandberskej známky sa roku 2007 dostalo na obálku časopisu Speleophilately International. Autorom výtvarného návrhu všetkých menovaných známok je akademický maliar Martin Činovský, známky vytlačila Poštovní tiskárna cenin, a. s., v Prahe. Zaujímavosťou pre nás jaskyniarov je, že tvorcu známok aj príležitostných a inauguračných pečiatok k nim oslovili práve speleologické plány jaskýň, ktoré sa v pôdoryse objavili na pečiatkach obálok FDC Domice, Ochtinskej aragonitovej aj Dobšinskej ľadovej jaskyne.

Ostáva veriť, že časom sa na známky Slovenska dostanú aj motívy z ďalších jaskýň, veď naše podzemie sa má čím pyšiť. Je to však aj o komunikácii a schopnosti sa adekvátne pochváliť či osláviť. Veď okrúhle výročie založenia Slovenskej speleologickej spoločnosti alebo prvého sprístupnenia Demänovských jaskýň, ktoré boli dlho verejnosťou považované za jedny z najkrajšie vyzdobených jaskýň sveta, sú vhodným námetom nielen na články do Spravodaja SSS či informačné letáky Správy slovenských jaskýň. Dajme svetu vedieť, aké krásy sú v slovenskom podzemí ukryté, trebárs aj formou poštovej známky!

Pre „tvrdé jadro“ zberateľov možno odporučiť webstránku <https://www.stampworld.com/sk/>, na ktorej sa nachádza najrozsiahlejší online katalóg známok, a <http://www.geostamps.eu/CV-Stamps.htm> (heslo Caves v rámci témy Geology on Postage Stamps), kde je umiestnený mimoriadne rozsiahly, i keď zďaleka nie úplný

zoznam poštových známok s jaskynnými motívmi. Pri jednotlivých položkách je uvedené aj užitočné číslovanie zo Scottovho katalógu, r. 2009. V zahraničí vychádza od roku 1981 tematický časopis *Speleophilately international* (do č. 41 ako *Speleo Stamp Collector*), ktorý edituje frontman holandskej speleológie Jan Paul van der Pas. Jeho webstránka speleophilately.com je momentálne v rekonštrukcii. Peknú zbierku možno na Slovensku vidieť v Slovenskom múzeu ochrany prírody a jaskyniarstva v Liptovskom Mikuláši. Slovenské „jaskynné“ známky, FDC, analogické pohľadnice a ďalší zberateľský tovar možno zakúpiť online na webstránke Poštovej filatelistickej služby (POFIS) <http://www.pofis.sk> alebo osobne na adrese Námestie slobody 27, 817 98 Bratislava 15.

Pramene a užitočná literatúra

KORENKOVÁ, I. 2001. Z fondov a zbierok múzea. *Speleofilatelistická zbierka*. Sinter, 9, 32–33.
 LABEGALLINI, J. A. 2011. Espeleofilatelia – um ramo da espeleologia cultural. AN AIS do 31º Congresso Brasileiro de Espeleologia, Ponta Grossa, Sociedade Brasileira de Espeleologia, 285–297.

LERA, M. T. 1995. Bats in Philately. *ATA Handbook*, 128, 64 pp.
 NIXON, R. L. 2001. *Speleophilately, Collecting Caves on Postage Stamps*. Albuquerque, NM: American Topical Association, 51 pp.
 PHILLIPS, N. H. AND WADDELL, T. 2003. Bears on Stamps. *ATA Handbook*, 146, 146 pp.
 Scott 2009 Standard Postage Stamp Catalogue, Volumes 1–6.
 Scott 2017 Standard Postage Stamp Catalogue, Volumes 1–5 (Volumes 6–7 in press).

Pri čítaní spomienok slovenského spisovateľa a básnika Andreja Plávku (1907 – 1982), narodeného v Liptovskej Sielnici, som v jeho knihe Plná čaša, ktorá bola vydaná v roku 1979, na strane 225 narazil na zaujímavú informáciu o jaskyni v poľskej časti Pienin. Opisuje sa v nej život mnícha, ktorý tu pôsobil v letnom období. Z dostupných materiálov som sa snažil zistiť o jaskyni bližšie informácie, ale nepodarilo sa mi to. Ani Michal Gradziński z Krakova nevedel lokalitu bližšie identifikovať, hoci sa začastnil inventarizácie tohto krasového územia. Spomenul si však, že aj jeho otec Ryszard (1929 – 2014) si pamätal na mnícha žijúceho v jaskyni v Pieninách. Určite by stálo zato pátrať ďalej v literatúre, ale aj priamo v Pieninách po tejto zaujímavosti.

Keď sme sa už pristavili pri mníchoch a ich kostole svätého Antona Pustovníka, nebude od vecí, keď sa pristavíme aj u novodobého skutočného pustovníka, prebývajúceho ešte za mojich mládeneckých rokov v jaskyni na vrchu Tri koruny, vypínajúcom sa hneď za Dunajcom z druhej, poľskej strany. Meno tohto domyselného a moderného pustovníka som už, žiaľ, za tolké roky zabudol, no spôsob jeho života i pustovníčenia je ozaj hodno spomenúť.

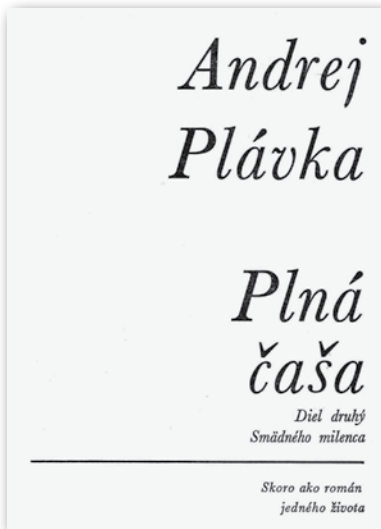
V spomínanej jaskyni na Troch korunách zdržával sa tento pustovník celé tri letné mesiace, ba ak počasie žičilo, aj dlhšie. Sedával zbožne pred jaskyňou, dával božie požehnanie pútnikom, ktorí k nemu hufne prichádzali, nosili poživeň, ba niektorí i pálenku, lebo vraj žil len z toho, čo mu ľudia podarovali. Dnu v jaskyni mal veľkú truhlu, v ktorej údajne spával, na skale zavesenú čenstochovskú Pannu Máriu, okolo nej sviečky, ktoré vždy horeli. Ak sa rozpršalo, vzácnejšiu návštevu pozval i dnu, ostatní pútnici odišli, iba tí najbohobojnejší ešte chvíľu ostali a vyprosili si ešte jedno požehnanie.

Prinesené dary putovali za plentu, kde bola dokonala špagza. Na špagátoch viseli šunkky i dobré poľské klobásky a dolu na zemi v skalných dierach fľaše so zubrovkou, vodkou, ba i čistým špiritusom. Lenže za tou plentou, kam nik nedoviedel, bola, pravdaže, i pohodlná posteľ s mäkkuckými matracmi, na ktorej náš pustovník spával; tá truhla pred plentou bola len na oklamanie pobožných pútnikov.

Keď tak v nej ležal natiahnutý, takmer strnulý, s očami vyvrátenými a s dlhou bradou siahajúcou mu po pupok, pútnici pri pohľade naňho prichádzali až do nábožného vytrženia. Najmä ak ešte začal mrmlať modlitby, pohybujúc masťmi, zmyselnými perami, obrastenými húštinou vlasov zo všetkých strán. Nuž, tomu sa už povie pustovník nových čias! A ľudia chodili zblízka i zďaleka, nosili a nosili, aby si sami zasa odnášali pokoj duše a zobrievajúce vedomie dobre vykonanej, bohumilej pobožnosti. Lenže oni nenosili iba šunkky, klobásky a špiritus. Nosili aj peniaze, lebo vo svojej pobožnej ľahkovernosti ani

čo by boli pod sugestívnou silou onoho božieho služobníka, ktorého rady a želania splňať bolo niečo také ako boží príkaz.

A tak čo si náš milý pustovník cez letné mesiace na Troch korunách nahonobil, to si potom cez zvyšok roka v Krakove slastne užíval, v baroch prehadžkal, aby sa potom na začiatku leta znova vrátil k nevysychajúcim prameňom štedrosti, ale i hlúposti ľudskej, ktorú vedel tak majstrovsky zneužívať niekoľko rokov. Prasklo to s ním až potom, keď ho ktorýsi z jeho dúfanlivých návštevníkov na Troch korunách spoznal v krakovskom bare v spoločnosti frivolných slečien, ktoré mu tiež ponúkli „dary božie“, no už nie zadarmo, ale za peniaze, čo putovali z Troch korun dole do Krakova; putovali od pútnikov nie do pokladničky chrámu, ale do pančúch krakovských bardám.

Titulný list knihy A. Plávku

Paľko Staník jubiluje

Na stránkach Spravodaja SSS nie je zvykom pozdraviť mladých jaskyniarov pri ich jubileách. Nekonali by sme tak ani my v prípade večne mladého Paľka Staníka, keby v záznamoch personalistiky Správy slovenských jaskýň nesvietil do očí dátum narodenia 2. október 1967. Možno aj sám Einstein by sa začudoval,

ako jeho teória relativity platí aj na bohapusté čísla, fakty však zostávajú faktmi: každý deň môžeme stretnúť usmiateho a optimisticky naladeného Paľka Staníka, pred ktorým je celý život, čo v súčasnosti ťažko pozorovať u mnohých predstaviteľov oveľa mladšej generácie. Občas ho síce znepokojujú hádky niektorých speleológov, ale o chvíľu už sedí pri počítači a píše stanoviská, telefonuje, preveruje informácie alebo upravuje fotografie. Inokedy je na ceste do terénu, kde rieši jaskyniarske problémy alebo pomáha svojim kolegom. Paľko Staník patrí medzi ľudí, ktorí kedykoľvek ochotne podajú pomocnú ruku a pomôžu v každej situácii. Potvrdili by to desiatky jeho kamarátov jaskyniarov, ale aj ďalších ľudí, ktorí s ním prišli do kontaktu.

Paľko Staník je síce členom Speleoklubu Červené vrchy, no jaskyniarska verejnosť ho pozná predovšetkým ako profesionálneho jaskyniara Správy slovenských jaskýň, koordinátora speleologickej strážnej služby. Činnosť tejto služby v súčasnosti už potlačilo do úzadia nepochopenie nadriadených orgánov a Paľko zostal akýmsi styčným dôstojníkom

medzi dobrovoľnými jaskyniarmi a Správou slovenských jaskýň. Vďaka svojim dlhodobým skúsenostiam, širokým známostiam na úradoch i v jaskyniarskych kruhoch, ako aj svojej nekonfliktnej a priateľskej povahe sa stal nenahraditeľným článkom manažmentu praktickej ochrany a starostlivosti o jaskyne. Málokto vie, koľko roboty si v súčasnej dobe vyžaduje aj uzatváranie ohrozenej jaskyne.

Keďže na uzávery nie sú k dispozícii finančné prostriedky v požadovanej miere, musia sa realizovať z projektov. Znamená to spracovanie programu záchrany s podrobným opisom všetkých zložiek jaskyne, ktorý sa potom postúpi kompetentnému úradu na schvaľovanie. Zložitý schvaľovací konanie, vysvetľovanie potreby uzatvárania jaskýň nechápavým účastníkom rokovania, ako aj následné verejné obstarávanie a jeho vyhodnotenie pritom zostáva na pleciah pracovníka Správy slovenských jaskýň. No kým projekt prejde všetkými schvaľovacími konaniami, jaskyňu môžu spokojne vykradnúť alebo v lepšom prípade sa môže zasypať sama. Jaskyniari tak nemôžu pokojne spať, pretože žijú s jaskyňami, vedia o ich hodnotách a cítia zodpovednosť za ne. Osud každej takej jaskyne precituje aj náš jubilant.

Paľka Staníka jaskyniarska verejnosť pozná aj ako výborného fotografa. Uznaniu za svoje fotky doma i v zahraničí vďačí nielen svojmu talentu a umeleckej duši, ale aj nespočetnému množstvu hodín strávených v rámci svojho voľného času v jaskyniach s myšlienkou neustáleho zdokonaľovania sa v tejto záľube, ktorú

robí v súčasnosti už na profesionálnej úrovni. Nejednen z nás prežil úlohu nekonečného pózovania v studenej vode a v blate, ktoré trvalo dovtedy, kým Paľka nechýtila inšpirácia ďalšej podzemnej scenerie. A všetko sa mohlo začať odznova. Zadosťučinením však bol záber, ktorý stál za to. Kým Správa slovenských jaskýň až do začiatku nového tisícročia uverejňovala statické snímky kvapľov, jubilantove obrázky priniesli dynamiku a život do zdanlivo spiaceho podzemného prostredia. Popri krásnej sintrovej výzdoby a tvarovej rozmanitosti jeho zábery odzrkadľujú aj tvrdú húževnatú prácu jaskyniarov pri objavovaní jaskýň. Dnes môžeme jeho fotky obdivovať nielen na stránkach Spravodaja alebo Slovenského krasu, ale siahnu po nich aj odborníci vo vedeckých publikáciách. Príkladom je monografia jaskýň v Demänovskej doline, jaskynného systému Domica-Baradla alebo publikácie o svetovom dedičstve jaskýň Slovenského krasu.

Na tomto mieste nechceme uvádzať výpočet jeho úspechov, ako objavy a vylezenie komínov v Demänovskej doline, Západných Tatrách či Strážovských vrchoch alebo i v Kosove, jeho úspešné horolezecké výkony v Tatrách, v Dolomitoch a Alpách, počet zachránených jaskýň jeho pričinením, účasti na stopovacích skúškach a ďalšie jeho aktivity, pretože Paľko je v plnom nasadení práce a taký výpočet patrí do obdobia, keď o svojej mladosti sám bude hovoriť v minulom čase. Teraz nám v mene slovenských jaskyniarov prináleží zaželať mu ďalšiu neutíchajúcu chuť do práce a nechabnúci vzťah k jaskyniam a k horám.

Paľko, nech Ti Pán Boh dopraje pevné zdravie a kvalitnú horcovicu v okruhu Tvojich dobrých kamarátov!

Ludovít Gaál

Igor Michlík – päťdesiatnik

Vo všeobecnosti životné jubileum päťdesiatnika je chápané ako prelomová meta, keď si oslávenec začína uvedomovať svoj postoj k rodine, záľubám a spoločnosti. Nevie, či to platí aj pre nášho člena Bc. Igora Michlíka, narodeného 11. 2. 1967 v rázovitej obci Ždiar v lone Belianskych Tatier.

Základnú školu a detstvo prežil v rodnej obci Ždiar a neskôr štúdium na gymnáziu

v blízkom Kežmarku. Blízkosť hraničného priechodu do Poľska ho podnietila stať sa colníkom, kde popri zamestnaní absolvoval nadstavbové štúdium pre colnú správu a získal titul Bc. Od detstva nezaprel vzťah k prírode, a tak už ako študent mal prechodnú veľkú časť Belianskych a Vysokých Tatier a ako adrenalínový šport si vybral skialpinizmus; má za sebou hodnotné zjazdy – Jahňací štít severovýchodnou, východnou a západnou stenou, Kozia štrbina, Predné Žeruchové sedlo na západ, Kolový štít cez Čierne sedlo, Baranie rohy juhozápadnou stenou, sedlo za Prostredným na západ, Gerlach – Tetmajerovo sedlo do Batizovskej doliny; Alpy: východný kuloár Hochalmspitze, Similaun; posledné prvojazd: Lomnický štít – juh cez kotol, Javorový štít z Horného Ríglého sedla na JZ. Pri svojich výletoch do Belianskych Tatier navštívil niekoľko jaskýň a priepastí. Táto oblasť ho silne zaujala a správne odhadol, že je potrebné byť organizovaný, a tak v roku 1984 vstúpil do našej skupiny ako čakaťel. Onedlho už ako člen plne využíval schopnosti získané pri svojich potulkách a výsledky nedali na seba dlho čakať. Objavy jaskýň Havrania priepasť v masíve Havrana, Lyžiarska jaskyňa, jaskyne v Kostolíku (Ždiarska vidla), jaskyne v Muráni (pri Pastierskej lávke), menšie jaskyne v Rakúskej skale, nové objavy v Muránskej jaskyni atď. Samozrejme, najviac mu imponovala jaskyňa Javorinka, ktorá pri jeho začiatkoch mala cca 3600 m. Svojimi lezeckými schopnosťami sa v nej významnou mierou podieľal na nových objavoch, ako komín pred Polosifónom, Tristometrové platne, prepojenie traverz + objav

Obrovského dómu a vrcholu 3. vodopádu – Dóm F. Kaňu, výlez z Perlovej chodby – Sintrová chodba – Igorov dóm, Netopieria chodba + pokračovanie Trojkráľovou chodbou – smer letný vchod, objav Medvedieho dómu + výlez stenou na najvyšší bod, výlez v Chlieviku a objav chodby Magdolenka a i. Svojou všestrannosťou prispel pri meraní jaskyne, zabezpečovaní priechodnosti pri základnom prieskume nielen v jaskyni Javorinka, ale aj v Belianskej jaskyni a iných. Myšlienka podieľať sa aktívne na záchranných akciách, ktorá v ňom skrsla pri záchrannej akcii v Javorinke roku 1991, kde bol medzi zachránenými, sa mu naplňa, keď od roku 2014 sa zúčastňuje na metodických dňoch a cvičeniach v rámci jaskyniarskej záchrannej činnosti organizovanej HZS.

Ďalšou významnou záľubou, v ktorej ešte nepovedal posledné slovo, je fotografovanie a filmovanie v tatranskej prírode a jaskyniach. Za zmienku stojí Skialpinistický sprievodca 2009 (spoluautor, kamera, grafika) – Vysoké Tatry na lyžiach I Malá Studená dolina (DVD), Vysoké Tatry na lyžiach II Skalnatá dolina (DVD), 2. miesto na tímovej súťaži TATRICA 2010 s filmom Dotyky s Tatrami, takisto filmy z prostredia Vysokých Tatier (kamera, grafika) – Jastrabka (DVD, STV) 2010, Tatranské oblúky Dava Karničara (DVD) 2011, Akceptácia (DVD) 2015, Jaskynní lyžiari; na doplnenie prezentačné videá Tatry – Spiš – Pieniny leto, pre bikipark Bachledka, freeride – Jasná Adrenalín 2014, Zimný splav Pieniny 2013. Nezabúdajme na jaskyniarske filmy premietané na Speleomítingoch, na propagáciu jaskyniarstva v školách a na verejných akciách: Javorinka I, II, III, Po stopách objaviteľov, Lyžiarska jaskyňa, Permoník, Prechod jaskynným systémom Javorinka-Nádejná jaskyňa, Speleo III, Ako sa rodila záchranka. Fotografická tvorba prevažne z jaskynného prostredia len dopĺňa jeho bohatú činnosť a slúži na prezentačné účely skupiny (prednášky v školách, mestské akcie, noviny, časopisy) ako sprievodné výstavy.

Pri bohatej činnosti nášho jubilanta je päťdesiatka len vstupenkou do ďalšej aktívnej práce, pri ktorej mu v mene skupiny želim veľa zdravia, pohody, pochopenia a tvorivého entuziazmu.

Vladimír Fudaly

Jubilant Marcel Uhrin

Člen Speleoklubu Tisovec doc. RNDr. Marcel Uhrin, PhD., sa koncom minulého roku dožil významného životného jubilea 50 rokov.

Narodil sa 5. decembra 1966 v Gelnici v učiteľskej rodine.

Študoval na Gymnázium Martina Kukučína v Revúcej, kde zmaturoval v roku 1985. V štúdiu pokračoval na Prírodovedeckej fakulte UPJŠ v Košiciach, ktorú ukončil v roku 1990 a určitý čas pôsobil ako odborný asistent. Od februára 1991 do septembra 1992 pracoval ako odborný pracovník-zoológ na správe Chránenej krajiny oblasti Slovenský kras v Brzotíne. Od októbra 1992 vykonával túto funkciu na Správe CHKO Muránska planina. V júni 1998 sa stal riaditeľom Správy Národného parku Muránska planina v Revúcej.

Roku 2007 obhájil na Technickej univerzite a Ústave ekológie lesa SAV vo Zvolene vedeckú aspirantúru. V rokoch 2008 – 2010 pracoval pri Ochrane dravcov na Slovensku, Bratislava a od roku 2010 pracuje na katedre zoológie, Ústav ekologických a biologických vied UPJŠ v Košiciach. Roku 2016 bol habilitovaný za docenta.

Marcel Uhrin sa špecializuje na chiropterológiu, ornitológiu, herpetológiu a historickú zoológiu. Je autorom a spoluautorom vyše 500 publikovaných odborných statí, vedeckých prác a článkov, redaktorom viacerých odborných časopisov a členom rôznych vedeckých združení. Svojou odbornou prácou a publikačnou činnosťou pomáha propagovať výsledky práce Speleoklubu Tisovec.

Marcel, k ďalšej odbornej a vedeckej činnosti Ti členovia Speleoklubu Tisovec prajú dobré zdravie a veľa tvorivých síl!

Za Speleoklub Tisovec
Ing. Dušan Hutka

SUMMARY

The second issue of the SSS newsletter in 2017 opens with the current address book of the Slovak Speleological Society, which at present has nearly 900 members in 52 caving clubs. Information from Peter Holúbek, the chairman of the SSS about the meeting of the SSS presidency at the end of April this year follows. After that, an article of P. Filipčíková and M. Tršková about the course of the 26th Speleomeeting 2017, which for the first time took place in Liptovský Ján this year and 170 cavers and fans of speleology from Slovakia, the Czech Republic, Poland and USA took part in it. A part of this article is an overview of awards which Slovak cavers have earned for the successful results achieved last year during speleological survey in domestic and foreign karst territories, followed by the Speleomeeting programme and an interview with the long-time organizer of this event, Oľga Miháľová.

P. Herich, L. Kubičina and P. Holúbek write in the newsletter about the course of events and results of this year's winter expedition in Demänovská Valley in the Low Tatras. It was attended by nearly 60 cavers from three countries. J. Szunyog from Speleoclub Chočské Vrchy describes a successfully continuing research in the Prosiek Cave, the largest cave of the Choč Mountains, which is almost 3 km long. The ten-year-long activities of the cavers from Spišská Belá caving club in cave complex of Prievanová Cave in the High Tatras are summarised by Ján Lizák.

E. Múka from Brezno Caving Club informs about the research of Bystriansko-Valaštiansky and Hornolehotský Karst in the Hron river valley. P. Holúbek publishes the first map of Nitra Castle Cave and brings information about this remarkable site that has been used by humans since the prehistoric times. Two contributions about the work of Slovak cavers abroad follow: E. Piovarči describes in detail two expeditions of cavers from Caving Club Aragonit to Croatia (Istrian Karst) and P. Huťka writes about visiting the Soreq Cave (Avshalom Cave) in the Judah Mountains of Israel. The meeting of Polish cave-veterans in Slovakia on Muránska Plateau is described by L. Vlček. M. Sluka deals with the development of digital three-dimensional mapping of cave spaces in word and picture in his article. L. Vlček in his next excellent contribution handles with the issue of speleophilately in the world. P. Holúbek draws the reader's attention to the reference of a hermit from the cave in Pieniny in the book of Slovak poet Andrej Plávka. This SSS newsletter issue is concluded with Social News as usual.

*Compiled by Bobuslav Kortman
Translated by Dobroslav Kortman*

